

БІЛЬШОВИК УКРАЇНИ

20

1928

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ:

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ

САМООСВІТА

Орган Центр. Комітету Допомоги Самоосвіті,
Відділу Самоосвіти, Управління Політосвіти та
Культвідділу ВУРС

Основні завдання „Самоосвіти“— допомагати в справі громадсько-політичної самоосвіти членам комуністичної партії, комсомолу й позапартійним робітникам і селянам

Адрес редакції (для надсилки статей і листів):
Харків, вул. Артема, 29, кімн. 17

Умови передплати: 1 рік—7 крб., 6 міс.—3 крб. 75 коп.,
3 міс.—2 крб., 1 міс.—70 коп. Окреме число—75 к.

Багатоілюстрований єдиний на Україні науково-популярний двотижневий журнал

ЗНАННЯ

«Знання» знайомить читача з останніми досягненнями наукової й науково-технічної думки й допомагає розвитку в читача матеріалістичного світорозуміння.

«Знання» має головним чином, на увазі селянський актив, робітників, робітницьку молодь, учителів, учнів і т. инш.

Передплата: 1 рік—4 крб. 90 коп., 6 міс.—3 крб. 50 коп.,
3 міс.—1 крб. 30 коп., 1 міс.—45 коп. Окреме число—25 коп.

ДВОТИЖНЕВУ

ЛІТЕРАТУРКУ ГАЗЕТУ

Орган Всеукраїнської Спілки Пролетарських Письменників

Умови передплати: на рік—2 крб., на 6 міс.—1 крб. 10 коп.,
на 3 міс.—60 коп., на 1 міс.—20 коп. Окреме число—10 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ:

ГОЛОВНА КОНТОРА ПЕРІОДСЕКТОРУ ДВУ, п. Харків,
Сергіївська площа, Московські ряди. 11, та уповноважені Періодсектору скрізь по Україні

БІЛЬШОВИК УКРАЇНИ

№ 31 жовтня 20

ПОЛІТИКО - ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ ЦК КП(б)У

ТРЕТІЙ РІК ВИДАННЯ

З М І С Т

	Стор.		Стор.
Передова — Партія в боротьбі за лєнінську лінію	3	О. Нурінов -- Підсумки товарообороту 1927 — 28 р. і перспективи на 1928 — 19 р. по УСРР.	102
МАТЕРІЯЛИ ДО ІV ПЛЕНУМУ ЦК КП(б)У		Є. Гірчак — III з'їзд КПЗУ.	109
Г. Ломов — Наші завдання в Донбасі. 13		Резолюція III з'їзду КПЗУ на політичний і організаційний звіти ЦК КПЗУ.	120
С. Бірман — Металургійна промисловість України.	44	Резолюція III з'їзду КПЗУ на доповідь ЦК КПП	123
С. Вітик — До десятиріччя Західньо-Української Народньої Республіки	63	Відкритий лист Виконкому Комінтерну до всіх членів Компартії Польщі	124
Ф. Голуб — Проблеми міжнароднього юнацького руху на V Конгресі КІМ'у	77	КРИТИКА Й БІБЛІОГРАФІЯ	
В. Адріанов — Нові виробництва в промисловості України	84	Г. Г. — А. Столяров — „Диалектический материализм и механисты“	131
Ів. Слінько — Про перспективи житлового будівництва	92	А. Федоров — Л. Цукерман — „Економічна політика радянської влади“.	134

Партія в боротьбі за ленінську лінію

Партія розпочинає новий рік роботи, напруження, зусиль. Цілком натурально, що це рішуче потребує від партії серйозної, глибокої аналізи та обліку головних політичних досягнень і труднощів минулого річного періоду роботи і визначення політичних завдань та перспектив майбутньої роботи.

Більшовицька метода роботи, свідчить про те, що облік підсумків нашої політичної діяльності, облік успіхів, досягнень, перемог, а так само і глибока аналіза наших утруднень (що їх досі не вжито і що неминучі за теперішніх умов) та помилок, — допоможуть партії намітити правильні завдання і перспективи дальшої роботи та визначити ті заходи і методи, що в наслідок рішучого переведення їх буде переборено труднощі. Минулий рік можна політично характеризувати як рік, що - найнапруженішого, але й успішно переможного соціалістичного будівництва в місті і на селі та спричиненого цим загостреного опору класових сил, ворожих пролетаріатові (непман у місті, куркуль на селі).

Минулого господарчого року ми мали цілу низку господарчих утруднень і ускладнень: кризу хлібозаготівель, диспропорцію на ринку, утруднення у промисловому і капітальному будівництві, низку помилок, прорахунків, загострення політичного становища на селі. Важку господарчу обстанову ускладняло ще й те, що ворожі нам класові сили цього року виявили активніший опір пролетаріатові, ніж за попередніх років. Досить тільки згадати про політику, активність куркуля підчас хлібозаготівель, його боротьбу за зривання хлібних цін, його боротьбу за вплив на середняка і навіть бідняка. Це на селі. Шахтинська справа — яскравий показчик того самого процесу у місті. Партія, пролетаріят, переважні маси трудящого селянства дали рішучий, енергійний, жорстокий удар цим спробам класового ворога зірвати справу соціалістичного будівництва. Проте, всі ці ускладнення та утруднення не зірвали нашої політики, нашої роботи, наших планів, наших зусиль, наших попередніх досягнень. І в цих умовах, в умовах що-найскладнішої обстанови, яка потребувала від партії і робітничої класи неймовірних зусиль, ми досягли величезних успіхів. Поруч з невдачами в роботі цього року, — ми маємо і величезні досягнення. Замазувати цей факт було б непростимою помилкою з нашого боку. Такою ж самою помилкою, певна річ,

була б бодай як - найменша недооцінка труднощів нашого розвитку.

Минулого року ми зробили по всіх лініях і всіма напрямками нашої велетенської соціалістичної будівничої роботи генеральний наступ на капіталістичні елементи нашого господарства.

Загальний підсумок нашої роботи може бути ще характеризуваній і так — посилення соціалістичного сектору нашого господарства і дальше ослаблення і витискування капіталістичного.

Зміст нашої роботи точно, яскраво, не двозначно, певно визначив XV з'їзд партії і наступні пленуми її ЦК. Невпинна робота в справі індустріялізації країни, невинна робота над розвитком важкої промисловости, напружена робота над поліпшенням і впорядкуванням капітального будівництва, безнастання робота в справі раціоналізації виробництва, його реконструкції, зменшення собівартости, зменшення промислових цін, зменшення будівельного індексу цін, підвищення продуктивности праці, водночас підвищення культурних й матеріальних умов робітничої класи — ось наша генеральна лінія, що рішучому переведенню її в життями зобов'язані тим досягненням і успіхам, які маємо. Це в місті і у промисловості. Зміст і лінію нашої роботи на селі визначено рішучим наступом на куркуля, на його експлоататорські зазіхання і тенденції, на його спроби повести за собою середняка. XV з'їзд був висунув завдання колективізації і кооперування сільського господарства та посилення колгоспного і радгоспного будівництва; дальшу індустріялізацію і машинізацію сільського господарства, підвищення його врожайности, продуктивности, товаровости, культурности. Ми поставили на ноги і посунули наступ проти капіталістичних елементів всі соціалістичні елементи і підойми в сільському господарстві. Але завданням всіх завдань, — завданням, що переважає і домінує над усіми в нашій сільській політиці було: бідняк — наша підпора; середняк — наш спільник, куркуль — наш ворог і боротьба з ним.

Лінія нашої роботи у промисловості і сільському господарстві, що виправдала себе, залишається керовничою і переважною лінією й надалі.

Ні темп індустріялізації нашої країни, ні наступ на капіталістичні елементи не можуть бути зменшені, ослаблені або припинені.

Не затінюючи переборених труднощів і не затуляючи очей на всі ще неминучі майбутні труднощі, — ми не мусимо ховати і сприятливих моментів нашого становища.

Минулий рік ознаменовано як - найширшим розвитком масової роботи, переведенням самокритики, роботою що до поєднання широких трудових мас селянства навколо робітничої класи, — робітничої класи навколо партії, партії навколо ЦК. Ми вступили у таку смугу соціалістичного будівництва, що потребує втягнення до

справи соціалістичного будівництва, до справи боротьби з бюрократизмом, волокитою і т. ін. що - раз нових мільйонових робітничих і селянських мас. В майбутніх політичних чергових кампаніях, в першу чергу підчас перевиборів низових партійних органів, всі питання нашого соціалістичного будівництва, всі гострі питання нашого господарства, питання нашої роботи на селі, питання внутрішнього і зовнішнього становища, — мають бути як - найширше, найактивніше, найдетальніше обговорені серед партійної і безпартійної робітничої маси.

Це буде перевірка, іспит проробленої роботи, це буде підсумком роботи, це буде, водночас, і переглядом наших партійних сил і, одночасно, мобілізацією їх на нову, ще більшу, ще енергійнішу, ще напруженішу роботу.

По всіх лініях нашої роботи партійні організації мусять дати собі і широкій робітничій масі відповідь — які успіхи, досягнення і невдачі є в справі реалізації постанов останнього партз'їзду та дальших пленумів ЦК.

Ставлячи на обговорення перед партійною і безпартійною масою питання соціалістичного будівництва, мобілізуючи увагу, активність, енергію робітників на цих завданнях, — треба так само поставити собі завданням добитись і успішного її переведення в життя, ще більше, енергійніше, рішучіше, систематичніше, сміливіше втягаючи маси до цього будівництва.

Самокритика, серед партійна демократія, робітнича демократія, масова робота мають бути і надалі справжніми підоймами побільшити активність та енергію робітників і скерувати її річищем розв'язання та переборення наших завдань і труднощів.

Широко розгортаючи самокритику, жорстоко борючись з усіма спробами зменшити її значіння, фіксуючи увагу на труднощах і суперечностях господарчого розвитку, висвітлюючи наши помилки, і промахи, викриваючи, виявляючи численні хиби в нашій роботі по лінії партійній, радянській, господарчій, кооперативній, культурній, — треба одночасно вказувати і на причини цих явищ та способи їх перебороти, це повинно бути водночас і мобілізацією мас на боротьбу з цими труднощами.

Самокритика тому й цінна, як метода більшовицької роботи, що вона дає нам величезну силу не тільки виявляти та викривати все ще надмірно часті в нашій дійсності нелади, бюрократичні перекопчення то - що, але вона, самокритика, одночасно дає нам і величезну, незаміниму силу їх усувати, переборювати, боротися з ними.

Перед різними партійними організаціями, перед організаціями різних округ і районів, крім загальних, стоять іще і специфічні, властиві їм завдання.

Цілком зрозуміло, що проблема вугілля і металу має прикувати і притягти до себе увагу поголовно всієї партійної організації робітничої класи України, та й не тільки України. Але так само

ясно й те, що ця проблема, наші завдання безпосередньо в цій галузі мають бути рішуче поставлені перед членами партії і робітниками, які тут працюють. Хоробливі питання металургійної, вугільної, машинобудівельної промисловости, питання виробництва, продуктивності праці—мають бути рішуче поставлені на розв'язання перед партійною і робітничою масою, яка безпосередньо працює на цьому виробництві.

Підчас перевиборів низових партійних органів, а також на районних і округових конференціях нам належить звернути як-найпосутнішу увагу на завдання всебічно поліпшити якість масової роботи і низових заводських масових організацій. Це невідкладно диктує вся теперішня обстановка. Всю теперішню нашу діяльність згрунтовано на цю проблему. Актуальніші питання нашого господарчого будівництва—боротьба за режим ощадности, зменшення собівартости, соціялістична раціоналізація, підвищення продуктивності праці і боротьба з прогулами, підупадом виробничої дисципліни, боротьба проти алкоголізму й п'яцтва, боротьба з бюрократизмом, поліпшення і впорядкування господарчого апарату і т. ін. і т. ін.—всі ці питання згрунтовані на питання про якість масової роботи. Отже, цілком законною і натуральною є вимога—звернути як-найпосутнішу увагу на цю галузь роботи. Щільно з цим зв'язана і ціла низка інших завдань, завдань безпосередньо партійних: якість партроботи в цеху, питання зростання партії та вербування нових членів, цеховий низовий партактив, висування нових сил, нових кадрів. Всі ці питання заслуговують так само на подвійну увагу і, так само мають посісти належне їй місце в перевиборчій роботі.

Єдність партійних лав строге виконання партійних обов'язків, партійна дисципліна,—ось принципи, що завжди відрізняли нашу бойову партію. Ці питання рішуче й відкрито треба поставити й тепер. Це так само невідкладно диктує ця обстановка, що в ній ми працюємо.

Перевибори низових парторганізацій в наслідок мають ще більше з'єднати наші лави, ще більше дати змогу партії пройти в маси, ще щільніше, по-товариському, зв'язати членів партії одного з одним, зв'язати ті парторганізації, що стоять нижче, з тими, що стоять вище, і навпаки, зв'язати керовників з масою, парторгани з іншими громадськими організаціями.

Перевибори низових парторганізацій мають рішуче висунути нові сили, нові кадри, нових людей, що виявили себе як незломні більшовики, здатні до важкої роботи, до організованого переборення труднощів, людей, які не бояться цих труднощів і не вдаються перед ними в паніку.

Борючись всебічно з цеховими, рвацькими, шкурницькими, необгрунтованими і несправедливими вимогами з боку відсталих шарів робітничої маси,—треба водночас чутливіше ставитись до всіх потреб і вимог, так матеріяльних, як культурних,—до робітників.

Бюро осередку кожного заводу, кожної шахти, кожної установи, кожного села мають звідомлюватись перед масою не *формально*, а політично. Вони мусять кожне своє практичне, конкретне питання ув'язувати із загальними завданнями, з загальними перспективами.

Підчас перевиборчої кампанії не можна не згадати про багатющий досвід боротьби з різними „конкретними носіями зла“. Уроки шахтинської справи, Артемівщини, Смоленщини мають ще раз привертати увагу парторганізацій, ці уроки треба врахувати і вивчити, щоб надалі уникнути повторення таких явищ.

Лінія XV з'їзду що до селянства така: колективізація і кооперування сільського господарства, допомога бідноті, зміцнення спілки із середняком, боротьба з куркульством. За цей час розгорнуто величезну роботу що до колективізації і кооперування сільського господарства, допомоги бідноті, збільшення врожайности середняцького та бідняцького господарства, крім того, куркулеві зроблено великий, значний удар. Треба ще і ще раз зосередити увагу на цих завданнях і перевірити, оскільки практична наша робота на селі відповідає головним директивам партії, оскільки вона відповідає головному принципу ленінізму „стала підпора — бідняк, спільник — середняк, рішуча боротьба з куркулем“.

Як-найпринциповіші питання нашої політики, що їх висунув і обґрунтував XV з'їзд та потвердили дальші пленуми, що виправдали були себе на практиці, — так само мають бути гостро поставлені перед партією і вся партія має бути мобілізована на захист їх. Тут партія не може робити жодних поступок, нікому, в ніякий бік.

Партія не допустить змінити постанови XV з'їзду з питання про індустріалізацію країни, колективізацію сільського господарства і про рішучий наступ на приватно-капіталістичні елементи господарства.

Нашій позитивній роботі надмірно заважала опозиція. Її було ущент розбито, — вона перетворилась в нео-меншовицький, контр-революційний нарост. Тепер у звязку з новими труднощами, у звязку з кризою хлібозаготівель та загострення класової боротьби на селі, пожвавились жалюгідні рештки троцькізму. Контр-революційного спекулювання на наших труднощах, провокування робітничої класи партія не допустить. Рішуча боротьба! Рішуче борючись із згубною ідеологією троцькізму, що провокує зрив союзу робітничої класи і селянства, що провокує громадянську війну в країні, — партія одночасно вбачає і другу небезпеку і буде з нею не менш рішуче боротись. Це спроби звести партію з того шляху соціалістичного будівництва, що ним вона тепер іде, спроби звести партію *праворуч*.

На шляху нашого соціалістичного будівництва нам трапляються ще величезні труднощі. Нам доводиться працювати в умовах дрібно-буржуазного оточення всередині нашої країни і капіталістичного оточення зовні. Це оточення, дрібнобуржуазне оточення, чинить нам

великий опір в нашій роботі, в роботі по індустріялізації країни, в роботі по перебудові сільського господарства на новій базі колективізації, кооперування, бо наша робота по соціалістичному будівництву витискує ці дрібнобуржуазні і капіталістичні елементи з тих позицій, які вони посідають. Незадоволення політикою партії з боку дрібної буржуазії перекидається на деякі прошарування робітничої класи, а через неї і на партію.

Правий ухил в партії, що на йому зараз зосереджено таку увагу, є якраз відбитком тиснення дрібнобуржуазної стихії. Правий ухил є зараз, підчас широко розгорнутого соціалістичного будівництва і в період реконструкції всього нашого господарства, занадто небезпечний. Небезпека його полягає в тому, що його домагання, пропозиції, якби партія стала на їх захист і перепровадження їх в життя, неминуче призвели б до капітуляції перед капіталістичною стихією і допомогли б їй одержати перемогу над диктатурою пролетаріату.

Основна база соціалізму — це велика індустрія, велика промисловість. Від її успішного розвитку, від відповідного, нам необхідного, що обумовлюється зовнішніми і внутрішніми причинами, темпу її розвитку залежить і розвиток легкої індустрії, і розвиток сільського господарства. Бо велика індустрія, що виробляє засоби виробництва, є головним доставником цих засобів для всього народнього господарства.

Зменшити темп розвитку великої індустрії — це значить зменшити темп розвитку будівництва соціалізму, це значить послабити позиції диктатури пролетаріату. Партія ні в якому разі не може піти цим шляхом. І той, хто тягне партію на цей шлях, є виразником опортуністичного, правого, дрібнобуржуазного ухилу. Також партія не може погодитись і з тими пропозиціями, і цілком слушно їх шельмує як опортуністичні, що висувують на перше місце легку індустрію, особливо текстильну, надаючи їй виключне значіння, як індустрії „змичковій“. Партія добре ураховує все значіння легкої індустрії і значіння її як індустрії, що виробляє споживчі товари для робітництва і селянства. Партія також дбає про розвиток і цієї галузи нашої промисловости. Але було б помилкою, опортуністичною помилкою, не бачити, яку роль відіграє велика промисловість в справі перебудови сільського господарства.

Той шлях, на який силиться звернути партію правий ухил, шлях припинення темпу індустріялізації і зменшення капітальних вкладів у велику індустрію на користь легкої індустрії, — не приведе партію до переборення труднощів, а, навпаки, призведе до гіршого їх збільшення.

Ось чому партія залишається вірною постановам XV з'їзду. Ось чому партія так рішуче стала на боротьбу за забезпечення того темпу індустріялізації, того темпу розвитку тяжкої індустрії, який накреслив XV з'їзд і який нам необхідний.

В цьому питанні партії приходить боротись на два фронти: проти авантюристичних планів і пропозицій троцькизму, що не бачить

селянства, не зважає на розвиток сільського господарства, а також проти капітулянтських пропозицій правого ухилу — зменшити темп індустріалізації.

Правий ухил в нашій партії позначився ще й у тому, що найшлись люди, на превеликий жаль, члени партії, які не бачать величезного значіння колгоспного, радгоспного, кооперативного будівництва на селі; не визнають за раціональні ті витрати пролетарської держави, які вона робить на посилення соціалістичного сектора сільського господарства (колгоспи, радгоспи). Ці люди тим самим не визнають рішень XV з'їзду і кличуть до ревізії цих рішень. Цілком зрозуміло, що партія також не може погодитись і з цими опортуністичними поглядами і веде з ними запеклу боротьбу.

Недоцінка і нерозуміння значіння радгоспного і колгоспного будівництва, як засобів посилення соціалістичних елементів на селі, як засобів посилення наших позицій в боротьбі з куркулем, — також призводить до капітуляції перед куркульськими, глитайськими верствами села. Ці погляди, чужі і ворожі нам, є наслідок того, що люди не визнають небезпеки куркуля, його наявності, наявності класової боротьби на селі.

Т. Сталін про це говорить так:

„Не понимают значения крупного кулацкого хозяйства в деревне, не понимают того, что удельный вес кулачества в деревне во сто крат выше, чем удельный вес капиталистов в городской промышленности,— и это значит сойти с ума, порвать с ленинизмом, перебежать на сторону врагов рабочего класса“ (И. Сталин „На хлебном фронте“. ГИЗ. 1928 р. Стор. 13).

Ці ж таки люди прихильні і до того, щоб зовсім заперечувати класову боротьбу на селі, заперечувати її значіння для наших труднощів. Найшлись люди, які думають, що в хлібозаготовчій кризі куркуль не відігравав зовсім ніякої ролі, або відігравав зовсім незначну ролю. Найшлись люди, які думають, що говорити про класову боротьбу зараз — це є троцькизм, опозиція і т. ін. Вони зовсім не розуміють, що суперечки з троцькизмом розгортались не по питанню, існує на селі класова боротьба, чи ні. Партія не стояла, не могла стояти на такій згубній позиції, яка заперечує класову боротьбу при диктатурі пролетаріату взагалі, на селі — зокрема. Партія добре знає і пам'ятає все, що говорив Ленін з приводу класової боротьби, небезпеки дрібнобуржуазної стихії.

Ось чому партія так рішуче виступає проти всіх тих, хто капітулює перед куркульською небезпекою.

Партії доводиться також боротись і з однією небезпекою, по суті також капітулянтською, ліквідаторською, теорією, „постійних, перманентних поступок“. Суть цієї теорії полягає в тому, що пролетаріат буцім-то тримає свою змичку, союз, блок з середнім селянством за допомогою постійних йому поступок. „Неп — це поступка;

XIV конференція і XIV партз'їзд (оренда землі, найом робочої сили) — це також поступка; липневий пленум ЦК ВКП (підвищення цін на сільсько-господарчі продукти) — також наглядна поступка — так твердять ці „теоретики“. Вони ж говорять, що тільки завдяки цим поступкам держиться пролетарська диктатура. Хоча автори цієї теорії і посилаються на Леніна, однак, легко бачити, що вона нічого подібного до ленінізму не має.

Партія ще в боротьбі з троцькизмом і в боротьбі з новою опозицією слідом за Леніном довела, що неп — це не тільки уступка, не тільки відступ, але в той же час і наступ, метода соціалістичного будівництва. Це всім зрозуміло.

Ніде Ленін нічого подібного до цієї „теорії уступок“ не говорив.

В своїх останніх творах, якими партія користується як заповітом, як ставив Ленін питання про збереження і закріплення союзу з селянством? Чи пропонував він шлях „постоянных уступок“? Нічого подібного. Він говорив друге, а саме:

„Мы должны постараться построить государство, в котором рабочие сохранили бы свое руководство над крестьянами, доверие крестьян по отношению к себе и с величайшей экономией изгнали бы из своих общественных отношений все следы каких бы то ни было излишеств.

Мы должны свести наш госапарат до величайшей экономии. Мы должны изгнать из него все следы излишеств, которых в нем осталось так много от царской России, от ее бюрократически-капиталистического аппарата.

Не будет-ли это царством крестьянской ограниченности?

Нет. Если мы сохраним за рабочим классом руководство над крестьянством, то мы получим возможность ценной величайшей и величайшей экономии хозяйства в нашем государстве добиться того, чтоб всякое малейшее сбережение сохранить для развития *нашей крупной машинной индустрии* (курс. ред.), для развития электрофикации, гидроторфа, для постройки Волховстроя и пр.

В этом, и только в этом будет наша надежда“ (курсив ред.) (В. І. Ленін, т. XVIII, ч. 2, стор. 138).

Невже це не програміві для нас вказівки нашого проводиря? Де ж хоч одне слово про те, що наше врятування тільки в поступках, в поступках, в поступках... Що має подібного Ленінове рішуче „в этом, и только в этом наша надежда“ (мова мовиться „о нашей крупной машинной индустрии“ — Ленін) до опортуністичної капітулянтської теорії „перманентных уступок“.

Партія не може погодитись з цією теорією, бо вона, партія, кріпко тримається Ленінових поглядів.

Само собою зрозуміло, що партія не може примиритись з цими поглядами, не може їх терпіти, замазувати, приховувати. Це небезпечно.

Тому партія рішуче їх викриває, засуджує їх, бореться з ними.

Також партія не може погодитись і з тими, хто прикриває цей правий ухил, не визнає його небезпеки, не хоче з ним боротись. Партія бореться і буде боротись з примиренством. Партія бореться і буде боротись з усіма тими, хто проповідує терпляче ставлення до всяких ухилів від правильної партійної політичної лінії.

Події останнього часу (всім добре відомі з партійної преси) в Московській партійній організації свідчать про те, що в партії прихильники правого ухилу є. Ці ж події водночас свідчать і про те, що партія має велику силу, великий гарт для боротьби з цим правим ухилом.

Вся українська партійна організація вітає ЦК ВКП, що вжив рішучих заходів для виправлення лінії МК, а також вітає московську організацію, що показала себе могутньою, загартованою, більшовицькою.

Партія буде рішуче боротись з усіма тими, хто не бачить чи не хоче бачити в нашій країні класової боротьби, небезпеки куркуля.

Партія буде як-найрішучіше боротись з усіма спробами зменшити темп індустріалізації, бо це спричиниться до капітуляції соціалістичного сектору господарства перед приватно-капіталістичним.

Партія так само рішуче буде боротись з антибільшовицькою теорією терпимого ставлення до різних ухилів од принципової партійної лінії.

Така ідеологія безумовно є відбитком натиску на партію ворожих класових сил.

На завдання боротьби з такими поглядами, настроями вказували квітневий і липневий пленуми ЦК:

„Центральний Комітет партії, вживаючи надзвичайних заходів, цілком рішуче підкреслив тимчасовий характер їх, і якщо, не зважаючи на це, виникли тлумачення цих заходів, як тих, що органічно випливають з постанов XV з'їзду партії про посилення наступу на капіталістичні елементи села, тоб-то такі тлумачення свідчать лише про те, що на окремі прошарування партії досі впливає чужа їй ідеологія. Партія в своїй політиці мусить ґрунтуватися на рішучій боротьбі так з тими елементами, які відбивають буржуазні тенденції в нашій країні і пробують обминути постанову XV з'їзду „розвинути дальший наступ на куркульство“,— як з тими елементами, які прагнуть надати надзвичайним і тимчасовим заходам характеру постійного чи затяжного курсу і тим поставити під загрозу справу єднання робітників та головних мас селянства“. (З рез. *липневого* пленуму ЦК ВКП).

Боротися на два фронти — ось наше гасло.

Складність переживаного моменту, труднощі, що стоять перед нами, велетенські політичні завдання в умовах загостреної класової боротьби потребують од нас як-найсерйознішого ставлення до питання підвищення теоретичного і культурного рівня партійної маси.

Це питання геть не марне. Ленінізм і марксизм — глибше в маси — це гасло в цій кампанії має прогрім'їти як ніколи сильно, як ніколи могутньо.

Поруч цього має бути широко поставлена й робота в справі інтернаціонального виховання партійних і робітничих мас на основі глибокого, ґрунтовного вивчення постанов і програм VI Конгресу Комінтерну. Українська партійна організація мусить більше, ніж досі, цікавитись становищем братерської КПЗУ (компартія Західньої України), яка працює в умовах жахливого [фашистського польського терору.

I, нарешті, найпосутнішим завданням, завданням подвійного політичного значіння, завданням, що про нього аж ніяк не можна забути чи затінути, або відсунути його на бік, це є перевірити переведення українізації, висування кадрів українських робітників, перевірити взагалі переведення національної політики нашої партії на Україні. Безперечно, підчас перевиборів і в цій галузі у нас викрито буде багато хиб, помилок, недогляду. I головне з них буде те, що все - таки ми недостатньо переводимо українізацію самої партії, українізацію профспілок, недостатньо обслуговуємо культурні потреби українського робітника, недостатньо виховуємо і висуваємо нові сили і кадри з - поміж українських робітників. Треба так само і на цих завданнях фіксувати увагу наших парторганізацій.

Ось яке значіння перевиборної кампанії і наступних партконференцій. Ось які її завдання. Успішне переведення цієї кампанії ще міцніше з'єднає партійні лави, ще могутнішим зробить партійне загартовання, ще щільніше з'єднає партію і робітничу масу для дружнього походу на боротьбу проти труднощів, для дружньої роботи під керівництвом ЦК. А в цьому запорука й успіх в справі соціалістичного будівництва.

Ми закликаємо українську організацію йти твердо, певно, рішуче шляхом, вказаним, нам XV з'їздом, і ні кроку від цих рішень ні в бік, ні назад. Заклик ЦК КП(б)У повинен бути виконаний:

„А ні кроку назад від постанов XV з'їзду партії, вперед шляхом найенергійнішого здійснення цих постанов, що далі конкретизовані в постановах останніх пленумів ЦК ВКП(б) — за безперервну роботу над індустріалізацією країни, над розгортанням важкої промисловости, за широке піднесення селянського господарства, за масове кооперування і розвиток великого усупільненого сільського господарства — колгоспів, радгоспів, за зміцнення спілки пролетаріату і селянської бідноти з середняком для наступу на глитайсько - непманські елементи, за втягнення найширших мас у соціалістичне будівництво, за розгортання критики й самокритики та систематичне перемагання всіх спроб ставити опір дальшому послідовному розгортанню її“ (З відозви ЦК КП(б)У до всіх членів КП(б)У).

ДО ІV ПЛЕНУМУ ЦК КП(б У

Г. Л о м о в — Наші завдання в Донбасі. С. Бі р м а н — Металургійна промисловість України

Г. Ломов

Наші завдання в Донбасі

І. Після шахтинської справи

Минулий 1927 — 28 операційний рік для камінновугільної промисловости Донбасу був одним з критичних років, багатих на сумні події. Шахтинська справа викрила шкідництво з боку частини керовничого технічного персоналу, що тривало протягом довгої низки років. В шкідництві брали участь значні кадри найдосвідченіших видатних інженерів і техніків, які довгий час керували тією чи цією мірою виробничими роботами на цій чи тій ділянці фронту Донбасу.

1927 — 28 рік викрив не тільки низку хиб, але й низку безпосередньо шкідливих вчинків у минулому — затоплення шахт, навмисна плутанина і уповільнення темпу у проектуванні, затримка прокладки нових шахт, навмисна закладка шахт в найневигідніших пунктах, зрив окремих робіт в справі механізації, нарешті, окремі випадки безпосереднього псування устаткування з метою пошкодити. Судове слідство дало в наші руки серйозний матеріал, щоб перевірити всі заходи, що їх різного часу робило Донвугілля в справі розвитку Донбасу. Цю перевірку ще геть не закінчено, проте, й тепер виявлено низку як-найсерйозніших хиб, особливо підчас проектування нового Донбасу і підчас прокладки низки нових шахт.

Квітневий пленум ЦК ВКП чітко висунув перед Донвугіллям низку проблем, що їх мали конче розв'язати найближчим часом для того, щоб скерувати роботу на нові рейки.

Найголовніші завдання, що їх висунув пленум ЦК ВКП, сходились ось до чого:

1) Реорганізувати центральний апарат і периферію тресту на началах максимальної самостійности Рудоуправлінь, за орієнтації на повнокровну первинну виробничу одиницю - шахту.

2) Зміцнити керовничий склад в реорганізованому апараті, при чому головним завданням цієї реорганізації було зміцнити керовниче партійне ядро, особливо у виробничих і планових частинах.

3) Перегрупувати керовничі інженерно-технічні кадри та енергійніше висувати молодих інженерів і техніків.

4) Швидшим темпом висувати найенергійніших шахтарів з великим виробничим стажем та досвідом на адміністративно-господарчу роботу.

5) Посилити перепідготовлення керівничого кадру на низових ланках апарату.

6) На перше жовтня перейти на шостигодинний робочий день для вугільних робітників в цілому Донбасі.

7) Перевести низку заходів в справі поліпшення побуту робітників (водопостачання, філбудівництво, будівництво лазень то-що).

1. Реорганізація тресту. В реорганізованому апараті Донвугілля, згідно з його новим становищем, низовій господарчій одиниці — Шахтоуправлінню — дано максимум прав, з покладанням певної відповідальності, що впливає з його діяльності. Шахтоуправління є виробничою одиницею в складі Рудоуправління, із закінченою виробничою звітністю. Рудоуправлінням дано права, відповідно до закону про взаємини тресту і підприємства. А центральний апарат переведено на функції планування, планового керівництва, контролю над діяльністю Рудоуправління та організації збуту продукції. На чолі Шахтоуправління, як правило, поставлені члени партії з досвідчених робітників.

Рудоуправління за положенням цілком відповідає так за здобування, як і за стан цілого господарства. Виробничу програму, собівартість, розрахункові ціни на здавану продукцію встановлюється за участю Рудоуправління. Фінансування провадиться за термінами, що їх передбачено у промфінплані. Оплата за продукцію — залежно від її відвантаження.

Центральний апарат перебудовано згідно з новим завданням, зв'язаним з переходом на виконання лише функцій планового регулювання та контролю виконання плану. Замість колишніх виробничих частин є тільки планова економічна частина, з підрозділом на перспективне і поточне планування.

Нова схема організації дає всі підстави гадати, що основні начала, намічені підчас реорганізації апарату, не зміняться. Апарат буде органом планування, регулювання і контролю діяльності Рудоуправління.

Вказані головні принципи реорганізації були підтверджені Політбюром ЦК КП(б)У.

2. Укомплектування. На відміну від колишнього становища, коли на чолі апарату, що мав стосунки з виробництвом, були фахівці, тепер цю частину апарату, що здійснює поточне і перспективне планування та планове керівництво виробництвом по всій периферії, укомплектовано досить підготовленим кадром партійців. На чолі всієї цієї роботи стоїть замісник голови Правління; головні відділи і підвідділи також мають на чолі партійців, що добре знають виробництво. Так само комерційний і адміністративно-організаційний апарати мають на чолі членів правління та укомплектовані значним кадром підготовлених партійців. По периферії завідателі рудень загалом і в цілому відповідають своєму призначенню, частину з них підсилено свіжими кадрами

з робітників по професійній лінії; головних інженерів Рудоуправлінь після арештів в зв'язку з шахтинською справою перерозподілено, і всі Рудоуправління укомплектовано.

Поки-що нез'ясованим питанням є питання про комерційних директорів Рудоуправлінь, роля яких, у зв'язку з новим становищем, значно побільшана і кадр яких не завше був на певній височині.

3. Підготовлення кадрів. Гостре питання з кадрами потребувало низки заходів що до підготовлення їх протягом минулого року. Донвугіль зробив що до цього таке: відкрито Сталінські курси на 120 чол., що випускають слухачів уже на 1-е листопада, відкрито курси для середніх техніків у Сталіні і Ново-Черкаську на 160 чол.; поточного року мається на увазі збільшити їх на 100 чол. У Дніпропетровську випущені перекваліфіковані на інженерів техніки, числом 32 чол.

Ці самі курси провадитимуть свою роботу і надалі. Випущені з курсів інженери здебільша мають значний виробничий стаж; їх цілком, за поодинокими винятками, використано в Донбасі на відповідних ділянках, як завідувачів гірничих робіт, завідувачів шахтами і т. ин.

Минулого року загін практиків-відповідальників побільшав на 132 чол., які склали минулого року відповідні іспити. Цю групу цілком становлять досвідчені десятники з великим робітничим стажем.

Відряджено на довший час вчитися до Промакадемії і на адміністративно-господарчі курси 11 чол. Крім того, порівняно велике число практиків-господарників (точного числа встановити не вдалось) послано вчитися до загальних ВУЗ'ів і ВТУЗ'ів та до інших навчальних закладів.

Особливо велику роботу переводиться в галузі підвищення якості молодшого командного складу камінновугільної промисловости — десятників. У всіх рудоуправліннях є курси для перепідготовлення десятників. Загалом в 1927/28 році на курсах училося 2.165 чол.; тепер підсумовується пророблену роботу, і за відомостями, що охоплюють ще не всі рудоуправління, атестати десятників одержало вже 1.242 чол. Треба відзначити захід вже другого півріччя 1927 — 28 року — організацію п'ятимісячних курсів для підготовлення десятників машинових лав. Тепер ці курси вже випустили 120 чол.

Зрозуміла річ, потребу Донбасу у фахівцях ще геть не задоволено. Проте доводиться констатувати, що минулого року зроблені рішучі здвиги так в ділянці кількісного зростання (крім вказаних заходів, відряджено до Донбасу 45 чол., які цього року закінчили ВТУЗ'и), як і що до „заміни чужих соціалістичному будівництву елементів з-поміж буржуазних фахівців“. Безперечно, це тільки перші кроки, що їх конче потрібно робити та посилювати і надалі.

Надалі на питання про кадри треба звертати максимум уваги. Треба стежити за роботою кожного з фахівців, щоб максимально розвантажити їх од непродуктивної (паперової) роботи. Треба енергійно взятись вирощувати нових фахівців і одночасно планомірно висувати

нові кадри. Питання про кадри для нашого часу є одним з найважливіших в промисловості Донецького Басейну.

4. *Висування.* За час з 1-го по 15-е липня по Рудоуправліннях, за винятком Горлівського, Рутченківського, Сніжнянського і Чистяківського, звідки ще немає відомостей, і без Шахтинської округи, всього на адміністративно-господарчу роботу висунуто 298 чол. робітників, що з них 226 партійців і 72 безпартійних. За виробничим стажем їх поділяють так: до 3-х років — 14 чол., від 3-х до 5-ти — 32 чол., і від 5-ти до 10 років — 61 чол. і всього 10-ти років — 191 чол. Отже, головна маса висуванців є старі кадри робітників, серед яких 50% підземних робітників, з них близько половини забойників. На керівничу адміністративно-господарчу роботу висунуто 31%, на оперативну — 62% і на виробництво — 7%.

Загалом треба визнати, що висування вдалі. Більшість висуванців з роботою справляються.

5. *Шостигодинний робочий день.* Треба вважати, що тепер вже закінчено перший етап переходу на шостигодинний робочий день в цілому Донбасі, за винятком, може бути, окремих поодиноких випадків. Звичайно, це не визначає, що цілком виконано всю роботу. Є багато неув'язок. Приміром, хоч пересічно в цілому Донбасі вугільні робітники тепер (по досліджених 214 шахтах) були зайняті на роботах пересічно 5 годин, 59 хв., проте в цілій низці випадків трапляється пересижування і недосижування. Приблизно трохи менше за 30% пересижують і близько 25% не досижують у шахті. Треба й надалі енергійно виявляти всі ці випадки, стежити за часом робіт для того, щоб раз і назавжди покласти край всім цим перекрученням.

Одночасно з переходом на шостигодинний робочий день ми переходимо до інтенсивної системи робіт: за 3-х змін вугільних робітників і 2 змін, що обслуговують. Ця інтенсивна робота, якщо правильно організувати всю справу, має в наслідок дати нам значні вигоди. В цілій низці випадків, за переходу до нової інтенсифікованої системи робіт, викривається низка хиб: не вистачає вагонеток, не вистачає забойників, кріпильників, є низка технічних неув'язок і т. ин. Надалі всі ці окремі неув'язки та хиби мають бути виправлені.

В наслідок переходу на шостигодинний робочий день ми мали деякий підупад продуктивності праці, розміром близько 3%, не зважаючи на те, що нормально у вересні ми спостерігали значне підвищення продуктивності праці. Треба гадати, що загальними об'єднаними зусиллями господарників, профорганізації і партії цей тимчасовий підупад продуктивності праці заступить крива більш крутого піднесення її.

Друга важлива вказівка квітневого пленуму в ділянці організації праці — постанова не посилати жінок на підземні роботи та перевести їх на роботи на поверхні. Цю директиву також виконано. Тепер в рудоуправліннях Донвугілля на підземних роботах жінок немає.

6. *Поліпшення побуту робітників.* Після квітневого пленуму ЦК ВКП Донвугілля почало клопотатись про те, щоб йому дано додаткові

кошти на поліпшення побуту робітників. Кошти ці було дано в липні, розміром 6¹/₂ млн. карб. і витрачено для збільшення житлового будівництва, на водопроводи і на поліпшення постачання колоній питною водою, на влаштування лазень, на заміну глиняно-бетонних і цементових долівок — дерев'яним, на устаткування інтернатів нежонатих людей м'яким постільним інвентарем, з тим, щоб 75% всіх робітників — одиноких, хто живе в інтернатах, були б забезпечені постільним інвентарем і т. ин. Уперше почали будувати їдальні в Донбасі. Перед урядом поставлено ідею спорудження вседонецького водопроводу. Цю ідею уряд принципово ухвалив, — проект цього водопроводу тепер опрацьовується. На поліпшення постачання питною водою у 1927 — 28 році витрачено близько 2 млн. карб. У 1927 — 28 році на початку 1928 — 29 р. почнуть працювати на шахтах 104 нових лазні із загальною пропускною здатністю — 15.000 чол. на годину.

Заходи, у зв'язку з директивами квітневого пленуму ЦК ВКП, начорно що до головних напрямів виконані, проте їх геть ще не виконано на всі 100%. Хоч і переведено реорганізації, однак потрібний значний натиск, систематична робота в справі зміцнення низових виробничих одиниць і рудоуправлінь. Треба систематично зміцнювати кадри робітників центрального апарату. В цілій низці випадків ми маємо недостатнє число досвідчених інженерів і досвідчених партійців. *І надалі треба особливу увагу звертати на висування молодих інженерів та досвідчених робітників на відповідальні роботи.*

Треба ще більше звертати увагу на питання підготовки нових кадрів і питання перепідготовки тих, що є. Слід особливу увагу звернути на питання, зв'язані з шостигодинним робочим днем. Треба й цього року незакінчену роботу в справі поліпшення побуту робітників провадити далі.

Минулий рік був одним з критичних років в розвитку Донбасу. Те, що забрано значний кадр шкідників, що організаційно перебудовано цілий апарат тресту, те, що перейшли на шостигодинний робочий день, що ослабла виробнича дисципліна в Донбасі, — все це разом узятє не могло не вплинути на роботу другого півріччя. Ми мали за цей час систематично й де-далі гірші покажчики, що почали зникати тільки в жовтні місяці нового операційного року. Ми чудово розуміємо, що ці „витрати“, що їх ми змушені „платити“ за викриття шкідників Донбасу, надалі мають бути оплачені з надтом.

Енергійно борючись і надалі за виконання постанов квітневого пленуму ЦК ВКП, Донбас поточного року, спираючись на партію, профспілки й господарників, мусить повнотою виконати всі ці завдання, що їх ставить країна, не зважаючи на тисячі труднощів, які стоять на його шляху.

II. Виробнича діяльність Донвугілля

1. *Добування.* В 1927 — 28 році на копальнях Донвугілля було добуто 21.969 тис. тон вугілля та антрациту (1.341 млн. пудів), що дає виконання виробничої програми розміром 95,8%. Зростання добування

в 1927 — 28 році проти попереднього року виявлено в 12,1⁰/₀, при чому що до вугілля, то маємо менший темп зростання (+ 10,4⁰/₀), ніж антрациту (+ 15,3⁰/₀). Такий розвиток добування антрациту диктувалось так міркуванням раціонально використати Донецький Басейн, як і тим, що високовольтний антрацит економічно здатний витримати далеку перевозку. По головних шахтах старого Донбасу програму було недовиконано всього на 2⁰/₀, в той час як по додаткових шахтах (закладених в 1925 — 26 році, переважно середніх й дрібних, добування було недовиконане на 17,7⁰/₀. Значне відставання фактичного добування по додаткових шахтах проти програмового, що спостерігається рік - у - рік, вказує на неможливість в такий короткий термін устаткувати і пустити в експлоатацію значне число навіть невеликих шахт і змушує звернути увагу на потребу далі форсувати нове велике шахтове будівництво, яке кінець - кінцем тільки одно спроможне забезпечити країні потрібну їй кількість дешевого палива.

Виконання програми добування пересічно по округах та участь їх в загальному добуванню тресту характеризувалося такими цифрами:

Назва округи	Програмове добування	Фактичне добування	⁰ / ₀ виконання програми	⁰ / ₀ відношення до добування 1926 — 27 р.	⁰ / ₀ участі добування у 1927 — 28
Артемівська	4.797.540	4.392.319	91,6	107,5	20,0
Луганська	9.683.760	9.357.762	96,6	113,4	42,6
Сталінська	5.819.900	5.726.089	98,4	113,1	26,1
Шахтинська	2.631.800	2.492.527	94,7	113,0	11,3
Донвугіль	22.933.000	21.968.697	95,8	112,1	100 ⁰ / ₀

Найбільше недовиконання програми, як це видно з цієї таблиці, було в Артемівській (— 8,4⁰/₀) і Шахтинській (— 5,3⁰/₀) округах.

Звертає на себе увагу, що в той час, як по всіх округах, за винятком Артемівської, збільшення добування за рік виявлено в 13 з чимсь відсотків, в останній добування побільшало проти 1926—27 року всього лише на 7,5⁰/₀.

2. *Машинове добування.* Машиновим способом в 1927 — 28 році було добуто 5.023 тисяч тонн, або 307 млн. пудів за програмового завдання в 5.186.000 тонн. Отже, програму машинового добування виконано розміром 96,9⁰/₀. Проти попереднього року машинове добування побільшало на 70,7⁰/₀. У відсотках проти добування бруто механізоване добування становило в 1927 — 28 році 22,9⁰/₀, за програмової величини в 22,6⁰/₀. В 1926 — 27 році механізоване добування пересічно становило за рік всього 15,7⁰/₀.

Не зважаючи на значні кількісні успіхи в справі розвитку механізації вугледобування, якісні досягнення ще недостатні. Місячна продукція однієї важкої врубової машини, що працювала, пересічно за

10 місяців становила 1.157 тис. тонн проти 1.191 тис., що їх малося на увазі у виробничій програмі. Виходить, програма продуктивності врубових машин виконана лише розміром 97,1⁰/₀, а зростання продуктивності врубових машин проти такої самої продуктивності 1926 — 27 року виявлено розміром 7,7⁰/₀¹).

Ще гірше стоїть справа з продуктивністю робітника механізованого забою, де ми останніми роками не бачимо майже ніякого прогресу.

Недостатня ефективність механізації пояснюється цілою низкою обставин: недосконаленість організації машинових робіт, непристосовуваність до механізованих метод роботи систем гірничих робіт, недостача запасних частин та енергії, брак достатнього, знайомого з роботою машин технічного (середнього і нижчого) персоналу, відставання норми для роботи в справі механізації і т. ин. В наслідок цього використання врубових машин Донбас далеко відстає від Америки і Західної Європи. Пересічна місячна продуктивність однієї важкої вруб. машини в Рурському Басейні в Німеччині за 1927 — 28 рік дорівнювала 1.680 кв. метрів підрубаної площі, тимчасом як у Донбасі за перше півріччя 1927 — 28 р. вона становила всього 898 кв. метрів, цеб - то проти Німеччини менше на 46,5⁰/₀.

Проте на окремих дослідно - показових забоях продуктивність врубмашин за місяць, навіть на твердих антрацитах (Донецько - Грушівське рудоуправління), становила 2.312 кв. метр. Добрі наслідки показують забої на Лідієвці (Рутченківське р - ня), вища за середню продуктивність врубмашин на рудоуправліннях — Петровському, Першомайському, Паркомуні, більш - менш задовільні наслідки на рудоуправліннях: Боківському, Гришінському, Рутченківському, Краснодонському, Донецько - Грушівському і Щегловському. Це вказує на те, що за належної організації механізованих робіт з натуральних причин копальні Донбасу цілком підходять для машинізації, що може дати економічні результати не менші закордонних. А поки - що, не зважаючи на кількісні успіхи в справі машинізованої підрубки, ми геть ще не навчились цілком завантажувати врубмашини, геть ще не дістали від них тих наслідків, що вони їх могли б дати за раціональнішої організації робіт у механізованих забоях.

1) У звітах за 1926 — 27 рік показано дві відміни продуктивності важких врубових машин — однієї умовної та однієї, що фактично працювала. При чому під тими машинами, що фактично працювали, мали всі машини, що працювали протягом кожного місяця незалежно від тривалості роботи (числа змін). А умовні машини виводилось з числа тих машин, що працювали теоретично — вважаючи за нормальну роботу машини не менш за 20 змін на місяць; відповідно ту машину, що працювала 10 змін, приймали за $\frac{1}{2}$, 5 змін — за $\frac{1}{4}$ машини.

Обрахована у 1926 — 27 році різними способами місячна продуктивність виявлена для умовних машин — 1.183 тонни, для тих, що фактично працювали — 1.074 тонни. А минулого 1927 — 28 року враховували саму продуктивність лише тієї врубової машини, що фактично працювала, тому - то продуктивність машин в 1927 — 28 році порівнювалось з торішньою продуктивністю машин, що фактично працювали.

Багато також важких врубових машин, що їх ремонтується і що стоять в запасі. З 514 важких вруб. машин у всьому Донбасі, що були на 1/X—28 р., в ремонті і в запасі було 144, або 28⁰/₀ всього числа їх. Ці наслідки робіт аж ніяк не можна визнати достатніми.

3. *Механічна приставка.* Між механізованою зарубкою і механічною приставкою (конвеєри, скрепери, лебідки, листи то - що) минулого року не вдалось досягти цілковитої відповідности. За 3 квартали без саночників було представлено 5.092 тис. тонн, що становить проти добування брутто близько 30,7⁰/₀ проти того, що приставлено механічно в 1926—27 році—19,2⁰/₀; проте близько 30⁰/₀ механічно підрубаного вугілля і антрациту ще приставляли саночники. За такої невідповідности між механізованою підрубкою і механічною приставкою значною мірою зменшувалась вигідність од уживання врубових машин.

4. *Кокусування.* Програму що до кокусування було виконано майже цілком, розміром 99,9⁰/₀, за збільшення проти 1926—27 року на 8,4⁰/₀. Наприкінці операційного року почали працювати устатковані за останнім словом європейської техніки кокусові заводи в Рутченкові та в Горлівці, розраховані на випалювання 50 млн. пуд. кокусу на рік.

5. *Витрата палива на власні потреби.* Бувши, як відомо, третім величиною споживачем палива в країні—Донвугілля, не зважаючи на значні успіхи в справі раціоналізації використання палива для власних потреб, ще геть не цілком справився із завданнями, що їх поставлено перед ним у цій галузі. Програму витрати палива на власні потреби поточного року трохи недовиконано: витрачено 8,4⁰/₀ од добування проти програми 8,1⁰/₀ і за витратою в 1926—27 році в 9,2⁰/₀. Треба відзначити стаціонарність витрат низки сортів палива і недостатньо енергійний темп владнання всього паливного господарства на окремих підприємствах Донвугілля.

В галузі раціоналізації паливного господарства на підприємствах Донбасу ще залишається широке поле роботи.

6. *Питання праці.* Пересічне число трудящих по експлоатації в 1927—28 році становило на добу 158.940 чол., цеб - то програма була перевищена на 1,1⁰/₀, при чому кількість поверхових робітників була на 6,2⁰/₀ більша за програму, і число службовців більше на 4,5⁰/₀. Хоч співвідношення між окремими категоріями трудящих проти минулого року трохи змінилося в кращий бік, проте структуру робітничих кадрів не можна аж ніяк визнати задовільною. Особливо негарну картину спостерігаємо в другому півріччі минулого року, при чому 4 - й квартал що до цього особливо вирізняється. Що штати робітників на поверхні були особливо значні, це гостро спостерігалось у Сталінській окрузі—на 10,4⁰/₀ більше від програми, в Артемівській окрузі—на 8,6⁰/₀, у Шахтинській—на 4,7⁰/₀, в Луганській—на 3,4⁰/₀. Що до цього треба вжити рішучих заходів з галузи механізації та раціоналізації поверхні, з одного боку, і створенням нових постійних кадрів підземних робітників, особливо забійників і кріпильників—з другого. Тільки в такий спосіб ми зможемо уникнути підупаду добування в літні

місяці, що рік-у-рік спостерігається у Донбасі, коли забійницькі кадри повертають на село.

Місячна продуктивність трудящого по експлоатації за 1927 — 28 р. становила у відношенні до програми — для забійників — 99⁰/₀, робітників — 94,8⁰/₀, трудящих — 94,7⁰/₀, перебільшення на 7,3⁰/₀ проти 1926/27 року. Невиконання програмових вимог що до продуктивності праці сталося виключно за рахунок підупаду продуктивності у другому півріччі 1927 — 28 року, що видно з такої таблиці:

Денна продуктивність робітника по експлоатації (в тоннах)

Місяці	Роки	Тонни	Місяці	Роки	Тонни
Жовтень	1927	0,505	Квітень	1928	0,472
Листопад	"	0,521	Травень	"	0,481
Грудень	"	0,504	Червень	"	0,473
Січень	1928	0,510	Липень	"	0,467
Лютий	"	0,506	Серпень	"	0,475
Березень	"	0,529	Вересень	"	0,469

Пересічно проте за рік продуктивність праці більша, ніж в 1926 — 27 році для забійників на 7,1⁰/₀, робітника на 7⁰/₀ і для трудящого — на 7,3⁰/₀.

Переважна більшість рудоуправлінь не виконала програми що до продуктивності робітників. А перевищили що до виконання програми тільки деякі рудоуправління. Пересічно по округах програми продуктивності трудящих не виконано в Артемівській окрузі на 8,7⁰/₀, Шахтинській окрузі — на 8,1⁰/₀, Сталінській окрузі — на 6,8⁰/₀, Луганській окрузі — на 5,1⁰/₀¹⁾. Зростання продуктивності трудящого проти 1926 — 27 року пересічно по округах виявляється так: Луганській — на 10,5⁰/₀, Сталінській — 8,4⁰/₀, Шахтинській — 5,1⁰/₀, Артемівській — 3,4⁰/₀.

Треба осібно виділити питання за продуктивність забійників. Недовиконання програми що до продуктивності забійників в Артемівській окрузі дорівнюється 7,2⁰/₀ і у Сталінській — 4,0⁰/₀, у двох інших округах бачимо перевищення проти програми — Шахтинській окрузі на 7,0⁰/₀ і Луганській на 2,4⁰/₀.

Порівнюючи виконання програми добування за добу, число трудящих і продуктивності праці на добу трудящого в цілому по Донвугіллю маємо таку картину: за збільшення у 1927 — 28 році штатів трудящих проти програми на 2,7⁰/₀ продуктивність трудящого недовиконано на 5,3⁰/₀ і добування на 4,2⁰/₀. Порівняно з 1926 — 27 роком здобування на добу побільшало на 11,5⁰/₀, число трудящих — на 4,5⁰/₀ і продуктивність трудящого — на 6,8⁰/₀.

¹⁾ Оцінюючи виконання програми продуктивності праці по округах, за вихідну величину brano завдання Донвугля рудоуправлінням.

Виконання по округах добових завдань здобування, числа трудящих і продуктивності праці трудящого видно з наведеної нижче таблиці:

Назва округи	% виконання		
	Здобування на добу	Числа трудящих проти програми	Продуктивн. трудящих
Артемівська	91,3	100,2	91,0
Луганська	96,3	101,9	94,4
Сталінська	98,1	105,5	93,0
Шахтинська	94,1	103,0	91,6

Зростання зарплати за орієнтаційними даними порівняно з 1926—27 роком для робітника становило 6,1%, досягаючи пересічно заробітку у 59 карб. 20 коп. на місяць, для трудящого — 6,2%, досягаючи пересічного заробітку 64 крб., і для забійника 4,2%, досягаючи пересічно 78,80 коп. Програмову зарплату трудящого було встановлено 63 крб. 60 коп., отже, за підупаду продуктивності праці проти програмового завдання на 5,3% фактична зарплата більша проти встановленої програмою.

Підвищення зарплати трудящого проти 1926—27 року у Луганській округі виявлено у 5,5%, у Сталінській — 5,7%, у Шахтинській — 4,5%, в Артемівській — 3,4%.

Собівартість. На момент, коли писалося цю статтю, є бухгалтерські дані лише за 10 місяців, а за останні 2 м-ця — орієнтаційні. На підставі цих попередніх даних цілковиту собівартість по тресту за 1927—28 рік маємо — 10 крб. 63,7 коп.; порівнявши ці наслідки із завданою нам програмою в 10 крб. 44 коп., маємо перевищення на тонну здобування майже в 20 коп. Що до окремих елементів, що з них складається собівартість, то Донвугіль зоперував у такий спосіб:

	Собівартість в копійках на тонну			Плюс чи мінус проти програми
	За 1926/27 р. фактична	За 1927—1928 рік		
		Програмова	Фактична	
Робсила	540,9	523,1	542,1	+ 19,0
Нарахования	77,0	77,7	80,4	+ 2,7
Матеріяли	144,1	137,1	134,3	— 2,8
Каса й різні	48,3	46,6	55,9	+ 9,3
Електроенергія	25,9	23,1	23,6	+ 0,5
Паливо	53,2	45,6	55,4	+ 9,8
Разом без амортиз. і оренд. надр.	889,4	853,2	891,7	+ 38,5
Оренда надр.	31,0	31,0	31,0	—
Амортизація	75,9	96,0	78,0	— 18,0
Разом з оренд. надр. і амортиз.	996,3	980,2	1000,7	+ 20,5

	Собівартість в копійках на тону			Плюс чи мінус проти програми
	за 1926/27 р. фактична	За 1927 — 1928 рік.		
		Програмова	Фактична	
Здорож. лишків	28,2	23,2	24,7	+ 1,5
Відходи	12,4	11,9	8,2	— 3,7
Разом вироб. собівартости .	1036,9	1015,3	1033,6	+ 18,3
Накладні видатки	33,7	28,7	30,1	+ 1,4
Цілковита собівартість по тресту	1070,6	1044,0	1063,7	+ 19,7

Отже, найбільше перевищення проти Московської програми ми маємо по роб. силі і нараховання на 21, 7 коп. на тону за зменшення видатків на матеріали та інше. Зокрема Донвугіль не виконав повнотою директиви уряду про зменшення на 20% накладних видатків.

За звітними даними за три квартали і орієнтаційними підрахунками за 4-й, адміністративно-господарчі видатки (залежні) по тресту в 1927—28 році становитимуть 18—18,5 млн. крб., що перевищує встановлені ліміти на 5,5—6%. Проте, враховуючи, що ці видатки в 1926—27 р. становили 20,1 млн. крб. маємо зменшення проти 1926—27 р. на 11,5—12%.

Перевитрата проти лімітів переважно припадає за рахунок рудоуправлінь, стройбюро і УПП, Перевитрати по рудоуправліннях пояснюються значним розгортанням робіт; по Стройбюро сплатою компенсації звільненим співробітникам в наслідок зменшення апарату головн. контори.

Розглядаючи собівартість тонни палива за минулий рік за півріччями і порівнюючи її з програмою та фактичною собівартістю за цей самий період 1926—27 року, матимемо таку таблицю:

	1 - е півріччя	II - е півріччя
Програмова величина на весь 1927/28 р.	1044,0 коп.	
Фактична 1926/27 р.	1060,2 коп.	1081,1 коп.
Фактична 1927/28 р.	1041,5 „	1088,3 „

З цієї таблиці ясно видно, що: по-перше, у I-му півріччі 27—28 року собівартість тонни зроблена нижче за програму на 2,5 коп. і нижче I-го півріччя 1926—27 року — на 18,7 коп. і, по-друге, в II півріччі 1927—28 року собівартість зроблена: більше за собівартість I-го півріччя на 46,8 коп., більше за програму на 44,3 коп. і більше за II півріччя 1926—27 р. на 7,2 коп.

Якщо в I-му півріччі 1927—28 року вся трестівська собівартість менша за I-е півріччя 1926—27 року й менша за програмове завдання,

то наслідки II-го півріччя значно гірші і I-го півріччя і 1926 — 27 р. По виробничій собівартості проти I-го півріччя 1927 — 28 р. спостерегаємо перевищення на 46,8 коп. і проти програми — на 42,9 коп.

Щоб характеризувати роботу Рудоуправлінь різних округ, надзвичайно показові дані нижчеподаваної таблиці, що характеризують копальну собівартість по округах:

Назва округи	Фактич. в 26 — 27 р.	1927 — 28 р.		+ — проти	
		Коштор.	Фактич.	26 — 27 р.	Коштор.
Артемівська	792,1	739,5	823,6	+ 31,5	+ 84,1
Луганська	897,7	820,6	892,3	— 5,4	+ 71,7
Сталінська	923,1	844,4	909,8	— 13,3	+ 65,4
Шахтинська	899,6	827,9	897,5	— 2,1	+ 69,6
Донвугілля	889,4	809,4	891,7	+ 2,3	+ 82,3

З цієї таблиці видно, що копальна собівартість більша за кошторисне призначення і минулого року, особливо в Артемівській і Луганській округах.

Слід зазначити, що низка Рудоуправлінь має копальну собівартість в 27 — 28 році більшу за таку саму в 26 — 27 р., при чому по деяких з них перевищення сягає до 60 коп.

8. *Висновки.* Підсумовуючи експлоатаційну діяльність Донвугілля, треба зазначити, що рік був надзвичайно нерівний. I-е півріччя характеризувалось задовільними показниками, в II-му півріччі, починаючи з квітня, бачимо гостре погіршення всіх показників, при чому кінець року не викриває того перелому, що на нього багато дехто важив.

Якщо в 1925 — 26 і 1926 — 27 році, починаючи з квітня всі показники сходяться викриваючи більш-менш нормальний розвиток виробничого життя, то в 27 — 28 році ті показники, що мали більшати, навпаки — меншають, а ті, що мали меншати — більшають. З квітня бачимо гостро виявлені ножиці, що з окремих елементів дають найбільше розходження наприкінці року. В той час, як у вересні зарплата на 10 з лишнім відсотків перевищує програмову величину, продуктивність праці викриває найгостріший підупад, збільшується собівартість, при чому здобування на добу хоч наприкінці року і починає трохи ліпшати, проте значно відстає від програмового завдання. Крива, що характеризує число забойників, тільки на самому кінці вересня починає підійматись. *Виходить, що ми саме наприкінці року маємо найважче становище тресту та його виробничої діяльності.*

Що до цього спричинилось?

Безперечно, одним з найбільших чинників у розкладі нормальної виробничої діяльності тресту є шахтинська справа (квітень) та спричинені цим невиробничі настрої в Донбасі. Це дало в наслідок підупад трудової дисципліни так серед шахтарів, як і серед технічного персоналу. Те, що забрано значний кадр старих фахівців-шкідників, спри-

чинилось до тимчасового розбраду в лавах технічного керовничого персоналу. Решта техніків, звичаєм молодших, була деякий час дезорганізована; вони, здебільша, разом із „стариками“ поплили за течією, боючись, як би їх не зарахували до людей, що захищали „шкідників“. Серед технічного персоналу виникла пасивність і вичикувальні настрої. З'явилися своєрідні „літуни“ серед інженерів і техніків, які втримувались на рудоуправліннях од 4-х до 6-ти м-ців.

Підупад трудової дисципліни серед робітників, що ускладнила значна недостача кваліфікованих забойників, кріпильників, вугільних та інших підземних робітників у звязку з забарною уборкою врожаю.

Треба також визнати цілком недостатньою й боротьбу всіх організацій за зміцнення виробничих настроїв, за підвищення продуктивності праці, за збільшення трудової дисципліни. В цілій низці випадків траплялись ексцеси, спрямовані своїм вістрям не тільки проти осіб технічного персоналу, але й проти висуванців з робітничих шарів. Стали частіші випадки, коли курили цигарки в шахтах третьої категорії, надзвичайно небезпечних що до газу; це в окремих випадках спричинювалось до того, що газ запалювався сам собою, а від цього траплялись нещасні випадки і т. д.

Треба також зазначити, що в конфліктах з робітниками низові професійні та інші організації часто плили за течією, у наслідок чого десятницький кадр — цей нижчий кадр командирів нашої промисловости, який безпосередньо керує виробничими процесами й підтримує дисципліну в забоях, — так само пішов лінією найменшого опору, намагаючись довести, що десятники також „захищають“ інтереси робітничої класи і не є „шкідниками“, а все це ще більш ослаблює дисципліну.

Тимчасово не могла не позначитись на ослабленні дисципліни і зменшенню продуктивности праці переведена на ходу реорганізація управління камінно-вугільної промисловости Донбасу, в наслідок чого були виділені шахтові управління, переіменовані на повнокровні первинні виробничі одиниці, а також реорганізація наших Рудоуправлінь, що її провадилось протягом літа. Нарешті, в другій половині серпня і у вересні спішно переводилось в життя фактичний шостигодинний робочий день, звязаний здебільша з переходом шахт на роботу в три зміни для вугільних робітників і в дві зміни для допоміжних цехів, цеб-то із значною інтенсифікацією всієї роботи на шахті.

Не можна не зазначити того факту, що у звязку з шахтинською справою деякі із завідателів копалень також плили за течією, замість того, щоб по-більшовицькому вести за собою масу, всебічно борючись із шкідливими підупадними настроями.

9. *Завдання на 1928—29 рік.* На 1928—29 рік Донвугіль дістав завдання добути 1.550 мільйонів пудів, цеб-то порівняно з тим, що добувається фактично — 1.341 міл. пудів — добування має бути побільшене більше, ніж на 200 міл. пудів, або на 15%. Пересічне підвищення подавання продукції по всій промисловості поточного 1928—29 року запроектував Держплан СРСР на 18,8% і ВРНГ СРСР на 20,1%.

Поточного року вся промисловість дала побільшення подавання продукції на 24,9⁰/₀, а Донвугіль на 12⁰/₀. На 1928—29 рік в програмі добування вугілля мається на увазі збільшити останню на 15⁰/₀, цеб-то на 3,8⁰/₀ менше, ніж зростання всієї промисловости, за варіантом Держплану і на 5,1⁰/₀ за варіантом ВРНГ. Гостре становище з вугіллям буде ще зрозумілим, якщо ми звернемо увагу на те, що за варіантом Держплану, за середнього збільшення продукції по всій промисловості на 18,8⁰/₀, важка індустрія (метал, залізорудна, головна хемічна то - що) має дати приріст в 22,7⁰/₀, а легка — на 15,9⁰/₀. Тимчасом, добування вугілля в Донбасі, за контрольними цифрами, при надмірному напруженні роботи всіх виробничих одиниць Донвугілля має побільшати всього на 15⁰/₀, цеб-то Донбас темпом зростання відстає навіть від легкої індустрії.

Такий уповільнений темп зростання добування вугілля не може не спричинити загострення паливного становища в країні. Запаси вугілля у споживачів на 1 жовтня 1928 року значно менші, ніж попереднього року. Навіть, якщо виконати повнотою програму в 1550 міл. пудів, запас у споживачів буде зменшено. *Звідси випливає, що завдання, що його дає держава, має бути виконане за всяку ціну.* Технічно це завдання можна виконати, хоч і за найважчого напруження всіх сил та можливостей Тресту. Все питання в тому, чи зуміємо ми добитись перелому в тих невиробничих настроях, що вони є ще в Донбасі.

Про важкість виконання цієї програми свідчать хоч би вже цифри добування за перший період жовтня. В той час, коли за програмою ми мусимо давати добування понад 5.200 тисяч пудів на добу, фактичне виконання пересічно становить 4.700 тисяч пудів. Потрібно напружити всі сили, потрібна допомога партії, профспілок і вперта робота господарників за добування, для того, щоб справитись із завданням.

Програму механізованого добування в 1927—28 році встановлено розміром 32⁰/₀ од добування, або розміром 7.899 тисяч тонн, або 481,8 міл. пудів. При цьому механізована підрубка важкими врубовими машинами, має побільшати на 47⁰/₀, легкими врубмашинами, що їх тепер виготовляється на заводах Донвугілля,— на 100⁰/₀. Крім того, вперше мають почати працювати на крутоспадних шарах 420 відбойних молотків. Число машин, за програмою, має бути доведено до 665 і продуктивність їх підвищено на 9⁰/₀.

Одночасно з кількісним збільшенням механічної зарубки вугілля і антрациту, у програмі намічається усунути цілком розрив між машиною підрубкою і механічною приставкою.

В галузі витрачання палива на власні потреби намічається далі зменшити не тільки відносно, але й абсолютно споживання палива на підприємствах Донвугілля, за збільшення витрат низкосортного палива.

В галузі продуктивності праці ВРНГ СРСР намічає зростання місячної продуктивності трудящого на 8,5⁰/₀ проти програми на 1927—28 рік (ця програма недовиконана на 7 з чимсь відсотків за рік).

Штат трудящих по експлоатації намічається в 164.768 чоловіка.

Що до собівартости, контрольні цифри остаточно ще не встановлено. Проте, мається на увазі, що собівартість буде зменшено поточного 1927 — 28 року майже на 70 коп., проти фактичної собівартости поточного року, цеб-то зниження має бути більше за 60%.

Програма, намічена що до добування і що до собівартости, є надзвичайно важка. Тільки за підтримки профспілок і всієї партії, за мобілізації широкої громадської думки всієї робітничої класи можна буде добитись виконання її у Донбасі.

III. Капітальні роботи Донвугілля

Відбудовання Донецької каміновугільної промисловости, реконструкція копального господарства, що є в механізації вугледобування, електрифікація шахт то-що, нове шахтове будівництво, значне житлове будівництво у Донбасі і т. ін. потребували від країни значних капітальних вкладів.

Всього за період 1924 — 25 — 1927 — 28 року капітальні витрати по Донвугіллю становили 314,7 міл. крб. Кількісний наслідок вкладів у Донбас такої значної суми капіталу загальновідомий: добування вугілля і антрациту на копальнях Донвугілля побільшав з 9,1 міл. тонн в 1924 — 25 році до 21,97 міл. тонн в 1927 — 28 році.

Враховуючи ще добування копалин Південстали і Хемвугілля, бачимо, що добування Донецького басейну у 1927 — 28 році значно перевищило добування 1913 року.

Якісні досягнення, проте, ще геть недостатні. Собівартість донецького палива не зменшено. Що до цього треба проробити ще велику роботу в справі збільшення динамічної ефективности капітальних вкладів у Донбасі.

1. Капітальні роботи в 1927 — 28 році. Програму капітальних робіт 1927 — 28 року було встановлено після низки зменшень і підвищень розміром 101.800 тисяч крб. (програму протягом року мінялось 8 разів). Поки-що немає повного звіту за рік, ми маємо лише бухгалтерські дані за 10 місяців, а за останні два місяці тільки приблизні. За цими відомостями на капітальні роботи витрачено всього близько 100 міл. карбов. Отже, недовитрата виявляється приблизно в сумі 1 — 2 мільйони крб.

Перевитрачено головно кошти в звязку з роботами що до переведення 6-годинного поточного дня; кредит на це було дано вже в 4-му кварталі, що зробило фактично неможливим цілком його використати. Частково є недовитрата кредитів і що до деяких технічних споруд. В цьому винні наші проєкційні організації (УНБ Донвугілля), що безнадійно затягли скінчення проєктів. Недовиконані і капітальні роботи в справі безпеки приблизно на 18 — 20%. Це недовиконання значною мірою сталося тому, що Наркомпраці затвердив проєкти тільки наприкінці березня (27/III) 1928 року. По допоміжних шахтах

кредити на капітальні роботи використано цілком. По нових шахтах є часткова недовитрата, що припадає, переважно, на технічні споруди за браком проектування з вини кол. управлінням Новим Будівництвом Донвугілля. Крім запізнювання проектів на будівництво Донбасу негативно впливала наявна влітку недостача будівельних матеріалів, і в першу чергу недостача цементу.

Що до вартости будівництва, зокрема, житлового, то за попередніми даними, не зважаючи на цілковите використання всіх сум, що їх було дано по цій статті, обшір роботи трохи недовиконано. Проте, чи визначає це здорожчання вартости будівництва проти програмових міркувань, ще стверджувати не можна. Можливо, і навіть певно можна сказати, що тут є також видатки, звязані з будівельними сезонами низки минулих років. Щоб остаточно про це знати, треба детально проаналізувати бухгалтерську звітність.

Не зважаючи на низку перешкод, що стояли на шляху будівництва нового Донбасу, останнє проте протягом 1927—28 року зробило великий крок наперед; завадити йому не змогла ні „шахтинська справа“, ні „шахтинці“.

Насамперед треба відзначити закінчення і пуск в експлоатацію двох коксових заводів, устаткованих за останнім словом закордонної техніки, в Рутченковій і Горлівці менше, ніж за 2 роки. Далі закінчується споруду нових великих шахт: Рутченківську № 29, Горлівську № 19—20 і шахту „Американку“, що в 1928—29 році вже почнуть давати продукцію.

Закінчують будувати дві реомойки в Брянському і Чистяківському рудоуправліннях, при чому на останньому вже почали монтаж устаткування. Будується низку сортировок, в тому числі — на „Американці“ і т. ін. З нових великих капітальних робіт, що їх почато 1927—28 р., осібно зазначмо, що вже почали прокладати труби Алмазно-Мар'ївського водопроводу, а також почали будувати Кадієвську електростанцію на 12.000 кв. і Гришинську електростанцію.

Непоривно з виконанням програми капітальних робіт звязане питання використання імпортного устаткування. Минулого року що до цього ми маємо значні досягнення. Гаданий лишок невикористаного імпортного устаткування на 1-е квітня 1928 року комісією НК РСІ і ВРНГ СРСР було встановлено розміром 10,2 м. карб., а фактично на 1/IV він становив 9,3 карб. Гаданий лишок на 1/X 1928 року був встановлений в сумі 6,2 м. карб., а фактично за приблизними даними такий виявлено в 2,8 м. карб.

Отже, Донвугілля виконав завдання і дав зменшення лишка навіть більше, ніж гадала комісія.

2. *Контрольні цифри капітальних робіт на 1928—29 р.* Цього операційного року ВРНГ СРСР встановила по Донвугіллю бронований мінімум капітальних робіт розміром 99,2 м. карб. Що-правда, останнім часом вже виникли ознаки початку планової чехарди: „бронований“ мінімум раптом було зменшено до 97,8 м. карбованців. Проте,

ми певні, що ВРНГ встановить попередню цифру, що її вже асигновано по всіх рудоуправліннях. З цих 99,2 міл. карб., за планом Донвугілля, на підтримку виробництва мають на увазі дати 18.902,2 тис. карб., а на поширення виробництва по головних шахтах поки-що можна дати всього 1.370,8 тис. карб. (при першій змозі ці цифри, геть недостатні, звичайно, будуть побільшені). Намічено переустаткувати 14 головних шахт. По додаткових шахтах за контрольними цифрами мається на увазі витратити 7.405 тисяч карбов. Ці кредити поділено між 80 виробничими одиницями з таким розрахунком, щоб в 1928—29 році було закінчено всі роботи по додаткових шахтах, що їх почали прокладати в 1925—26 році. На нові шахти за технічними чинниками встановлено кредит розміром 31.539 тисяч карб., а разом із житлами—35.839 тисяч карб. Ці цифри передбачають прокласти 17 шахт, що вже працюють. Тепер проекти на ці шахти подано в Москву, за винятком одного, що його буде подано 15 листопада.

Треба цілком рішуче підкреслити, що відпуск таких недостатніх кредитів на нове шахтове будівництво аж ніяк не може задовольнити потреб Донецького басейну, що поступає наперед і геть не гарантує забезпечення країни паливом на найближчі п'ять чи десять років. Якщо негайно не почати форсувати дальшого нового шахтового будівництва, то може статися, що через кілька років ми станемо знову перед фактом гострого паливного дефіциту у країні, як це вже було в 1925—26 році, і змушені будемо дуже квапливо закладати ті „додаткові“ шахти, що економічна недоцільність їх, порівняно з великими шахтами, всім ясна.

Тимчасом, за п'ятирічним міркуванням ВРНГ малися на увазі у 1927—28 році дати близько 35 мільйонів карб., а фактично було дано 27 міл. карб. Для 1928—29 р. була встановлена сума витрат на нове шахтове будівництво в 56,1 міл. карб., а фактичний кредит дорівнює—35,8 міл. карб. Отже, в галузі нового будівництва ми систематично недовиконуємо вже в перші роки того перспективного плану ВРНГ і Держплану СРСР, де передбачається збільшити добування Донвугілля за п'ятирічку розміром приблизно 77—87%.

На розвиток електромеханічного господарства встановлено кредит розміром 8.651 тисяч карб. З капітальних робіт мається на увазі швидким темпом збудувати Кадієвську електростанцію в 12 тисяч кіловат, монтаж нового турбогенератора в 6 тисяч кіловат і монтаж 3-х котлів на Рутченківській електростанції, роботи що до спорудження Гришінської електростанції то-що.

Цілком недостатньо кредитів, що їх дано на раціоналізацію виробництва в сумі 14.239 тисяч карбованців і що поділено за окремими відмінами роботи в такий спосіб:

Назва капітальних робіт	Сума
Механізація	4.263,6
Раціоналізація поверхні	635,0
Шляхи	} 1.858,7
Тяга	

Назва капітальних робіт	Сума
Безпека	3.500,0
Протипожежні заходи	330,0
Сортировки і центрофікація	3.625,0
Разом	14.212,3

Надзвичайно мізерні кошти дається на роботи що до раціоналізації поверхні, без чого неможливо зменшити число робітників на поверхні і загалом збільшити продуктивність робітника на копальні; не досить і коштів, що їх дається на збагачувальні владнювання, що дальший розвиток їх потрібний на поліпшення якості Донецького палива, яке тепер через недостатню пропускну здатність сортровок та моек, що працюють, менша є.

Також не досить дано коштів на житлобудівництво і впорядкування. На житла, лазні, школи, ясла, водопровід дано всього 15 мільйонів карб. проти даних цього року 2,7 міл. карб. Инакше кажучи, в справі поліпшення побуту робітників ми підемо в 1928 — 29 році, порівняно з минулим роком, низько східною лінією, так само, як і в справі розвідувальних робіт, на що відпущено 400 тисяч карбованців і що значно менше за витрати в 1927 — 28 році.

Закінчуючи загальний огляд контрольних цифр капітальних робіт Донвугілля, треба відзначити одне серйозне досягнення, що маємо його в наслідок переведеної реорганізації трестів.

Програму капітальних робіт, так само як і програму добування на 1928 — 29 рік, вперше в історії Радянського Донбасу розкладено по окремих рудоуправліннях до початку оперативного року.

В справі поліпшення якості нашого планування належить проробити ще проте велику роботу. Геть не можна стверджувати, що ми робимо капітальні витрати в найефективніший спосіб. Брак продуманого перспективного плану розвитку Донбасу вельми дається в знаки

Асигновуючи суми на капітальні роботи, треба зазначити, що в цій справі є помилки і центрального апарату Донвугілля і рудоуправлінь. Останні покладають багато відповідальности на розподільників коштів, а тимчасом вони сами часто - густо не знають, що їм потрібно протягом найближчих років. У нас є чутливість, є інтуїція, але це не зважено і економічно не розраховано. Звідси у нас немає певности, що програма капітальних робіт цілком ув'язана з тим, що буде потрібне Донбасові протягом дальших років.

Ми маємо перспективний план нашої промисловости на 5 і на 10 років. Треба одверто сказати, що ці плани складалося, лише ксли ґрунтувалися на тій передумові, що Донбас має поступати наперед. Передумова цілком правильна — Донбас має розвиватись. Але звідки взяти це добування? В який спосіб розв'язати це завдання з найменшими претензіями до Наркомфіну, точних обґрунтовань у нас немає і немає ще потрібного перелому що до цього.

Увага Донвугілля і рудоуправлінь має бути зосереджена не тільки на виконанні програмових завдань і планів операційного року, але й на складанні плану перспективного розвитку окремих районів.

В процесі роботи поточного року треба своєчасно опрацювати перспективний план добування на 5 років і на підставі матеріалів, що їх опрацьовується для комісії ВРНГ СРСР що до складання перспективного плану розвитку Донбасу, скласти 5-річного плану розвитку шахт і рудоуправлінь, з тим, щоб цей план було покладено в основу дальших річних виробничих програм добування і капітальних робіт рудоуправлінь.

IV. Нове шахтове будівництво

Переходячи до характеристики окремих головних проблем розвитку Донбасу, слід почати з питання про нове шахтове будівництво, що від вдалого і своєчасного розв'язання його залежить все майбутнє Донецького басейну.

Минулого виробничого року проектувалось і прокладалось 17 найбільших шахт нового Донбасу. Було дано коштів близько 27 міл. карб., їх цілком не було витрачено за минулий рік. Ці самі 17 одиниць внесено до програми капітального будівництва (забронований мінімум) поточного 1928 — 29 року. Прокладається їх посиленним темпом; деякі розгалуження вже прокладено (Буденівська 16 — 17; Горлівська № 8 - а; Горлівська № 19 — 20; Гродівська - № 6 Гришінського рудоуправління; „Ілліч“ Кадіївського рудоуправління, Рутченківська 17 — 17 біс. і № 29; Першомайська „Нова“ Хрустальська „Карл“; ОГПУ Несвітаївська; „Американка“; Лутугіно - Чистяково; поточного року кінчають перекладати Бедунівську шахту № 6; в Гришіно шахта нова центральна; Гірсько - Іванівська Золототашківського рудоуправління; Першомайська № 2 біс.; Кисілівська Чистяківського рудоуправління). Отже закінчують прокладати 17 нових шахт і починають устатковувати ці шахти. Три з нових шахт почали свою експлуатаційну роботу цього року (шахта № 29 Рутченківського рудоуправління, „Американка“ і шахта № 19 — 20 — Горлівського рудоуправління). Наступного операційного року почне працювати шахта „Карл“, ОГПУ, Лутугін, Центральна Гришінського рудоуправління, „Ілліч“ Кадіївського рудоуправління, № 2 біс 4 — Першомайського рудоуправління.

Проте, темп нового шахтового будівництва, що його намічається, аж ніяк не може нас задовольнити, як це видно з нижчеподаваних даних.

Попередня гіпотеза ВРНГ про п'ятирічний розвиток вугільної промисловости передбачала за час з 1-го жовтня 1927 року по 1933 — 34 рік видатки на нове шахтове будівництво в сумі 205 мільйонів карб.

За вказаного варіанту вияснено, що в наслідок повільного підупаду добування у Старому Донбасі і недостатнього темпу нового будівництва добування, починаючи з 1931 — 32 року муситиме стабілі-

зуватись, а з 1934 — 35 року навіть підупадати. Приміром, гадана виробнича могутність шахт мала становити: в 1928 — 29 році — 24,6 м. тонн; в 1929 — 30 році — 28,8 міл. тонн, в 1930 — 31 році — 36,2 міл. тонн; в 1933 — 34 році — 36,4 міл. тонн і в 1934 — 35 році — 35,6 міл. тонн.

Щоб запобігти підупаду добування, було передбачено збільшити навантаження нічних змін у Старому Донбасі (завести додаткову третю зміну), що дало б змогу збільшити добування, не ліквідувавши проте затухання кривої розвитку. Це видно з даних про гадану виробничу могутність шахт за заведення додаткової зміни: в 1928 — 29 році — 24,6 міл. тонн; в 1929 — 30 році — 30,5 міл. тонн; в 1930 — 31 році — 36,0 міл. тонн; в 1931 — 32 році — 39,8 міл. тонн; в 1932 — 33 році — 40,0 міл. тонн; в 1933 — 34 році — 40,0 міл. тонн; в 1934 — 35 році — 38,6 міл. тонн.

Це змусило в межах п'ятирічки ввести в роботу нову, другу серію шахт, збільшивши відповідно видатки на нове шахтове будівництво. Останнє було зроблено у спосіб відповідних робіт в останні (серпневі) контрольні цифри за п'ятирічкою ВРНГ СРСР.

За переведення цього заходу зростання добування гарантоване до 1934 — 35 року, але в останньому випадку виробнича могутність всіх наявних одиниць буде цілком завантажена, і однак у 1935 — 36 році треба чекати стабілізації чи навіть підупаду здобування.

Отже, вияснюється потребу наприкінці п'ятирічки почати закладати третю серію новіших шахт, що їх не заведено у план. Але треба мати на увазі, що для того, щоб прокласти цю другу серію новіших шахт (зарахованих за планом в добування з 1931 — 32 року), розвідувальні роботи треба почати як-найенергійніше в 1928 — 29 році, і наприкінці того ж таки року треба готуватися до прокладки. Потрібних коштів на ці роботи в плані 1928 — 29 року поки-що нема. Весь план надто напружений, оскільки введено навіть такі резерви, як третя зміна. Все це свідчить про потребу звернути особливу увагу на питання нового будівництва, бо тільки в ньому може бути знайдено радикальне розв'язання завдання побільшити добування залежно від потреби в паливі.

Виходить, в п'ятирічному перспективному плані розвитку кам'яно-вугільної промисловости передбачається збільшити добування на 77 — 87%. Щоб досягти цих наслідків, у п'ятирічці були передбачені асигнування на будівництво Нового Донбасу для 1927 — 28 року розміром до 36 міл. карб. і для 1928 — 29 року розміром 56,1 міл. карб.

Проте, фактично минулого року кредиту було дано 27 міл. тонн карб.

А поточного року у бронованому мінімумі Москви передбачається кредит на нове шахтове будівництво розміром 35 міл. карб., через що ми не тільки не починаємо прокладати більших нових шахт, але навіть не повним темпом прокладаємо перераховані вище 17 шахт, що їх закладено минулих років і чого явно не досить.

За збільшення риночного попиту на кам'яновугільне паливо з боку усіх споживачів, ножиці між попитом на кам'яновугільне паливо і пропозицією де-далі гостріше розходяться між цифрами потреби, що їх подається до Донвугілля (за п'ятирічкою ВРНГ і Держплану), і між тими добувними можливостями, що їх має Трест.

Диспропорція стає що-раз явною і гострою. Вже поточного року Держплан особливо гостро був підкреслив, що видаток палива в 1927 — 28 році побільшав проти попереднього року на 13⁰/₀, а видобуток і заготівлі палива — на 5,2⁰/₀. Тим самим підкреслено потребу звернути особливу увагу на питання нашого кам'яновугільного господарства.

Ми мусимо завше пам'ятати, що не розвинувши досить важку промисловість, ми не зможемо збудувати ніякої промисловости. Систематично не розгортаючи індустрії взагалі і важкої індустрії зокрема, не можна серйозно поліпшити матеріально культурного становища робітничої класи.

Даючи добування вже й тепер з як-найбільшим напруженням, ми на дальші роки поставимо країну перед загрозою гострого палийного голоду, якщо не вийдемо цього року з того становища, що є. Ми вже спізнились, мінімум на два роки, з будівництвом Нового Донбасу. Але, поки ще не дуже пізно, треба це становище поправити.

Треба добиватись уже цього року, щоб прокладалось низку нових великих шахт, так на вугіллі, як і на антрацитах, і одночасно з цим прокладати низку середніх шахт. Треба, проте, визнати, що й великі шахти Нового Донбасу, що ми їх закладаємо, своїми розмірами належать лише до типу середніх європейських і американських шахт. Треба буде серед нових шахт закласти боляй одну шахту, що своїми розмірами нагадувала б найбільші шахти Європи й Америки. Що буде закладено таку шахту, це, крім збільшення добування, має ще значно вплинути і на зменшення собівартости тонни вугілля.

Маючи перед собою перспективу дальшого широкого нового шахтового будівництва, ми мусимо звернути особливу увагу та посилити керівництво в справі проектування, прокладки та устаткування нових шахт. Тепер ці роботи коштують нам ще досить дорого і провадиться їх недостатнім темпом.

Одним з найвразливіших місць що до будівництва шахт нового Донбасу був до цього часу темп і якість проектування. Після реконструювання Управління Новим Будівництвом ДВ (після шахтинської справи) проектування було зрушене з мертвої точки. Тепер ескізні проекти по Новому Донбасу закінчено по всіх шахтах, за винятком однієї „Кисілівки“ — Чистяківського Рудоуправління; проект цей буде готовий на 15 листопада. Всі проекти посилається на затвердження НТБ по кам'яновугільній промисловості в Москву.

Що до детальних робочих рисунків, то їх закінчено приблизно відсотків на 40. Цей наслідок свідчить про значний здвиг в ділянці проектування. Однак, питання про проектування ще геть не впорядковано. Ми маємо значне кількісне зростання в справі проектування,

тоді як саму якість останнього геть не завжди можна визнати за цілком достатню.

Найвразливіше місце всіх проектів — це абсолютно незадовільні економічні підрахунки проекту, в наслідок цілком не встановленої методології підрахунку економічної ефективності, амортизації, обрахування вартості пуда вугілля і т. ін. Треба добитись рішучого здвигу в галузі технічної модернізації проектів нових шахт.

V. Механізація й раціоналізація виробництва

Дальшою головною проблемою розвитку Донецького Басейну є питання раціоналізації й механізації виробництва.

Порівнюючи механізацію і раціоналізацію, що їх переводиться в двох великих ділянках нашої паливної промисловості — нафтовій і кам'яновугільній — ясно побачимо, що відстає кам'яновугільна промисловість.

В нафтовій промисловості в основному вже переведено раціоналізацію й механізацію всього її господарства. Архаїчний спосіб добування нафти „желвонкою“ давно замінено американськими помпами-качалками. Весь процес добування і вся поверхня механізовані, електрифіковані і газифіковані.

Тепер кам'яновугільна промисловість переживає лише перші етапи механізації і раціоналізації.

1. *Механізація.* В галузі механізації підземних робіт маємо добування машинним способом (врубними машинами) розміром 27% проти загального добування бруто, трохи менше механізоване добування із забоїв. В галузі механізації відкатки ми робимо тільки перші кроки. При всьому цьому ми безнадійно відстаємо і робимо надзвичайно мало в галузі механізації поверхні. Оскільки в механізації різних елементів всього виробничого процесу немає цілковитої ув'язки, то часто те заощадження, що його дістають в наслідок механізації одного процесу, витрачається на інші, немеханізовані, роботи. Хоробливим моментом в цьому питанні є те, що, відпускаючи кредити на механізацію і раціоналізацію, не передбачають механізації всього циклу робіт, що зночною мірою зменшує той ефект капітальних витрат, що ми їх робимо в капітальновугільній промисловості. А сама врубова машина за цілковитого її навантаження і стовідсоткового використання дає значний економічний ефект та окупає себе в півтора - два рази.

Значною полегкістю що до витрат на механізацію буде те, що врубові машини та інше устаткування, що потрібне для мети механізації і що його випускалось досі із-за кордону, здебільша тепер виготовляється на заводах УПП Донвугілля, чим заощаджується закордонну валюту.

Розмір нових виробництв допоміжних заводів Донвугілля, що поставили собі завданням ослабити залежність розвитку Донбасу від закордонного ринку, видно з такої таблиці:

Випуск нових відмін продукції

	1925 - 25 р.	1926 - 27 р.	1927 - 28 р.	1928 - 29 р.
1. Врубмашини	—	—	22 шт.	100 шт.
а) легкі.	—	—	—	—
б) важкі	—	—	—	50 „
2. Компресори пересувні. .	—	—	—	20 „
3. Електровози	—	—	—	25 „
4. Електричні бурові маши- ни	—	—	—	300 „
5. Вантажні машини і кон- веєри	1 шт.	65 шт.	2 шт.	310 „
6. Бетonomішалки і каміно- дробильні	6 „	21 „	36 „	126 „

Виробництво всіх перерахованих механізмів, а також низку інших а саме: скриперних лебідок, великих шахтових вентиляторів, конвеєрних приводів то-що, було заново організовано на заводах Донвугілля. Донвугілля вже зміг зовсім відмовитись од імпорту деяких відмін устаткування, заклавши під механізацією виробництва сталу базу власного гірничого машинобудівництва, йдучи що до цього слідом за Америкою та Німеччиною.

Переходячи до питання про наші завдання в галузі механізації, треба вказати, що порівняння работ важких врубових машин у нас і в Рурі показало, що ми працюємо загалом вдвоє гірше, ніж у Німеччині. Крім того, запас врубових машин, що не працюють, досягає у нас 30%. Наше завдання на поточний операційний рік за всяку ціну у спосіб відповідного поліпшення організації работ, про що було вище сказано, добитись збільшення відсотку виробничого використання машин мінімум на 20% проти минулого господарчого року. Це дасть значне збільшення продуктивності врубової машини. Крім того, треба зменшити значний запас врубових машин, не введених у виробництво, з 30 до 20%. До питань роботи врубової машини треба притягти широку увагу виробничих нарад; треба ділитись досвідом із сусідніми рудоуправліннями, організовувати показові забої і на них зосередити увагу рудоуправління з тим, щоб зважати на ліпші. Тепер в одному і тому самому рудоуправлінні часто врубові машини використовуються в одному забої на 15—20%, а в сусідніх— до 60—70%. Треба бити по тих ділянках, що відстають, переборюючи консерватизм і рутину.

В галузі приставки треба поточного року добитись цілковитої відповідности між механізованою підрубкою і механізованою приставкою із забоя. Наше гасло— „смерть санкам у механізованих забоях“. Але цього мало: поточного року ми мусимо підготуватись прийняти нову партію врубових машин; тому-то вже тепер ми повинні висунути гасло „20% приставки механізованим способом з механізованих забойів“.

Однoчасно з правильною організацією работ механізмів ми мусимо поставити собі завданням уважно стежити за нормами виробітку підчас работ на цих механізмах. З переходом до нових механізмів, натурально,

мають і будуть більшати і норми виробітку. Цю роботу треба провадити планово протягом цілого року; в цих питаннях ми не можемо плентатись у хвості настроїв відсталих шарів робітничої класи.

Переводячи широку роботу в справі механізації, підрубки та приставки, ми мусимо підкреслити питання про стаціонарне електроосвітлення по всіх механізованих лавах і по головних відкаточних виробітках механізованих шахт. Це має величезне значіння для правильної організації всієї роботи. Освітити забой — це значить значною мірою висвітлити хиби роботи механізмів. Ми знаємо, що на цьому шляху натрапимо на цілу низку труднощів, але ці труднощі треба хоч би там що перебороти.

2. *Раціоналізація.* Друга група раціоналізаторських работ — *раціоналізація спалювання палива.* На жаль, що до цих питань ми зробили геть не все. Враховуючи витрату палива на підприємствах Донвугілля, бачимо, що ужиток повноцінного вугілля, антрациту і коксу по тресту в першому півріччі 1927 - 28 року був 53⁰/₀, при чому відсоток участі повноцінного палива у витратах що до опалення жилих приміщень — 85⁰/₀, у витратах на технічні потреби — 92⁰/₀, на господарчі потреби — 80⁰/₀, під котлами — 32⁰/₀. Минулого року у нас не тільки не побільшав відсоток спалювання низкосортowego палива на підприємствах Донвугілля, але навіть трохи поменшав.

Раціоналізація спалювання палива по тресту дасть для всіх рудоуправлінь широку можливість зменшити собівартість.

Дальші завдання в галузі раціоналізаторських работ: а) треба протягом року мінімум 60 вугільних шахт перевести з ручним навантаженням залізничних вагонів на навантаження з бункерів; б) треба в порядку приступання до довгої і важкої роботи, розрахованої на низку років, вже цього року в одній із шахт кожного рудоуправління почати конвеєризацію мінімум двох бремсбергів; в) Донвугіллю дуже не достає кріпильників. Треба енергійно провадити роботу в справі раціоналізації галузі кріплення. Треба добитись, щоб 30⁰/₀ *кріпильного лісу заготовлювати на поверхні*, приклад чого ми вже бачимо на окремих шахтах Донбасу. Це дасть значне заощадження і полегшить кризу з кріпильниками.

Ми не маємо ніякої змоги перелічити всі питання раціоналізації. Кожне рудоуправління зокрема мусить провадити систематично і планомірно раціоналізаторські работи, бо тут є значні резерви зменшити собівартість. Ми мусимо скерувати всі зусилля на те, щоб ці резерви виявити і використати.

3. *6-годинний робочий день і інтенсифікація праці.* Поточного року ми начерно перейшли на 6-годинний робочий день для вугільних робітників. Проте, роботу що до заведення 6-годинного робочого дня тільки - но починається. В звязку з переходом на 6-годинний робочий день нам на частині шахт вдалось інтенсифікувати роботу при трьох змінах вугільних на день і двох змінах работи допоміжних цехів. Це поки-що виконано приблизно на 105 шахтах (звичайно, ще начерно),

на 85 шахтах цієї роботи ще не розпочато і на 25 шахтах її розпочато частково (з числа 215 шахт за даними дослідження на 20 вересня ц. р.).

Всюди, де можливо і доцільно, треба переводити роботу в справі ущільнення робочого дня як - найенергійнішим темпом. Більшість шахт, що перейшли на 3 зміни, перевели цю роботу, не збільшивши числа забойників і вугільних робітників — просто - на просто поділивши на 3 зміни те число вугільних робітників, що було раніш за двохзмінної роботи. Треба хоч би що добитись збільшення числа вугільних, поповнення третьої зміни, збільшивши число забойників приблизно на 3—5 тис. по всьому Донбасу. Що до цього, то поки-що перелому немає. Консерватизм, що його спостерегається серед низки господарників і техперсоналу що до цього, абсолютно неприпустима річ.

Протести, спрямовані на доказ неможливості збільшити число забойників, кріпильників та вугільних робітників через недостачу вагонеток і жител, треба визнати за несерйозні. Тепер заводи Донвугілля випускають що - місяця до 1500 вагонеток, і коли б вчасно робилося замовлення від рудоуправлінь, наші заводи були б у силі ще збільшити продукцію вагонеток понад це число. Посилання на недостачу вагонеток має бути відкинуто, бо від самих рудоуправлінь залежить одержати вчасно вагонетки.

Друге посилення звичаєм роблять на недостачу житл для забойників, що їх приймається наново, кріпильників та вугільних робітників. Це говориться поточного року, коли по всьому Донбасу є до 9 тисяч зайвих робітників на поверхні і на 4—5% проти програми зайвих службовців. Треба ліквідувати цю зайвину, переводячи частково робітників поверхні на підземну роботу, чи зменшуючи роздуті штати, передаючи звільнену житлоплощу забойникам та кріпильникам. Щоб стимулювати приплив забойників і кріпильників та маючи на меті послабити пекучість цих кваліфікацій, потрібно закріпити за забойниками та кріпильниками заново побудовані сімейні домки, а також будинки, що їх капітально ремонтувано.

Питання зв'язані з інтенсифікацією работ за переходу на трьохзмінну роботу вугільних робітників та двохзмінну тих, що обслуговують — є найважливішими з питань раціоналізаторських заходів поточного року.

Треба організувати обмін досвідом між різними рудоуправліннями з питань трьохзмінної роботи. Треба ставити ці питання на виробничих конференціях, треба організувати в тресті широку кампанію що до стосунків між рудоуправліннями з цих питань.

VI. Раціоналізація використання праці

Що до заходів в справі раціоналізації використання робочої сили, на першому місці стоїть владновання тієї архаїчної системи, що її досі збережено на шахтах Донбасу з її нарядами і з спуском робітників 4 шахти і т. ін. За трьохзмінної роботи в шахті зайва витрата часу

на один наряд становить пересічно від 1¹/₂ години до 2-х годин, приблизно 40—50 хвилин на зміну. Перші спускаються в шахту не ті категорії робітників, які мають бути там по ходу виробництва, а ті, хто швидше протовкується до підйомної корзини, хто умудриться швидше до неї потрапити; адже у нас не владнований спуск, а буквально штурм підйомної корзини. В наслідок цього трапляється неправильне навантаження підйому і цілої шахти.

Поточного року по всіх рудоуправліннях треба добитися скасування нарядів і одночасно як-найенергійнішим темпом переводити в життя календаризацію виходів.

Календарний план виходів є в тому, що кожний робітник, будучи прикріплений до певної роботи, до певного забою, заздалегідь на місяць вперед розписує ті дні, коли він може прогуляти. Тоді не треба ніяких нарядів, час у робітника даром не витрачається, кожний день, спускаючись до шахти, він знає свій час, свій забій, чим досягається владнованість спуску і підйому та правильну організацію роботи цілої шахти.

Найбільша трудність, як здійснюється цей новий порядок, що його прийнято у всій Європі, є в тому, що окремі категорії робітників порушують той план, що його встановлено разом з ними їм на вигоду. Особливо трудно здійснити цей план по суботах і понеділках через п'яцтво та прогули, що значно більшають після полудня. Там, де профорганізації цілком пішли на підтримку цих заходів, і де вдалось, якщо було порушено календарний план, звільнити з роботи тих поодиноких робітників, які зривали план даного підприємства, там систему фактично прищеплено, і вона дала свої позитивні наслідки. Треба тільки до цього питання притягти увагу партійних і професійних організацій і поточного року добитись цілковитого здійснення цієї справи в рудоуправліннях.

В галузі раціонального використання робочої сили є ціла низка як-найбільших проблем, що стоять перед рудоуправліннями і що їх ми змушені будемо розв'язати. Але всі заходи в справі раціоналізації виробництва і раціонального використання робочої сили можуть бути здійснені тільки в тому разі, якщо, спираючись на робітничу самокритику, буде створено той виробничий настрій, той виробничий ентузіазм, що останнім часом ослабли в Донбасі. Треба оголосити найнемилосерднішу боротьбу хвостистським настроям, що їх спостерігається в цілій низці місць. Треба додержуватись трудової дисципліни за всяку ціну.

„Не підлазкування та пристосовання до нездорових настроїв окремих робітників чи несвідомих груп їх, а активні переведення раціоналізації виробництва, зміцнення трудової дисципліни, поширення боротьби за підвищення продуктивності праці—ось в чому тепер головне завдання. І огонь самокритики має бути спрямований не проти тих, хто вперто всі ці завдання здійснює, тим самим прискорюючи темп нашого соціалістичного будівництва, а проти тих, хто нічого не робить цим напрямком, працює „по старинке“, боїться

заведення нових метод і потакає ослаблювати трудову дисципліну. Самокритика має підвищити активність робітничих мас, поширити участь їх у господарчому будівництві, збільшити їхню боротьбу з безгосподарництвом, з усіма нашими хибами та хоробами. Ті, хто зриває загальну дисципліну праці, хто порушує нормальний хід виробництва, вносить в нього перебої і дезорганізує його, — того виробничі маси в найжорстокіший спосіб мусять викривати, проти них має бути спрямований огонь самокритики". („Спутник Агитатора". Орган Агітпропів ЦК і МК ВКП(б), № 18 за вересень 1928 р. ст. 6).

Треба хоч би що піднести авторитет господарників і технічного персоналу. Ми маємо цілу низку випадків ексцесів, натисків, перегинів, коли в окремих господарників і у технічного персоналу опускаються руки і вони також починають плисти за течією, не борючись, а підлажуючись часто до найвідсталіших настроїв, що з ними треба як-найрішучіше боротись. Дуже часто профспілки не тільки не борються з цими настроями, а, вмиваючи руки, стоять осторонь. Часто - густо і місцеві і партійні організації заливає ця хвиля нездорових настроїв замість того, щоб стояти їм на чолі старих кадрів шахтарів, серед яких чувається значний перелім. Треба створити обстанову, коли було б ліквідовано побоювання відповідальности адміністраторів і техніків. З боку керовників підприємств має бути створена цілком сприятлива обстановка працювати адміністративно-технічному персоналові. Треба втягти їх до роботи зрозуміння відповідальности за неї і підтримувати їхній авторитет.

Треба за всяку ціну підвищити відповідальність і дисципліну також серед нижчого технічного персоналу — десятників. Роля десятника на виробництві величезна: він є тим відповідальним адміністратором, який керує роботою в забої. Якщо він „піддається“, якщо його заливає хвиля невиробничих настроїв, якщо він підлажується до несвідомих груп робітників, в той час, коли треба добиватися створення дисципліни, то ми тоді фактично втрачаємо керовництво цілим виробничим процесом. Що до цього, надзвичайно цікаві висновки найавторитетніших, найбільших фахівців бельгійської комісії вуглепромисловців, яка досліджувала німецьку камінновугільну промисловість з метою в'яснити причини швидкого оздоровлення та розвитку камінновугільної промисловости Руру. Висновки, що їх дійшла комісія, є в тому, що одною з найголовніших причин швидкого піднесення камінновугільної промисловости Руру є створення відданого і кваліфікованого кадру штейгерів, які не за страх, а за совість весь час працювали в галузі відтворення дисципліни та виробництві рурських гірничих промисловостей. Роля десятника у виробничому процесі одна з найголовніших, і треба хоч би що добитись перелому настроїв десятницьких кадрів.

Для того, щоб добитись рішучого перелому в галузі виробничої дисципліни, треба напружити сили всій партії, профспілкам і господарникам. Не координувавши цих сил, не об'єднавши зусиль всіх організацій, ми не доб'ємось перелому, а без дисципліни ми не виконаємо тих

виробничих завдань, що стоять перед нами, з усіма народньо-господарчими наслідками, що впливають з цього факту.

Зміцнити трудову дисципліну є найпершим нашим завданням, що, не розв'язавши його, не може бути ні раціоналізаторської роботи, ні значного підвищення продуктивності праці.

Тих, хто зриває загальну дисципліну праці, хто порушує нормальний хід виробництва, вносить в нього перебої і дезорганізує його — того робітничі маси мусять як-найжорстокіше викривати, проти них має бути спрямований вогонь самокритики.

Така директива, оголошена в органі Агітпропу ЦК ВКП(б), що її виконати мусять всі робітники Донбасу.

VII. Питання кадрів і організації

Квітневий пленум ЦК дав директиву про 'розвантаження господарників од різних доповідей, засідань, складання паперів і звітів. Ціла низка господарників вказує, що цю директиву жодною мірою не виконано. Досить вказати, що один із завідателів копалень як-найбільшого рудоуправління підрахував, що за серпень місяць він мусив був зробити роботу, не звану безпосередньо з виробництвом, протягом 102 годин. Низка інших завідателів копалень протягом двох тижнів у травні мусили були працювати поза виробництвом од 70 до 100 годин, цеб-то 5—7 годин на день. Після квітневого пленуму, замість того, щоб зосередити роботу господарчого кадру на питаннях виробництва, ми мали збільшене відтягання господарників од виробництва. Треба припинити балаканину і забезпечити цілковите виконання постанов квітневого пленуму.

Тепер Донвугіллю дуже не вистачає інженерно-технічного персоналу. Пересічне прошарування інженерів і техніків в Луганській окрузі становить 0,90⁰/₀ що до зайнятих робітників, у Сталінській окрузі — 0,80⁰/₀, в Артемівській окрузі — 0,95⁰/₀. В той час, як цей пересічний відсоток у гірничій промисловості Союзу виносить 1,42⁰/₀, а у всій промисловості союзного значіння — 2,31⁰/₀. З усього складу інженерів і техніків в Луганській окрузі вищу освіту мають тільки 20,12⁰/₀, в той час, як у всій промисловості загальнодержавного значіння відсоток техніків з вищою освітою становить — 30,30⁰/₀ загального числа їх. З усього числа інженерів і техніків в Луганській окрузі — 54,9⁰/₀ одержали освіту вже в радянських вищих і середніх навчальних закладах.

Негативним моментом є надзвичайна текучість в кадрах адміністративно-технічного персоналу, спричинена значною мірою нашою любов'ю до переміщення робітників. В наслідок — 56,3⁰/₀ адміністративно-господарчого складу рудоуправлінь Луганської округи працює до 1 року. Тільки 28⁰/₀ працює до трьох років. До 1 року працює також: 71⁰/₀ завідателів рудень, 63⁰/₀ головних інженерів, 58⁰/₀ зав. відділами безпеки, 80⁰/₀ зав. відділами енергетики і 55⁰/₀ зав. шахт. Не краще стоїть справа з нижчим і середнім адміністративно-технічним персоналом.

Інші округи що до цього не відрізняються від Луганської.

Треба особно зазначити, що в гірничій промисловості для ознайомлення з гірничим господарством, геологією місцевости то-що, потрібно не менш як півроку, в наслідок чого, *за частого переміщення керівничих робітників, ми фактично знімаємо з них відповідальність за доручену їм справу.*

Останнім часом спостерігаємо помітний приплив кадрів молодих радянських інженерів і техніків. Треба й надалі боротись за молодого інженера, всебічно висуваючи його вперед та сприяючи його технічному розвитку, але разом з тим треба подбати про збереження тих кадрів, старих інженерів, які ще є. Їх небагато, і їхній досвід та знання треба вміло використати.

Донбасові дуже не вистачає кадрів, знайомих з новими механізмами,—десятників, штейгерів. Ми мусимо розуміти, що за короткий час ми не зможемо цілком укомплектувати всі посади особами, які скінчили ВТУЗ'и і технікуми. На це потрібні роки і роки. Треба якнайрішучіше боротись за підвищення кваліфікації техніків і десятників, за створення достатнього числа підготовлених десятників, що звикли раніш працювати в ручних заботах, для обслуговування механізованих забоїв і взагалі всіх механізмів, що їх пускається в рух останнім часом у Донбасі. Треба енергійно переводити перекваліфікацію тих талановитих робітників з великим виробничим стажем, висуваючи їх на відповідальні ділянки нашого фронту. Що до цього, ми перевели вже значну роботу. До 300 висуванців протягом останнього півріччя ми висунули на відповідальну адміністративно-господарчу роботу, але не завше серйозно підходять до питання висування на місцях: іноді висувають не тільки не найкваліфікованіших, найталановитіших, найдосвідченіших, а зводять у чесноту висування найвідсталіших. Потрібно допомогти висуванцям в їхній роботі, одночасно вимагаючи від них певної праці.

Треба провадити й надалі роботу в справі поліпшення матеріально-побутових умов робітників, як цього потребують постанови квітневого пленуму ЦК ВКП(б).

Як було вище зазначено, поточного року пророблено значну роботу в галузі поліпшення побуту робітників. Це зазначається і в пресі. Приміром, в „Луганській Правді“ 13 жовтня ц. р. пишеться: „Після квітневого пленуму ЦКК спостерігаємо швидке поліпшення побуту робітників. Казарми переустатковано в ударному порядку, робітники відчували значне полегшення побуту“. Треба поточного року надалі провадити роботи в справі поліпшення побуту робітника. На жаль, в кредитах на капітальні роботи передбачається значно звузити обсяг тих робіт, що цілком неприпустимо. Головний напрям робіт в цій галузі має йти лінією поліпшення водопостачання (завершення побудови Алмазно-Мар'ївського водопроводу, початок робіт по центральному Донецькому водопроводу то-що), і завершення робіт що до тих лазень, що їх почали будувати поточного року.

Треба добитись збереження торішнього темпу що до житлобудівництва та почати будувати школи.

В центрі уваги має бути в 1928 — 29 році і зміцнення нової організаційної структури керування Донбасом. Рудоуправління вже дано велику самостійність: вони являють собою підприємства з цілком закінченим балансом.

За цих умов рудоуправління більше за все потребують організації фінансового господарства, організації обліку. Здійснити це є їхнім обов'язком. Організованість і плановість фінансово-господарчої діяльності рудоуправлінь мислима лише в тому разі, як їхня фінансово-комерційна частина буде досить сильна і організаційно і оперативно. Тепер комерційно-фінансові відділи рудоуправлінь, за невеликим винятком є найкваліфікованішою ланкою апарату. Треба на це звернути подвійну увагу, і як-найшвидше зміцнити ці відділи, укомплектувавши їх відповідним кадром кваліфікованих робітників, створивши дієздатні планово-комерційні осередки.

Одною з основ реорганізації було створення повнокровних шахтоуправлінь, як первинних господарчих одиниць. Треба дати фактичну самостійність шахті. Ми мусимо звільнити техніків від величезної кількості паперової роботи. Якщо ми не поставимо питання так, щоб шахта дістала найбільші права, то вся реорганізація залишиться лише на папері. Треба дати шахті можливість працювати так, щоб вона справді стала господарчою одиницею, щоб технорук міг своєчасно обдумувати технічні питання, а завідателі шахти керувати виробництвом, дістаючи вказівки з боку рудоуправління.

Тимчасом досі вельми повільно надається прав шахтоуправлінням. Останні часто не знають ні програми капітальних робіт, ні собівартості, що їх вони встановили на даний місяць і на цілий рік, в той час, коли рудоуправління всі ці дані одержало до початку операційного року. В деяких випадках рудоуправління навіть досі приймає робітників у шахти.

Треба що до цього добитись рішучої зміни. Треба працювати так, щоб кожна шахта і цех мали свій кошторис, щоб кожний робітник, який керує даною роботою, знав би, які є в нього межі і бачив би економічні результати своєї роботи.

Весь смисл реорганізації є в тому, щоби зміцнити і посилити низову виробничу одиницю — шахтоуправління. Найбільшу увагу з боку партії, партії, профспілки, господарників має бути звернуто на укомплектування шахтоуправління найміцнішими кадрами завідателів і техніків. Треба їм в роботі найбільше допомогти, треба шахтоуправління оточити атмосферою всебічного сприяння, братерської підтримки. Треба боротись із шкідливою рутинною „стариків“, які в цілій низці випадків намагаються повернути реорганізацію на колишні рейки. Повороту до колишніх організаційних форм не буде.

Часто спостерігається з боку головних інженерів і звичайних інженерів, а часом і комуністів — бажання дістати від Донвугілля

штемпель на проєктах, що ними цілком, за новим положенням, видають 'самі рудоуправління. Треба, щоб рудоуправління і шахтоуправління навчились відповідати за свою роботу і не бігали б за підписом і штампом. Діставши право, умій і відповідати за ті кроки, що їх треба робити в інтересах виробництва.

Донвугілля мусить найенергійніше і надалі йти тим шляхом, що його вказала йому партія та радянська влада.

Виконуватиметься виробничу програму поточного року і далі розгортатиметься роботу камінновугільної промисловости з успіхом лише в тому разі, якщо партія і профспілки не тільки допоможуть, але візьмуть найенергійнішу участь у виконанні тих важких завдань, що їх покладено на нас.

Досвід торішньої хлібозаготовчої кампанії, коли в найтяжчий момент партія кинула всі свої сили і всю свою підтримку на хлібозаготовчий фронт і тим добилась вирішального перелому, — живий тому приклад.

Саме тепер камінновугільна промисловість переживає такі дні і потребує до себе такої самої уваги, як і хлібозаготовчий фронт за минулої кампанії.

С. Бірман

Металургійна промисловість України

1. Диспропорція між розвитком чорної металургії та інших галузей промисловости

Навряд чи на цих сторінках є потреба говорити про значіння чорної металургії для індустріалізації країни. Якщо можна вважати вже загальним місцем, що головна передумова для індустріалізації країни є утворити продукцію засобів виробництва та в такий спосіб забезпечити незалежність СРСР від капіталістичних країн, то так само не менше зрозуміло, що продукції засобів виробництва не можна організувати без тривкої металургійної бази, без організації виробітку чорних металів — витоплювання чавуну і стали та виготовлення прокатних й інших металургійних виробів, нічого й казати, що підвищити сільське господарство і піднести загальний культурний рівень країни неможливо, не давши країні потрібних металів.

Тимчасом, і довоєнна Росія відставала що до цього од великих країн Заходу, але ще більше відстаємо ми тепер. Якщо довоєнна Росія у 1913 році витоплювала 5,3% чавуну всього світу і 5,6% стали всього світу, що цілком не відповідає розмірам країни і чисельності населення, то в 1925 році в СРСР витоплено тільки 2% світового витоплення чавуну і 2,4% світового витоплення стали.

Ще дивовижніші показники матимемо, порівнявши ужиток чавуну на душу населення в СРСР та у великих капіталістичних країнах. Тоді як в 1925 році на душу населення в Англії припадало 133 клгр., а в Північно-Американських Сполучених Штатах 320 клгр. чавуну, то в СРСР цей показник був в 1925—26 році тільки 16 клгр., а минулого 27—28 операційного року — 23 клгр., і за намічених контрольних цифр в 28—29 році в ліпшому випадку він більшає до 25 клгр.

Величезне значіння розвитку чорної металургії позначилось на цілій низці резолюцій пленумів ЦК ВКП і ЦК КП(б)У, а також партійних з'їздів і конференцій. За останні два-три роки майже не було резолюцій керівничих партійних органів про господарче становище країни, що в них не підкреслювалось би потреби підвести тривку металургійну базу під індустріалізацію країни.

Проте розходження „ножиць“, з одного боку, між зростанням промисловости в цілому і зростанням чорної металургії, з другого боку— між зростанням потреби в чорних металах і зростанням чорної металургії, рік-у-рік невпинно більшає. Ці „ножиці“ певною мірою були вже і в довоєнній Росії, коли ступінь розвитку чорної металургії не відповідав ступеневі розвитку промисловости в цілому і машинобудівництва зокрема. Вони виникли по революції і більшають рік-у-рік в наслідок випереджування зростаючя чорної металургії проти зростання решти галузей промисловости, як це видно з дальшої таблиці, де показано рух питомої ваги товарової продукції чорної металургії в товарній продукції і металопромисловості та всієї державної промисловости.

	1912 р.	25 — 26 р.	26 — 27 р.	27 — 28 р.	1928 — 29 р. (За контрольними цифрами)
Питома вага чорної металургії у металопромислов. . . .	45,5 ⁰ / ₀	41,1 ⁰ / ₀	39,9 ⁰ / ₀	37,1 ⁰ / ₀	35,6 ⁰ / ₀
Питома вага чорної металургії у всій промисловості . . .	—	7,1 ⁰ / ₀	7,1 ⁰ / ₀	6,8 ⁰ / ₀	6,1 ⁰ / ₀

Це є безпосереднім наслідком того, що інші галузі промисловости і зокрема галузі металопромисловости поступають наперед значно швидше, ніж металургія, що є їхньою базою, і то за правильного планування мала б трохи випереджувати решту галузей промисловости, щоб забезпечувати їхнє зростання. І тоді, як і вся промисловість в цілому вже значно перевищила свій довоєнний рівень і зокрема машинобудівництво вже в 26—27 році досягло 142⁰/₀, а сільськогосподарче машинобудівництво навіть 183⁰/₀ свого довоєнного рівня,— витоплення чавуну в СРСР в 27—28 операційному році дійшло тільки до 82⁰/₀ та випуск прокату до 85⁰/₀ довоєнного рівня, а копальна промисловість навіть ледве перевищила 60⁰/₀.

Звичайно, за таких умов неминує мусив був виникнути металевий голод, що, на жаль, вже є і рік-у-рік загострюється.

Якщо в 26—27 році ми могли ще майже повнотою задовольнити потреби країни чавуном, то вже тоді 17,3⁰/₀ потреб прокатної продукції не задоволено. В 27—28 році дефіцит що до чавуну був 12,4⁰/₀, а у прокатній продукції 18,7⁰/₀, при чому голод особливо відчували в листовому та даховому залізі, в катаному дроті, білій блясі та оцинкованому залізі. Контрольні цифри, намічувані на 28—29 рік, сигналізують про дальше значне зростання цього металургійного голоду: чавуну вже не вистачає 33⁰/₀ потреби, а прокату— 28—29⁰/₀, при чому цей дефіцит що до окремих відмін прокату доходить до 40⁰/₀.

Якщо поглянути, які саме потреби не буде задоволено наступного 28—29 року, то побачимо, що у транспорті сподіваються на дефіцит що до задоволення потреб металами на 13⁰/₀, у металопромисловості на 25⁰/₀, в іншій промисловості 22,5⁰/₀, в кустарній промисловості 51⁰/₀, в комунальній господарстві 42⁰/₀ і на широкому ринку 43⁰/₀.

Отже, маємо вже певне гальмо на шляху розвитку головних галузей народного господарства. На жаль, контрольні цифри, що їх тепер обмірковується в центрі, не дають підстави сподіватися, що такий стан буде ліквідовано. Якщо, наприклад, в галузі дизелебудівництва намічається на 32 — 33 рік, порівняно з 27 — 28 роком зростання на 175⁰/₀, що до виготовлення парових котлів на 138⁰/₀, продукції паперу на 145⁰/₀, то зростання витоплення чавуну намічається тільки на 125⁰/₀, зростання сталі і прокату тільки на 100⁰/₀, в той час як зростання потреби в чавуні, сталі і прокаті сподіваються мінімально на 135⁰/₀, звідси безпосередній висновок: дефіцит в 32 — 33 році що до чавуну матимемо на 17⁰/₀, а що до прокату — на 27 — 28⁰/₀.

2. Загальний стан і значіння української металургії

Вищеподані цифри характеризують остільки ясно виявлену диспропорцію у зростанні окремих галузей нашої державної промисловости і зокрема чорної металургії, таку небезпеку для дальшого процесу індустріалізації країни, що треба кричати на гвалт, і як-найневідкладніше звернути увагу на цю обставину та хоч би що добитись перелому, добитись справжніх заходів щоб максимально поширити й розвинути чорну металургію.

У виконанні цього завдання головна роля належить південній металургії, що вже у 1913 році становила в галузі витоплення чавуну 73,7⁰/₀, витоплення сталі — 67,2⁰/₀, продукції прокату—69,5⁰/₀ відповідних виробництв цілої країни. Ця питома вага у 26 — 27 році що до чавуну навіть побільшала до 75,6⁰/₀, тоді як що до сталі поменшала до 58,8⁰/₀, а що до прокату — до 60,1⁰/₀. Отже, бачимо, що в галузі витоплення чавуну південна металургія трохи збільшила свою питому вагу порівняно з довоєнним станом, тоді як в галузі витоплення сталі і випуску прокату вона ще не досягла своєї довоєнної питомої ваги.

Вирішального значіння південній металургії надає вся її структура, її компактність, її розміщення, її історичний розвиток. Не випадково південна металургія протягом останніх двох десятиріч до війни неймовірно швидко завойовувала собі цілковиту гегемонію: близькість вугілля, що коксується, що дає можливість провадити витоплення на великих агрегатах, близькість високосортової руди, густа залізнична мережа, близькість головних споживчих районів створює для південної металургії таке становище, коли за порівняно незначних витрат, ніж в інших районах, можна добитись значно більшого ефекту.

А головним об'єднанням української металургії, отже і головним вирішальним чинником чорної металургії в країні, є Південсталь, що в 26 — 27 році витопила 70⁰/₀ чавуну і 52⁰/₀ сталі та випустила 52⁰/₀ прокату всієї країни проти аналогічних цифр за 1913 рік — 63,8⁰/₀, 55,6⁰/₀ 57,5⁰/₀. Виходить, вона значно випередила свою довоєнну питому вагу в країні що до чавуну і майже досягла її що до сталі та прокату (що - правда, вже в 27 — 28 році за попередніми наявними даними

ця питома вага, особливо що до чавуну, в наслідок обставин, про які ми скажемо нижче, трохи поменшала, і ми маємо наочно тільки швидше зростання інших районів, зокрема Уралу).

Якщо порівняти виробництво підприємств цього тресту за останні два роки з довоєнною річною продукцією тих самих підприємств, то матимемо таку картину:

	26 — 27 рік	27 — 28 рік
Чавун	77 ⁰ / ₀	80,4 ⁰ / ₀
Сталь	82 ⁰ / ₀	96,7 ⁰ / ₀
Прокат	81 ⁰ / ₀	90,9 ⁰ / ₀

Ця таблиця стосується до всіх підприємств, що є в складі Південстали, та діючих як і консервованих та ліквідованих. Тому-то вищеподана таблиця характеризує загальне відставання південної металургії в цілому проти свого довоєнного рівня. А якщо порівняти ці самі показники виключно що до тих підприємств Південстали, які тепер працюють, то ми, звичайно, матимемо іншу картину:

	26 — 27 р.	27 — 28 р.
Чавун	100,3 ⁰ / ₀	104,7 ⁰ / ₀
Сталь	89 ⁰ / ₀	104,8 ⁰ / ₀
Прокат	95 ⁰ / ₀	106,7 ⁰ / ₀

Отже, бачимо, що навантаження діючих підприємств Південстали вже перевищило довоєнний рівень, і відставання у металургії в цілому виникає в першу чергу в наслідок того, що низка підприємств перестала працювати: зовсім не працюють і призначено ліквідувати Гланцівський та Ольхівський заводи, не з'ясовано долю доменного заводу „Провіданс“, консервований, хоч найближчим часом, певно, буде відбудований, Кадієвський завод та завод Шодуар „С“ у Дніпропетровську; швидким темпом відбудовується Керченський завод, ліквідується також доменну частину Таганрозького заводу.

3. Відбудовчий період південної металургії

Протягом перших п'яти років свого існування завдання тресту було порівняно просте: відбудувати і пустити в хід всі наявні вже і недіючі заводи, цехи та агрегати. Для цього з 22 — 23 по 26 — 27 рік довелось витратити 150 мільйонів карбов. За роками їх розподіляється так (в тисячах карбов.):

	22 — 23 р.	23 — 24 р.	%	24 — 25 р.	%	25 — 26 р.	%	26 — 27 р.	%
Роботи в галузі відбудов. пошир. і реконстр.	—	5256	48,8	5869	29,2	16293	39,6	44331	62,9
Жилбуд . .	—	390	3,7	6175	37,7	8743	21,3	11118	15,8
Капіт. ремонти . .	—	5106	47,5	8087	40,1	16074	39,1	14492	21,3
	6000	10.762	100	20122	100	41110	100	70441	100

З цих 150 міл. карб. близько 20 міл. карб. припадає на цілком нові роботи промислового будівництва і 26,5 міл. карб. на житло-будівництво. Можна сказати, що відбудовання підприємств Півден-стали у вузькому розумінні слова обійшлося в 100 з лишнім міл. карб.; за рахунок цих витрат трест з 1922 — 23 по 1927 — 28 рік збільшив свою товарову продукцію з 25 міл. карб. до 317 міл. карб., цеб-то на 292 міл. карб., або в 12,5 разів.

Що до окремих відмін продукції, то бачимо таке зростання:

	22 — 23 р.	27 — 28 р.
Чавун	112.600 тонн	2.156.905 тонн
Сталь	173.300 „	2.182.932 „
Прокат	157.000 „	1.789.778 „

Виходить, витоплення чавуну за 6 років побільшало в 19 разів, витоплення стали в 12,5 разів, продукція прокату майже в 11,4 разів, при чому, що - правда, навантаження підприємств в 22 — 23 р. було зовсім мізерне, але зате більшість підприємств були в зруйнованому або напівзруйнованому стані.

У вищеподаній таблиці капітальних витрат особливу увагу звертає на себе де - далі більша питома вага поширювальних і реконструктивних робіт, а також зростання абсолютності витрат на жилбудівництво за неймовірного підупаду питомої ваги капітальних ремонтів. Що до ефективності капітального будівництва ми залежно від зростання дорожчих робіт нового будівництва маємо де - далі більшу диспропорцію між зростанням капітальних витрат і зростанням виробництва: в той час як у 23 — 24 і в 24 — 25 році зростання товарової продукції приблизно в 2 — 5 разів перевищувало капітальні витрати, зроблені тих самих років, в 25 — 26 році цей коефіцієнт становить вже тільки 2,3, а в 26 — 27 році трохи більше за 1.

Треба проте відзначити, що капітальне будівництво протягом відбудовчого періоду не обмежувалось тільки відбудовчими ремонтами недіючих агрегатів, а в багатьох випадках поновлювали, перебудовували, а іноді і побільшували агрегати. Особливо характеристичні що до цього роботи, що їх переведено в справі поширення обсягу доменних і мартенівських печей; в наслідок цих робіт ми маємо таке зростання пересічної продуктивності агрегатів:

	1913 р.	1926 — 27 р.	1927 — 28 р.
Пересічна продукція доменних печей на добу	183 тонни	254 т.	278 т.
Пересічна продукція мартенівських печей на добу	67 тонн	70 т.	72 т.

В основному відбудовчий процес в 26 — 27 році було вже закінчено, всі виробничі процеси вичерпано і більш - менш усе, що було можна, вже пущено в хід.

4. Головні завдання реконструкції

Підприємства, що входять тепер до складу Південстали, вже й до війни хибували на певну внутрішню диспропорцію. Продуктивність сталеливарних цехів більш-менш значно відставала від усїєї технічної пропускної можливості прокатних установок, що спричинювалось до неможливості цілком навантажити останні, тоді як доменні цехи мали достатню могутність постачати металом сталеливарні цехи відповідної продуктивності. Отже, сталеливарні цехи вже до війни були вузьким місцем у виробництві теперішніх підприємств Південстали.

Ця диспропорція відбилась і на всьому минулому періоді роботи Південстали: натурально, виникло прагнення добитися зростання продукції Південстали в першу чергу коштом збільшення прокатних установок, що, проте, зґрунтовувалось не тільки на недостачу металу, але не менше і на недостачу електроенергії та транспортних засобів для внутрішніх перевозок.

Взагалі реконструкція й посутнє збільшення продукції підприємств Південстали в умовах величезних розмірів і комбінованого господарства є велетенським, надзвичайно складним завданням, звязаним насамперед з величезними витратами. До складу тресту входять 17 самостійних підприємств, в тому числі 3 комбінати з копальнями та коксовими печами, один комбінат, де є металургійний і вагонний завод, один комбінат, де є доменний, трубний завод, що його наново будується; то-що. В складі цих підприємств працює тепер 24 доменних печі, 72 мартенівські печі, 73 прокатних стани (в тому числі 14 трубних). Могутність електроустаткування становить близько 115 тис. кіловат, при чому за теперішнього рівня виробництва не вистачає близько 39 кіловат. Довжина середозаводських залізничних шляхів становить загалом 919 кілометрів, за загального вантагообороту в 30,5 міл. тонн, що на 19% перевищує вантагооборот Катеринінської дороги і на 94% вантагооборот півден.-зах. залізниць, при чому пересічна напруженість вантажного руху на 1 клм. шляху в 19 раз більша, ніж на дорогах НКШ. На цих підприємствах працює тепер понад 190 тисяч трудящих; місячна зарплата їх без нараховань перевищує 14 міл. карб.

Ці розміри і вся комбінована структура підприємств наперед визначає складність завдання що до реконструкції останніх.

Цілковите навантаження всіх прокатних установок безперечно могло б дати зростання товарої продукції приблизно на 20%, а якщо мати на увазі в узькому розумінні слова тільки прокатні установки, це було б досить легким завданням. Проте, вже за теперішнього рівня виробництва не вистачає, як вище вказано, майже 40 тис. кіловат електроенергії, і, незалежно від стану самих прокатних установок, що пуск їх потребує порівняно незначних витрат, незалежно від недостачі металу, забезпечення відповідної кількості енергії потребує величезних витрат. Розвиток майже всіх заводів тресту зґрунтовано

в першу чергу, на цю обставину. Катастрофічним можна назвати що до цього становище на заводі ім. Петровського, який дістав минулого року новий турбогенератор в 10 тисяч кіловат і цілком залежить від роботи цього, поки ще достатньою мірою ненадійного агрегату та залежно від роботи чи припинення останнього показує невпинні стрибки вгору і вниз у своїй продукції. Макіївський завод ім. Томського протягом року мав величезні утруднення і значною мірою недовиконав програми в наслідок недостачі електроенергії та частих аварій своєї турбіни і газомоторів. Електрифікація Маріупільського заводу і Сталінського заводу зґрунтована, передовсім, на недостачу електроенергії, але і решта заводів більш чи менш день-у-день відчувають у своїй роботі важкі наслідки недохватки електроенергії. Це і є одною з головних причин тих величезних простоїв, що так прикро характеризують роботу прокатних цехів заводів Південстали.

Рік-у-рік гіршає становище і з середозаводським транспортом. Робота його стає де-далі напруженіша так через недостачу пересувного складу та зношености діючих паротягів і вагонів, як і через недостачу шляхів. І ніякий розвиток головних цехів заводів не може дати відповідного ефекту, якщо не буде забезпечено водночас безперебійної перевозки між цехами матеріалів та напівфабрикатів, що відрізняються в металургії своєю масовістю.

Про житлову кризу на заводах Південстали тут детально говорити не доводиться, про неї досить знають всі робітники, що причетні до заводів південної металургії. Тут досить вказати на те, що розвиток металургії неможливий без вкладів значних коштів в робітниче житлове будівництво.

І, нарешті, найголовніша хиба — це недостача металу, що потребує, передовсім, побудови мартенівських і бесемерівських цехів, а для постачання останніх чавуном—побудови нових доменних печей та нових коксових печей.

Ось головні труднощі поширення виробництва підприємств Південстали. Якщо можливо збільшити продукцію наявних прокатних цехів коштом порівняно незначних витрат, то одночасний паралельний розвиток решти ланок комбінованого господарства тресту потребує величезних вкладів на одночасну побудову мартенівських, доменних і коксових печей, розвиток добування вугілля, що коксується, посилення енергетичного і транспортного господарства та відповідний розвиток житлобудівництва. Це потребує величезних витрат в одному об'єднанні за порівняно незначного ефекту що до товарового виробництва, що вельми часто вводить в облуду громадську думку.

Але не менші труднощі є і в складності та тривалості самих робіт, в наших бо умовах поки-що одну доменну чи мартенівську піч будується протягом близько 2-х років; не кажучи вже про складання планів, проектів та кошторисів, про проходження імпортових планів та імпортових замовлень; все це разом потребує надзвичайно чіткого та попереднього планування.

5. Труднощі реконструкції

За виявлених умов всі дії керівників тресту і підприємств мають бути розраховані на дуже тривалий термін, бо він визначає наперед долю цих підприємств на кілька років. Безперечно, теперішній стан господарства тресту майже цілком вирішили наперед ці заходи, що їх вживалося два-три роки тому, і, навпаки, та робота в справі реконструкції, що її починається тепер, може дати реальні наслідки через два-три роки. Тому - то конче потрібно погодити справу про вклади в різні галузі роботи трестові між собою, правильно поділити темп цих работ у всіх галузях; отже, мусимо конче мати сталі плани капітального будівництва та фінансування їх на два-три роки вперед.

Тимчасом, у нас і досі таке становище, що плани затверджується тільки на незначний період, максимум на рік, і то з величезним запізненням, як правило всередині року, що спричинює вельми часто перерви та припинення окремих будівництв.

Для того, щоб підприємства Південстали по скінченні відбудовчого періоду могли дати продукцію з нових агрегатів і в такий спосіб не припиняти розвитку чорної металургії, Південсталь мусила була б приступити до своєї реконструкції вже в 25—26 році. Цей операційний рік, проте, характеризувався величезними фінансовими труднощами, зривом імпортового права і таким скороченням капітального будівництва, що не дозволило почати жодної нової роботи; отже, будівництво в 25—26 році обмежено, крім житлобудівництва, роботами, потрібними на відбудовання недіющих агрегатів та збереження досягнутого рівня роботи.

З плану капітального будівництва 26—27 року через брак коштів також було викреслено всі нові роботи, в тому числі і роботи, звязані з установкою імпортового устаткування, що замовлення на нього розміщувалось наприкінці 25—26 року, переважно в першому кварталі 26—27 року за рахунок німецького кредиту, що термін використання його тоді кінчався.

І тільки в червні 27 року, коли було вияснено, що в наслідок переведу підприємств на госпрозрахунок трест зумів мобілізувати деякі внутрішні ресурси, не передбачені у промфінплані, обсяг капітального будівництва було збільшено приблизно на 16 мільйонів карб.; почато низку нових работ, в тому числі в першу чергу ті роботи, що були потрібні для установки замовленого імпортного устаткування. Наприкінці 26—27 року було розгорнуто широкий фронт капітального будівництва, в тому числі були початі такі великі роботи: на заводі ім. Петровського почали будувати нові коксові печі, встановлювати двохімпортові газоповітродувки, переустатковувати доменні печі № 2; на заводі ім. Держинського почали будувати нові коксові печі, встановлювати двохгазоповітродувки, будувати Сухачівську вітку, переустатковувати доменні печі № 3; на заводі ім. Томського почали будувати доменні печі № 4; на заводі Рикова почали будувати

доменні печі № 5, встановлювати газоповітродувки, встановлювати 2 газодинамо; на заводі ім. Ворошилова почали будувати коксові печі, встановлювати дві турбоповітродувні машини.

Крім того, на комбінатах були закладені три великі нові шахти, а далі на Маріупільському заводі було розпочато будівельні роботи у зв'язку з замовленням за кордоном устаткуванням нового трубопрокатного цеху продуктивністю в 100 тисяч тонн „цільнотягнутих“ труб на рік та відбудовувати Керченський завод, що, за тодішніми міркуваннями, за умови безперебійного фінансування мусив був почати працювати вже з 1-го жовтня 1928 року та дати в першу чергу 20 мільйонів пудів чавуну на рік.

Загальна вартість усіх будівництв, що їх провадилось наприкінці 26—27 року, становила близько 300 міл. карб. Більшість цих робіт було розраховано на вельми довгий термін, і тільки деякі з них мали бути за умовою безперебійного фінансування почати працювати в 27—28 році. З усіх цих робіт, проте, тільки дві нові доменні печі (№ 5 на заводі ім. Рикова і № 4 на заводі ім. Томського) та одна нова мартенівська піч (№ 4) на заводі ім. Томського могли посутньо збільшити товарову продукцію, тоді як решта великих робіт мали бути переважно оздоровити роботу доменних цехів у спосіб забезпечення їх видуванням та усунути у спосіб побудови нових коксових печей недостачу коксу.

6. Перші кроки на шляху реконструкції

Ці розгорнуті в другому півріччі 26—27 року нові роботи головню і визначили наперед потребу в капітальному будівництві на 27—28 рік, що мало бути, з одного боку, в безперебійному провадженні початого в 1926—27 році будівництва і, крім того, мало дати можливість розпочати ці невідкладні роботи, що були потрібні на забезпечення потрібного дальшого розвитку південної металургії. Особливо гострим питанням було імпордне устаткування; на це для діючих і нових підприємств до початку операційного року було дано замовлень всього на 27 мільйонів карб. за фактурною вартістю цього устаткування. Щоб раціонально використати це устаткування, уникнути збитків, треба було забезпечити безперебійну його установку.

Для всіх цих робіт, а також для житлобудівництва, для техніки безпеки, для капітальних ремонтів, що були потрібні на збереження працездатности устаткування, за мінімальними розрахунками не тільки Правління тресту, але й Головметалу був потрібний дозвіл переводити на діючих підприємствах капітальні роботи загальною сумою 123 міл. карб., не кажучи про нові що будуються, підприємства тресту, про Маріупільський трубний завод і про Керченський завод, для чого було потрібно близько 25 міл. карб.

Проте, вся перша половина минулого 27—28 року характеризувалась ще неприпустимішою волокитою в галузі планування, ніж по-

передніх років. Перші контрольні цифри стали відомі трестові тільки наприкінці жовтня і остільки не відповідали потребам, що вони визначали не тільки відмовлення від усяких нових робіт, але й припинення низки початих в 26—27 році. Замість потрібних мінімально 123 міл. карб. на діючі підприємства, перші контрольні цифри намічали на капітальне будівництво 93 міл. карб., при чому до цієї суми зараховувалось всю вартість імпорту, жилбудівництва, витрат на техбезпеку і на капітальні ремонти на загальну суму 56 мільйонів карб.; отже для всіх реконструктивних робіт по заводах, копальнях і на транспорті залишалось всього 37 міл. карб., при чому з них близько 18 міл. карб. було звязано низкою договорів, що їх було видано раніш замовленнями на устаткування, транспорт і т. п., таким чином вільних коштів на будівництво залишалось близько 19 мільйонів карб.

Цей обсяг капітального будівництва визначав цілковите припинення робіт що до установки одержаних імпортових газоповітродувок на заводі імени Дзержинського, на Сталинському заводі, на заводі ім. Томського, припинення побудови коксових печей на заводі ім. Дзержинського та уповільнений темп так побудови коксових печей на заводі ім. Петровського і Ворошилова, як і установки газоповітродувок на зав. ім. Петровського. Взагалі цей обсяг визначив недокористання більшої частини імпортного устаткування з усіма наслідками, що впливають звідси. Крім того, довелось припинити роботи що до прокладки нових шахт. Загалом довелось зменшити протягом першого кварталу число робітників на 20 тисяч.

Ще гірше стояла справа з будівництвом Керченського заводу та Маріупільського трубного заводу, що його майже цілком припинено і на кінець першого півріччя майже переведено на стан консервації.

Такі перебої не можуть не дезорганізувати будівництва і не спричинити подорожчання його, замість того здешевлення, що ми його мусимо добиватись хоч би що.

Безперечно, ми маємо і без цього значні дефекти в будівництві. Було б неправильно заперечувати, що ми організаційно й технічно не були досить підготовлені до такого величезного розмаху, що ми не мали достатнього числа доволі досвідчених фахівців та кваліфікованої робочої сили, і що особливо що до проектування та планування справа стоїть ще й досі дуже кепсько, хоч становище що - день ліпшає, і більшість проектів тепер уже готові. Але не можна заперечувати, що навіть ідеальну постановку та організацію капітального будівництва неминуче дозорганізувало б таке становище що до планування і фінансування.

Що до фінансування цього недостатнього обширу капітального будівництва, наміченого на 27—28 рік, то справа стояла ще гірше: для фінансування капітального будівництва в 93 міл. карб. намічалось держфінансування всього на 57 міл. карб., за одночасного відрахування на прибуток казни то-що з колишніх прибутків 25 мільйонів карбованців, отже по суті чистого фінансування намічалось всього в

сумі близько 32 міл. карб., і понад 60 міл. карб. трест мусив був найти у себе. До цього ще треба додати інші витрати, що не стосуються експлоатації (паї, акції то-що) в сумі 7 міл. карб.; отже, трест понад експлоатаційні витрати в сумі 68—69 міл. карб. мусив був покрити із своїх власних коштів, в тому числі і 39 мільйонів прибутком, 18 міл. карб. амортизаційними відрахуваннями і понад 12 міл. карб. іншими фінансовими операціями.

Виходить, головним завданням виробничої та фінансової роботи на 27—28 рік було створити свої нагромадження (прибутки та амортизаційні відрахування) в сумі 57 міл. карб., що мало статись, в першу чергу, за рахунок зменшення собівартости на 8% (номінально на 6,5%, але, крім того, було дане завдання зменшити поточні ремонти на 3,5 міл. карб., що становить 1,5% проти собівартости продукції).

Взагалі цілий план в такому вигляді, як його затвердила ВРНГ СРСР, виконано з надзвичайним напруженням, без всяких резервів, з розрахунком на збіг максимально сприятливих обставин. При цьому треба мати на увазі, що зменшення собівартости, від чого сподівалися на головний прибуток трести, мало статися почасти вже за рахунок нових капітальних витрат, а з другого боку, ці самі капітальні витрати покривалося за цим неймовірно напруженим планом цими самими прибутками. Жодних сумнівів не могло бути що до того, що рік буде надзвичайно важкий. Тимчасом, протягом всього першого півріччя остаточного промфінплану не було, планові міркування в центрі не раз мінялося. План першого кварталу став відомий тільки наприкінці листопада, а план другого кварталу тільки наприкінці січня, і трест протягом всього першого півріччя ніколи не знав заздалегідь, на яке фінансування він може розраховувати.

Наприкінці другого кварталу раптом цілком несподівано обсяг капітального будівництва по діючих заводах було збільшено на 14 міл. карб., за збільшення фінансування тільки на 11 міл. карб., що поставило Трест перед ще важкими завданнями: з одного боку, без належного підготовлення, в той момент, коли будівельний сезон мав бути вже в повному розпалі, довелось почати розгортати перервані доти роботи і, з другого боку, довелось піти на ще більше напруження своїх власних коштів.

Водночас обсяг будівництва по Керченському заводу був доведений до 14 міл. карб. і по Маріупільському заводу до 8 міл. карб., що було на перше півріччя не тільки цілком достатнім, але навіть спричинило сумнів що до можливости виконати таке значне завдання.

7. Підсумки виробництва за 1927—28 рік

Погляньмо тепер, як Трест в таких важких умовах справився із своїми складними завданнями.

Треба передовсім підкреслити, що замість того збігу максимально сприятливих умов, що, розраховуючи на них, було складено промфін-

плана, ми мали протягом цілого року збіг таких несприятливих умов роботи, як ні за одного з попередніх років. Протягом цього першого півріччя Трест боровся з надзвичайно несприятливими природними та іншими умовами, так що, починаючи приблизно з листопада місяця, робота ані одного дня не минала в нормальних умовах. З першого ж моменту почались транспортні утруднення в наслідок хлібозаготівель і не зникали до кінця першого півріччя. Не вистачало вагонів перевозити сировину, паливо і матеріяли на заводи тресту, не вистачало також вагонів вивозити та реалізувати готову продукцію та заздальгідь мобілізувати ресурси. В наслідок цього, починаючи з листопада, витрачалось сировинні та паливні запаси, що через надзвичайно сильні і забарні морози не раз загрожувало катастрофами. Чергування незвичайних на півдні морозів та одлиги спричинювали, крім злив і гололедиць, перебої в роботі на копальнях ПРТ. Руду приставляли мерзлу, через що її було важко вивантажувати, і це потребувало великих витрат. Немоżliвість через витрати запасів маневрувати марками, призводила до частого розладу роботи агрегатів. Повторні затоплення на вапнових кар'єрах ще погіршили це становище, і в наслідок цього придніпровські заводи працювали на запасах кокусу та вапняка, що тривало по кілька днів, а Донбасівські заводи працювали на надзвичайно низьких запасах руди. Протягом цілого першого півріччя в наслідок цього доводилося з надзвичайним напруженням і пильністю стежити мало чи не за проходженням кожного окремого вагону та дбати весь час про те, щоб уникнути катастроф.

Однак, в першому півріччі вдалось що до виробництва дати досить добрі наслідки і виконати програму що до добування вугілля на 104% із зростанням проти першого півріччя 1926 — 27 року на 15%. Що до випалювання кокусу, програму було виконано на 98% із зростанням на 39%, що, до витоплення чавуну, програму виконано на 99%, із зростанням на 4%, а що до витоплення стали, програму виконано на 103% із зростанням на 19% і що до прокату, програму виконано на 104% із зростанням на 23%. А в цілому вдалось за перше півріччя подати на ринок товарової продукції на 162.413 тисяч карб., цеб - то на 7% понад програму і на 22% більше, ніж в першому півріччя попереднього року.

За цей самий період Трест знизив собівартість вже на 6,9% і в такий спосіб наближався до виконання планового завдання.

Проте, починаючи з квітня, наступив перелім у виробництві Тресту, принаймні, в кількісному відношенні, при чому з початку го-стрий перелім що до погіршення в роботі копалень, а далі поволі погіршала робота і заводів. Особливо, починаючи з середини квітня, після Пасхи, починає підупадати трудова дисципліна, більшає число невиходів, число аварій і разом з тим підупадає виробництво. Це більшало ще і від періоду тарифних відпусток. Добування вугілля дає в другому півріччі вже тільки 90% програми, при чому в 3-му кварталі припадає 92%, а на 4-й квартал 87%. Що до витоплення чавуну, то в другому півріччі програму виконано вже тільки на 91%, при чому

в 3-му кв. на 97%, а в 4-му кв. тільки на 86% (що-правда, тут посутню ролю відіграло спізнення пуску нової доменної печі № 5 на Риківському заводі, наміченому на 1 липня 28 р.). Що до стали, то програму виконано в другому півріччі на 102%, а що до прокату — на 106%, при чому, проте, що до стали 3-й квартал дає зростання проти попереднього року на 21%, а 4-й кв. тільки на 11%, а що до прокату — 3-й квартал на 23%, і 4-й квартал тільки на 6%. За рік в цілому наслідки виробничої роботи Тресту характеризує така таблиця:

	Продукція в тоннах	% виконання програми	% проти 26 — 27 року
Добування вугілля . . .	3.955.193	97%	109%
Випалювання кокусу . . .	1.743.439	101%	128%
Витопл. чавуну	2.156.095	95	104
„ стали	2.182.932	103	118
Прод. прокату	1.789.778	105	121
„ вироб.	512.718	98	126

В цілому виробничу програму виконано на 101% із зростанням продукції проти минулого року на 18%. Проте, виконання програми дуже нерівномірне з окремих відмін продукції, і тоді, як що до прокату маємо досить серйозне перевиконання, то що до чавуну значно недовиконано програму; це спричинилось до того тяжкого стану, який тепер є в постачанні чавуном. Запізнення початку реконструкційної роботи, особливо що до побудови нових доменних печей, спричинилось до того, що тоді як перше найвужчим місцем вважали роботу сталеливарних цехів, тепер стан що до чавуну став іще гостріший.

Як видно з поданих на початку цієї статті таблиць, навантаження сталеливарних цехів тресту в 27 — 28 році значно побільшало, порівняно з роботою доменних та прокатних цехів; це пояснюється тим, що було не тільки перебудовано та збільшено обшир низки мартенівських печей, але побудовано дві нові мартенівські печі, чого не можна сказати про доменні цехи, то більше, що почата побудова доменної печі № 4 на зав. ім. Томського затягалась, а побудова доменної печі № 5 на Риковському заводі не була закінчена до строку і не почала працювати. І хоч продукції доменних печей Південносталя з надтом вистачає, щоб постачати мартенівські та бесемерівські цехи Південносталя чавуном, проте, вільний лишок для ринку остільки поменшав, що вже в 27 — 28 році Південсталь могла подавати на ринок тільки 79% того, що подавала попереднього року; це спричинило значні утруднення в роботі металообробних заводів в країні і створює надзвичайно гостру, нову проблему побільшити витоплення чавуну за всяку ціну.

8. Собівартість продукції в 1927 — 28 році

Що до собівартости продукції, Трест, не зважаючи на всі згадані труднощі що до металу, справився із своїм завданням: за бухгалтерськими даними за 11 місяців собівартість металопродукції фактично

зменшено на 8⁰/₀. Це є наслідком цілої низки заходів, в першу чергу раціоналізаторських. Головним джерелом зменшення собівартости було зменшення технічних коефіцієнтів у прокатці, зменшення поточних ремонтів, меншою мірою зменшення загальнозаводських та адміністративних видатків і дякою мірою випередження зростання зарплати проти зростання продуктивности.

Якщо проаналізувати пророблену роботу що до технічних коефіцієнтів, то треба сказати, що наслідки в доменному виробництві не добрі; сталося це через ті несприятливі умови, що за них доводилося працювати, і в наслідок нерівномірної якости кокусу, особливо в першому півріччі. В наслідок цього проти коефіцієнту видатку кокусу за минулий рік в 1,123, маємо за перше півріччя поточного року 1,136, зате, що - правда, в 3-му кварталі вже тільки 1,120.

В той самий час видаток вугілля на одну тонну кокусу становив в 1926—27 році 1.368, у першому півріччі 1927—28 року 1.360, а в 3-му кварталі 1.348. На витоплення однієї тонни бесемерівської стали в 1926—27 році витрачалось 1,1 тонни, а в 1927—28 році тільки 1.081 тонн. Що до видатку свіжого чавуну на витоплення однієї тонни мартенівської стали, то, не зважаючи на значне зменшення приставки лому з боку. Трестові, в наслідок того, що на самих заводах мобілізовано приблизно 100 тис. тонн лому, вдалось навіть трохи знизити видаток чавуну проти попереднього року (26—27 року — 0,653, I півр. 27—28 р. — 0,65, 3-й кв. — 0,648) тоді як за планом малося на увазі збільшити видаток чавуну до 0,698.

Особні досягнення Трест має що до видатку болванки на 1 тонну рейок і 1 тонну сортового заліза. Що до рейок, видаток становив за минулий операційний рік 1.574, за перше півріччя поточного операційного року 1.418, за 3-й кв. — 1.393. Що до сортового заліза — 1.171, за перше півріччя 1.165, за 3-й кв. — 1.153.

Таку ж саму картину маємо і що до більшости решти відмін прокатної продукції. Отже, можна цілком певно говорити про значне поліпшення технічних коефіцієнтів.

Значним чинником здешевлення продукції було зменшення поточних ремонтів, що становили минулого операційного року 34 міл. карб., а в 27—28 році, не зважаючи на збільшення продукції на 18⁰/₀, всього тільки 26 міл. карб., цеб-то приблизно на 23⁰/₀ менше. Цього досягнуто в наслідок строгого нормування видатків на поточні ремонти по всій лінії.

Що до загальнозаводських та адміністративних видатків, то тут треба просто сказати, урядове завдання виконано не цілком. Не зважаючи на надзвичайно енергійний натиск так з боку правління трестів, як і з боку заводууправлінь, вдалось добитись зменшення абсолютної суми видатків проти 26—27 року тільки на 10—11⁰/₀ (остаточних бухгалтерських звітів за цілий рік ще немає) за зростання виробництва на 18⁰/₀. Безперечно, це завдання підчас переведення госпрозрахунку підприємств і передачі останнім цілої низки нових функцій та збільшенні

самостійности копалень зґрунтовується на особливо значні утруднення, і якщо той натиск, що його всі керівничі робітники робили цілий рік що до всіх показчиків, саме в цій галузі не дав бажаного наслідку, то труднощі в цій галузі, очевидно, особливо значні. Треба, крім цього, мати на увазі, що завдання що до собівартости, що його одною складною частиною є загальнозаводські видатки, виконано цілком.

Що до робсили, то, не зважаючи на переведення на початку другого кварталу перегляду норм виробітку і розцінок, особливо сприятливих наслідків тут немає. Хоч порівняно з попереднім операційним роком у цій галузі і є деяке досягнення, і випуск на 1 карб. зарплати на 2% перевищує аналогічні показчики за минулий операційний рік, проте, ми відстаємо, порівняно з плановими завданнями.

Всі ці заходи дали, як уже вказано, за 11 місяців зменшення пересічно-зваженої собівартости металопродукції Тресту кругом на 8%, при чому з головніших продуктів рух собівартости видно з такої таблиці:

Собівартість однієї тонни продукції:

Назва продукції	Пересічно за 26 — 27 рік	За 1927 — 28 рік		
		За 9 мес.	Липень	Серпень
Чавун переробл.	51.65	49.72	48.90	49.83
Болванка м'яка	77.11	73.78	72.53	73.47
„ бес. тверд.	78.93	71	66.95	71.79
Рейки зал. 1 с.	129.93	111.03	103.34	107.81
Залізо дрібносортов	116.37	108.14	105.26	106.58
„ середньосорт.	114.21	111.42	109.98	112.42
„ дахове	202.05	202.36	196.44	197.30
Дріт катаний	112.58	103.67	101.57	102.77
Труби чавунні	132.68	125.94	132.12	124.54
„ зал. зварюв.	272.99	239.75	256.96	247.02
„ безшивні	367.81	302.51	306.19	295.90
Кокус	18.76	17.88	17.01	17.22

Таке зниження собівартости дало б можливість повнотою виконати завдання у створенні прибутку в сумі 39 мільйонів карб., коли б не було значного погіршення роботи копалень у другому півріччі; в наслідок цього собівартість вугілля була за 26 — 27 рік 10 карб. 99 коп. за тонну, за 9 місяців 27 — 28 року тут не сталось жодного зменшення, а надалі ця вартість побільшала до 12 карб. 24 коп. і в серпні до 12 карб. 74 коп. Збитки, що цим були спричинені, за попередніми даними, зменшують чистий прибуток Тресту приблизно до 36 міл. карб., отже і створюють деякий розрив з наміченим фінпланом.

9. Капітальне будівництво в 1927 — 28 році

На процесі виконання капітального будівництва неминуче відбилося пізніше затвердження остаточного плану капіталбудівництва, в наслідок чого це будівництво заздалегідь не було забезпечено відповідною організацією і, головню, матеріальним постачанням. Роботи, припинені в першому півріччі, довелось розгортати після квітня в момент, коли загострюється стан з будівельними матеріалами, зокрема з цементом і лісоматеріалами. Труднощі, що на них довелось натрапити в цій галузі, були майже не подолані, і не зважаючи на те, що було вжито надзвичайно енергійних заходів, цього збільшеного обсягу робіт, оскільки це можна бачити з ще незакінчених бухгалтерських звітів, очевидно, цілком виконати не пощастило. Протягом трьох місяців довелося добиватись одержання достатньої кількості цементу та лісоматеріалів. Дуже багато часу забирала організація робіт і, зокрема, передача головних робіт Індобудові, бо цілком робота розвинута тільки в 4-му кварталі; і цього року, як і попереднього, маємо в наслідок цього вельми нерівномірний темп робіт, приміром, на четвертий квартал припадає половина робіт, всього оперативного року. Не зважаючи на всі ці труднощі, за приблизними звітними даними плану капітальних робіт що до внутрішніх робіт виконано по діючих підприємствах на 94%, тоді як на нових заводах (Керченський завод, Маріупільський трубний завод) виконання становить тільки 74%.

Деяку частину проробленої праці в наслідок цього виявлено на 1 жовтня в нагромадженні запасів будівельних матеріалів на склепах Тресту, що мають забезпечити дальше розгортання будівництва в жовтні і в листопаді; це, однак, уже залежить од затвердження відповідних контрольних цифр і відповідного фінансування в новому операційному році.

Саме в цей момент головні роботи успішно розвивається. Один з великих об'єктів нового будівництва Тресту закінчується: всередині листопада мається на увазі пустити в хід велику доменну піч, продуктивністю на 1 міл. пуд. на місяць з двома новими закордонними газоповітродувками на заводі ім. Рикова. Всебічно форсується двічі припинювана побудова доменної печі № 4 на заводі ім. т. Томського та вживається всіх заходів до того, щоб ця піч почала працювати, так і відповідні повітродувки влітку майбутнього року. Форсування установки закордонних повітродувок на заводах ім. Дзержинського та Петровського має забезпечити цілковиту певність в роботі доменних цехів цих заводів. Є підстава розраховувати на те, що ці повітродувки на весні майбутнього року вже працюватимуть. Особливу увагу звертається на найбільші об'єкти — нові коксові печі, що мають почати працювати на заводі ім. Ворошилова влітку майбутнього року, на заводі Петровського в осени, а на заводі Дзержинського, де побудову було перервано на дуже довгий час, на весні 1930 року.

витрачені на ударне поширення доменних цехів, без належної ув'язки з рештою цехів, зокрема з транспортом. Недостатнє поширення його може спричинитись до того, що збільшену кількість чавуну нічим буде перевозити.

Так само немає ще остаточної орієнтації що до решти контрольних цифр; завдання що до зменшення собівартости, обсягу фінансування то - що та наявні попередні міркування остільки нереальні, що про них поки - що не варт конкретно й говорити. Тут вкажемо тільки на те, що на жаль фінансування перебігає знову цілком ненормально, не забезпечуючи безперервного провадження початих робіт, створює обстановку цілковитої непевности та невизначености, і може найближчим часом привести до такого самого явища, як і минулого операційного року. В кожному разі капітальне будівництво Південстали, що має для цілого народнього господарства таке величезне значіння, на найближче майбутнє цілком не забезпечене навіть тим темпом, що його тепер провадиться.

Особливо серйозною пересторогою повинен бути той надзвичайно уповільнений темп зростання виробництва Південстали що його в наслідок недостатнього капітального будівництва слід чекати в 1928—29 р. За контрольними цифрами передбачається зростання добування вугілля на 10,7%, зменшення випалу коксу на 5,6%, зростання витоплення чавуну 10—13%, витоплення стали на 9,3% й випуску прокату на 5%. Після того, як ми в 1923—24, 24—25, 25—26 р.р. мали зростання продукції вдвоє, 1926—27 р. на 40% тепер зростання вираховується в межах 10%, не зважаючи на те, що ще не досягаємо довоєнного рівня й не задовольняємо потреб країни.

Завдання і утруднення, що стоять перед Трестом, безперечно величезні. Вони потребують напруження всіх сил і господарників, і профі і парторганізацій і всієї робітничої маси підприємств Тресту.

Господарники мають виявити максимальну чіткість що до опрацювання та здійснення планів і максимальну чулість до потреб робітничих мас; ці потреби, особливо побутові, житлобудівництва, школи та інших культурних установ, треба просто сказати, незадоволено. Водночас, від усієї робітничої маси вимагається відновити дисципліну, інтенсивність праці хоч би що, бо без цього жодна організація, жодне керівництво не зуміє забезпечити належних наслідків роботи.

Особливу увагу треба звернути на становище господарників. Роботу господарників в цих умовах провадиться не для сьогоднішнього дня, не для виконання поточних чи оперативних завдань. Ніколи ще робота не була скерована остільки на майбутнє, як це має бути тепер. Кожний вчинок господарника визначає наперед долю підприємства на низку років, і на кожному своєму кроці він мусить мати на увазі, що працює для дальшого майбутнього. Це можливо тільки за умови створення достатньо кваліфікованих і достатньо тривких кадрів господарників, яких не міняється на кожному кроці, які сидять на своїх місцях довший час та вміють заглиблюватись у свою роботу. Такі господар-

ники мають можливість, не розпорошуючи своєї уваги, цілком концентрувати її на роботі керівництва свого підприємства, і особливо на правильному плануванні та визначенні перспектив свого підприємства. Тому - то на правильний добір і стабілізацію становища керівничих робітників такий трест, як Південсталь, мусить звертати особливу увагу.

Надзвичайно велику увагу треба звертати найближчого майбутнього на питання про становище фахівців; серед них останнім часом, після шахтинського процесу, спостерігається почасти розгубленість, почасти пасивність та уникання відповідальности. Це питання є особливо хоробливим, і його розв'язання являє собою потрібну передумову розв'язати ті складні завдання, що стоять перед трестом.

Надалі має бути пророблена велика робота в справі поглиблення госпрозрахунку на підприємствах; що до цього, трест має певне досягнення і значно випередив більшість інших трестів. Переведення на госпрозрахунок значною мірою сприяло досягти цих наслідків, що їх трест має за минулий період. Проте, було б помилковим обмежитись досягнутими наслідками. Роботу треба невпинно провадити далі та поглиблювати її.

Переводячи всі ці завдання, керівники тресту і підприємств будуть змушені ще уважливіше прислухатись до голосу робітничих мас, будуть змушені звертати максимум уваги на вивчення постанов і пропозицій виробничих нарад та особливо уважно вивчити і реалізувати всі ті пропозиції, що їх висунула Всеукраїнська конференція робітників підприємств Південстали.

С. Вітик

До десятиріччя Зах.-Української Народної Республіки

1 листопад 1918 року — це день революційного вибуху широких мас Західної України проти одвічних гнобителів. Цього дня західно-українські маси взяли за зброю, щоби творити західно-українську Республіку. Ранком 1 листопада 1918 року столиця Галичини — Львів, опинилася в руках українських робітників і українського народного війська. За допомогою українських робітників, вони обеззброїли австрійське військо, взяли в полон австрійського намісника Галичини, барона Гуйна, проголосили уряд Західно-Української Республіки. За Львовом пішли й інші міста та повіти Східної Галичини. Всюди робітники й селяни кинулися прогоняти австрійсько-польських старост, касували повітові Ради, цю автономічну підвалину панування польських поміщиків; в одну мить організувалася народня українська армія. Тільки у нафтовому басейні Дрогобича й Борислава точились бої, бо тут до боротьби проти українців виступили із скорострілами польські легіонери, яких ховали директори копалень ще з часу війни. Але після двотижневої облоги, що її перевели українські селяни, і нафтовий басейн перейшов у руки влади Західно-Української Республіки.

Яка ж сила штовхнула до цього революційного піднесення прибиті до тепер, заковані у пута жандарського заліза, виснажені злиднями широкі українські маси Східної Галичини? Що поривало робітників і селян Західної України до збройної боротьби четвертого року світової війни, коли Східня Галичина являла собою один образ знищень і руїни? Вся ж територія Східної Галичини була увесь час війни театром взаємної різни світових імперіялістів. Туди перекотилися величезні армії Миколи Миколаєвича, туди сунулися австрійські й німецькі війська, вся земля Східної Галичини переорана була стрілецькими ровами, тут у Перемиському повіті висаджувалося в повітря найсильніші фортеці. В Карпатських горах, над рікою Сяном, Бугом, Стрипою, Дністром по всій Східній Галичині лилась кров, падали в боях мільйони, гнані на смерть наказами ненаситних монархів в інтересах великих капіталістичних трестів. А цьому розгулі всесвітнього

імперіялізму невідступним товаришем була руїна всієї Східньої Галичини. Міста й села попалені, поруйновані, а декуди зметені з лиця землі, Тисячами вішали українських селян угорські офіцери, сини магнатів, гусари, засуджували селян на смерть і австрійсько-польські судді, або гонили до таборів полонених у Хоцені чи до живого гробу Талергофського пекла.

Ці українські маси з 1914 року бачили біля себе тільки жниво-смерти, тільки кров і що-раз нові могили, та безнадійно гинули в огні смертеносних куль, тяжких гавбиць і легких гармат; вони страждали від панування графів Коритовських, австрійських генералів та царського губернатора Бобринського, що нищив українську культуру разом з прихвоснями царської влади з партії Дудикевича.

І мусила прийти якась незвичайна стихія, що повела за собою ці маси Східньої Галичини, що дала їм силу піднятися з живих гробів і вхопитися за зброю проти польського панства. Цією силою, цим оживчим джерелом, що з нього плила живим струменем нечувана енергія західньо-українських мас, була безперечно Жовтнева революція 1917 року.

Жовтнева революція своїми кличами: вся влада робітникам і селянам, землі для селян, висуванням цієї влади, декретами Ради Народніх Комісарів зачудувала весь світ, смертельним жахом залякала світових капіталістів і поміщиків, і вогнем захвату наповнила серця робітників і селян усієї землі.

Перший заклик влади Ради Народніх Комісарів: „Геть імперіялістичну війну“—відчуло безпосередньо населення Східньої Галичини. За одним замахом під ударами Жовтня розвалився весь імперіялістичний фронт, що тягнувся здовж Полісся, Волині й через довжезну смугу Східньої Галичини. Держав його для Англії й Франції „Тимчасовий уряд“ Керенського-Мілюкова. Ще влітку 1917 року виїздив Керенський до Бережан і Тернополя, й у гучних промовах завзивав знесилених салдатів, щоб боролися за „отечество“ й за Антанту аж до переможного кінця. А Центральна Рада в надії „на обіцянку автономії“ відрядила свої війська на смерть на підпорі англійському й французькому капіталові. Аж переможна Жовтнева революція, аж заклики влади робітників і селян поклали край східньому фронтові Антанти. Звільнено тоді українські землі усієї Західньої України, відіхнуло населення Східньої Галичини. Був перший подарунок пролетарської влади трудящим Західньої України. Але й інші народи тодішньої Австрії, затримуючи дух, стежили за революційними боями робітників і селян Радянських Республік. Під чоботом воєнщини, під пануванням генералів в Австрії стогнало не тільки все робітництво, але й гноблене австрійськими воєнними судами чеське, слов'янське та італійське громадянство.

Всі газети, не тільки робітничі, але й буржуазні різних народів Австрії, придавлені чоботом мілітаризму, були зачаровані проходом і перемогою Жовтневої революції.

Яке величезне вражіння справила Жовтнева революція, про це свідчить хоча би заява Пепеесівського органу „Напшуд“ у Кракові. У статті з 18 листопада 1917 року „Напшуд“ писав:

„Боротьба між Леніном і Керенським зближається до кінця. Ми, як поляки й соціялісти, стаємо по стороні Леніна. Ленін являється чоловіком, якого в теперішній час подивляє весь світ, бо він рятує честь соціялістичного прапору, воскрешує в масах віру в соціялістичний ідеал міжнароднього братерства та визволення народів, віру, яку підірвали на протязі війни такого рода соціялісти, як Брантінг, Гед, Тома, Плеханов“.

„Напшуд“ радів, що Жовтнева революція під проводом Леніна зломила фронт Англії, Франції та буржуазної Росії, не додав тільки, що Дашинський, Шейдеман, Еберт служили австрійсько-прусько-юнкерському імперіялізмові.

Орган Пепеесів „Напшуд“ пише далі: „Оце Ленін стає на чолі російських робітників, сміло роздирає лондонський трактат і звертається до всіх народів з зазивом: „Не будемо продовжувати взаємної різни в ім'я англійських лордів. Їхні інтереси, не інтереси народів. Вимагаймо негайного заключення мира“. Оце слова, гідні справжнього соціяліста — говорить далі „Напшуд“. Ленін показав, що може й що повинна здійснити соціялістична політика, коли вона щира й послідовна“.

І голос Пепеесівців був дзеркалом настроїв буржуазії пригнічених народів Австрії.

Гримкі дискусії підчас Берестейських переговорів зрушили пролетаріят Австрії, Чехії й Галичини. Під заклики, що йшли від борців Жовтневої революції, вибухали страйки робітників у Відні, Празі й великий страйк робітників на залізниці у Львові. За цей львівський страйк відпокутували проводарі, старі залізничні робітники, засланням на італійський фронт під Ізонцо.

І коли всі народи Австрії заповідали своє відокремлення від Австрії, то тільки одна українська дрібнобуржуазна парламентарна репрезентація заявляла, що вона стоїть твердо при Австрії й Габсбургах, та ставила як - найвище своє домагання поділити Галичину на українську й польську території. Українська дрібна буржуазія у своєму органі „Діло“ стояла по боці Скоропадського, як висуванця німецького генерального штабу, й Вільгельма. Шанувати пролетарських борців революції вчилися тільки українські робітники й селяни Східньої Галичини, що голосно протестували проти звірячих знущань юнкерського німецького війська над трудящими України.

Побачив всю загрозу для Австрії останній Габсбург Карл, і 16 жовтня 1918 року видав маніфеста, в якому, щоб урятувати свою корону, заповів, що Австрія стане звязковою державою, де кожний народ творить на території, що її замешкує, свій державний організм. При чому цей останній Габсбург додав, що польські країни Австрії мають бути з'єднані з польською державою.

Але цей маніфест прийняли Чехи, Словинці, Італійці з глуфом і усмішкою. Вони збиралися творити вже свої власні держави.

Самі тільки українські національні демократи й радикали прийняли серйозно маніфест Карла, і на зборах у Львові 18 жовтня 1918 року проголосили, що вони творять українську державу, як етнографічну область в Австро-Угорщині. Ця заява Петрушевича спричинила гримке обурення з боку делегатів робітників і селян. Збори були так бурхливі, що навіть не дійшло до голосування. Робітники і селяни заявили, що їх домаганням є з'єднати всі українські землі.

Австрія вже валилася в грузи, Габсбург Карло вже готувався до втечі зі страху перед робітниками Відня, а українська парламентарна репрезентація ще сиділа у Відні та просила австрійських міністрів дозволу заснувати західньо-українську область в рямцях австрійської держави.

Й 31 жовтня, коли у Львові зібралися таємні наради українських робітників, трохи інтелігенції й частина українських січових стрільців, тоді ще депутати трудовиків і радикалів, чекали у Відні на розв'язання міністерства Австрії, яка вже розлетілась.

І найшлися такі міністри Австрії, що під проводом Лямаша не мали що іншого робити, як розв'язувати справу Західньо-Української області. На домагання українських послів австрійська рада міністрів вирішила 31 жовтня 1918 року дати їм відповідь: „уряд Австрії застерегається, що польське заступництво (яке бере в свої руки Західню Галичину) не буде розтягати своєї діяльності на українські області, признаючи рівне право української нації до утворення самостійного державного організму, якого границі будуть установлені на основі порозуміння націй або мировим договором“.

Вирішали це австрійські міністри 31 жовтня 1918, коли вже австрійське військо утікало з усіх фронтів, коли Чехи, Словинці, Хорвати вже висували свою владу і творили свої республіки, коли Італійці, що були під Австрією, приєднались до Італії, а Поляки не з'являлись у Відні, проголосивши ліквідаційний комітет, щоб переглянути всі справи по старій Австрії. Видно, що міністри не радо бажали покидати свої міністерські стільці, подібно, як українським послам не могло поміститися в голові, щоб можна було обійтися без панування Габсбургів.

Але днем пізніше ці українські прохачі дізналися з телеграм, що українські маси взяли у Львові владу в руки і проголосили Західньо-Українську Республіку. Був це стихійний вибух західньо-українських мас, що з рік уже приглядалися до влади трудящих на Радянських Республіках, будь це вплив закликів і декретів влади Народніх Комісарів, які весь час чудували й потрясали все людство.

Подібно, як під вражінням боїв безстрашних борців Жовтневої революції, що побороли білогвардійські армії Колчака, прогнали німецьких юнкерів з України та Скоропадського, зірвалися робітники й селяни Східньої Галичини й собі проганяли польських поміщиків та австрійських старост, ще раніше пролетаріят Польщі закладав свої робітничі й селянські ради у Варшаві, Лодзі, Ченстахові та по всій Польщі,

організував також і польську Червону армію. Пруські війська, розгромлені на Україні, квапливо втікали і з Польщі.

Радянська влада Соціалістичних Республік, що дала волю всім народам, визнала теж Центральну Раду, хоча її уряд був буржуазний, й оголосила незалежність Польщі. Декретом з 19 вересня 1918 року вона постановила: „Всі акти, що їх заключив російський уряд із пруським урядом та Австро-Угорщиною, в справі розділу Польщі, як противні самовизначенню народів, касується“.

В листопаді 1918 року революційні хвилі влади рад розлилися широкою рікою по Європі, огортали не тільки Польщу, але й всю Німеччину, Австрію, закрадались і поміж війська Антанти.

Щоб рятуватися від заливи комунізму по всій Європі, імперіялісти Антанти вирішили швидше протидіяти. Вислали своїх генералів не тільки до Німеччини й Австрії, але й до Чехословаччини, Угорщини, Польщі, Південнословії й Румунії. Ці нові держави мали після диктату Антанти створити уряди, які б мали поборювати пролетарську владу, що виникала в різних державах.

В Польщі витягнули бригадира Пілсудського, що служив в австрійсько-юнкерському генеральному штабі, а під цей час за непослух був інтернований у фортеці Магдебурзі. Йому Антанта доручила знищити революцію в Польщі й творити бар'єр проти Радянських Республік.

Пілсудський охоче пішов на таку службу й від жолоба австрійсько-пруського генерального штабу погнався до нового повного корита, що його наставляла Антанта. Він зобов'язався перед теперішнім своїм хлібодавцем — антантськими капіталістами, як-найскоріше здавити робітничо-селянську владу рад у Польщі. Щоб подолати „внутрішнього ворога“, покликав на прем'єр-міністра, за згодою французьких офіцерів, пепеесівця Дашинського, а коли йому не вдалося притягти до уряду вшехполяків, доручив створити міністерство другому пепеесівцеві — Морачевському.

Це міністерство, що для обмани народніх мас назвалося робітничо-селянським, бо в ньому, крім пепеесів, засів від селянського „Визволення“ Тугут, взялося встановлювати „лад і порядок“ в Польщі. Скоро забули пепеесівці нещодавні похвали для Леніна в „Нашпуді“, а за диктатом Клеманса і Ллойда Джорджа та Вільсона, взялися громити робітничі і селянські ради у Варшаві, Лодзі, Гірничій Домброві, завели у Варшаві воєнний стан проти революційних робітників, покасували організації революційного робітництва й селянства. До Домброви вислали нашвидко зорганізовані коштом Антанти відділи війська і стшельців обстрілювати польських червоноармійців, наказували нападати на збори робітників, як у Жирардові арештували всіх, хто був запідозрений в будові радянської Польщі. Стрілянина у трудящих була на порядку денному. Рівночасно по селах, де селянство брало в посідання панську землю, жандарі Пілсудського - Морачевського катували селян, гонили у тюрми, калічили, вбивали.

Щоб показати свою собачу вірність імперіялістам Антанти, на очах Пілсудського й Морачевського вбили польські жандарі у ліску місію Червоного Хреста, а висланника Радянських Республік, старого польського революціонера Мархлевського, не хотів Пілсудський - Морачевський допустити на радянського представника до Варшави, антантські слуги з уряду Пілсудського вигонили й німецького посла, що приїхав до Польщі, як заступник Німеччини.

Й Антанта скоро оцінила ці заслуги Пілсудського та його ролю, як свого жандаря. Від Антанти привіз у грудні 1918 року Грабський похвалу й дальші вказівки, як цей підніжок має поборювати радянську Польщу й „російський та германський большевизм“, а за це антантські капіталісти обіцяли добре платити цим своїм прислужникам, та зобов'язалися давати постійну суму на створення польської 'армії. Все це мало бути як позика, заплатити мали широкі маси польського населення. Пілсудський відчинив всесвітнім імперіялістам широко ворота Польщі для колоніального грабунку.

Для ласого ока світових грабіжників, що пожерливо дивились на багатства українських земель, і для повернення старої Польщі Пілсудський кинувся на українські й білоруські землі, його відділи огнем і мечем руйнували Волинь, Полісся, Холм, Білорусь, повертали назад поміщиків.

Так само взявся з цілим завзяттям до розгрому молодого Західньо-Української Республіки й зразу почав висилати війська на поборювання Західньо - Української Республіки. У новоствореній республіці до влади дірвалися українські національні демократи й радикали. Вони zorganizували у Львові „українську національну Раду“, до складу якої входили колишні депутати австрійського парламенту, палати панів, Соймові послы з дібраних ще відпоручників партій. Національна Рада мала бути парламентом Західньо - Української Республіки, а урядом мав стати Секретаріят, що був відповідальний перед Національною Радою. Саму Національну Раду й Секретаріят творили люди, що тоді жили у Львові.

Спочатку уряд Західньо - Української Республіки мав вплив тільки на місто Львів, коли кожний з повітів організувався самостійно, так що творив для себе окрему республіку. У Секретаріяті переважали адвокати й парламентарні політики з лав дрібної буржуазії. Тож вони вели раз - по - раз переговори з польською буржуазією, міщанськими партіями й Пепеес, аж доки місцевим силам польської буржуазії не прийшла військова допомога з глибин Польщі. Цю допомогу прислав Пілсудський. Були це озброєні військові відділи під командою генерала Івашкевича з Познани й озброєні ватаги генерала Рої. 22 листопада українське військо залишило Львів, й це місто потрапило в руки військ Пілсудського. Цим захопленням Львова через польські війська Івашкевича й Рої чванився дуже Пілсудський на докладах у Львові, Вильні й Познані у 1924 році, коли вшехполяки викинули його від влади і примусили уступити з генерального штабу.

У Львові й Вильні кликав підніжок Антанти Пілсудський: „Чотири п'яті збройної польської сили, яка в початках польської держави з таким трудом творилася, вислав я для оборони Львова перед інвазією „Русінуф“. У велику пільгу відчув я,— говорить Пілсудський,— коли дізнався, що 5 полк легіонів пішов боронити Львів. І цей п'ятий полк урятував Львів для Польщі“. Так величав наємник Антанти напад Івашкевича й 5 полку легіонерів на західньо-українські землі, назвав їх героями, що оборонили Львів перед „Русінами“.

Яких же геройств dokonував цей 5 полк легіонів у Львові?

Передовсім, ще по дорозі до Львова, в Городку Ягайлонським напади вони на єврейські склепи і грабували що попало. До Львова влетіли вони з криком, шумом, граючи на балабайках. Тут зробили в міському театрі головну квартиру свого генерального штабу. Офіцери розподілили ролі своїм відділам. Одні пішли розбивати українські товариства й гонити українців до тюрем, а інші окружили скорострілами й ручними гранатами улиці, де живе переважно єврейське населення. Були це вулиці Краківська, Біжнична, Цебульна, Жовківська.

Під згук скорострілів розбігалися польські патрулі по єврейській дільниці, вбігали до кожного єврейського дому й серед страшного реву кричали: „Єврей, давай гроші. Ви вороги поляків, сьогодні ваша смерть“.

І зачалася бійка, катування муштин, жінок і єврейських дітей. Старців били прикладами, жінкам казали зовсім роздягатись, дівчат насилували. Ручними гранатами розбивали магазини й автами, грузовиками вивозили легіонери під команду офіцерів усе майно. У домівках євреїв ламали всю меблю. І на грабунок єврейських речей кинулись і цивільні багато вбрані дами, і урядовці магістрату, і коменданти поліції. На другий день, 23 листопада, навезли автомобілями нафти та бензини й почали підпалювати єврейські дома. У хатах заливали бензиною сінники й матраци й усе це підпалювали. Все це робилося під команду офіцерів 5 бригади легіону Пілсудського. Хто хотів рятуватися втечею, цього постигала смерть від ручних гранат і скорострілів. Так герої Пілсудського зробили погром у 3620 єврейських родин, загальної шкоди наробили на 103 мільйонів австрійських корон, пограбували готівкою в поодиноких домах на 11 мільйонів годинників, перстенів і цінностей, позабирали з кишень євреїв на 6¹/₂ мільйона, а 6¹/₂ мільйона награбували із спалених домівок. Підпалили 38 будинків, тяжко поранили 443 людей, нападів на поодиноких зробили 4658, а вбили й живцем спалили 72 євреїв, старців, жінок і дітей. Такими геройствами легіонерів у Львові хвалився їхній вождь Пілсудський. Втікачів-євреїв ловили й кидали в огонь. Пускали тільки тих, хто давав великий викуп за своє життя. Решту рубали шаблями, розбивали голови. Сила людей під грозою цих сцен божеволіли. Так виглядає культура й цивілізація, що її Пілсудський несе на Схід. Ці погроми Пілсудчини довгий час лунали по світі й викликали жах та огиду до цих звірів у жкурі людини. Цих варварств Пілсудський ніколи не змиє із себе.

А нищення української „Просвіти“ у Львові й домівок українців, їх засилення на повільну смерть до Домбю, Пикулич, Берестя,— це теж героїські вчинки Івашкевича, воеводи Галецького, й 5 легіону генерала Рої.

Поза Львів і Перемишль довгий час не міг поширити своєї влади пан Пілсудський. Муром стояли проти всяких його випадів і зусиль робітники й селяни Західньо - Української Республіки.

Після виїзду із Львова Секретаріят розпорошився. Голова Секретаріату Кость Левицький дуже дорікав, що українські маси розпочали революційну боротьбу проти польського панства. Частина секретарів опинилася в Тернополі, аж опісля, коли вся територія Західньої Української Республіки мимо всіх атак з боку війська Пілсудського лишилась в руках українців, позбирався Секретаріят і переніс свій осідок до Станіслава.

Тут скликано на початку січня 1919 року Національну Раду. Першою справою, що її висунули робітники й селяни та військові частини, було домагання з'єднати всі західньо українські землі з Великою Україною. Був це одностайний клич на всіх вічах і зборах, що їх відбували українські робітники й селяни всієї Східньої Галичини. Проти цієї одностайної волі українських мас виступили члени національно-демократичної партії, що перейменувала себе на трудовиків; вони завзято поборювали справу з'єднання українських земель разом із радикалами, і тепер, коли побачили, що Австрія справді вже перестала існувати та останній Габсбург опинився на вигнанні у Швейцарії, шукали собі іншого опікуна, який розв'язав би справу Західньої України, а тим опікуном мав бути Вільсон із своїми 14 точками, Ллойд Джордж і Клемансо. І „щоби не зразити собі Антанту — треба всіма силами опертися злуці всіх українських земель“, в один голос кричали трудовики й радикали. Подавали й такі докази, що Антанта держить у своїх руках долю Східньої Галичини, тож вона розгнівається, коли Національна Рада вирішить з'єднання із соціалістичною Україною, де робітники й селяни прогнали поміщиків та буржуазію.

Боячись народніх мас, постановили, що наради в справі злуки мають бути таємні. На таємному засіданні доводили представники трудовиків і радикалів, що Велика Україна — це джерело революції, і Антанта відмовиться дати самостійність Східній Галичині, коли буде вирішено з'єднатись. Особливо гостро кричав проти з'єднання проводир радикалів адвокат Лев Бачинський. Він грозив помстою поляків і кликав: „Як можете жадати, щоби Східню Галичину приєднати до Великої України, коли ми уніяти, а Велика Україна православна“.

Наради продовжувалося, що спричинило маніфестації робітників і селян та армії. Врешті, під загрозою народніх мас, уступили трудовики й радикали. З січня 1919 року Національна Рада в Станіславі одноголосно ухвалила приєднання Західньої України та Придніпрянщини в один державний організм.

Цю злуку відсвятковано на Софійській площі в Києві 22 січня 1919 року. Але тодішня дрібнобуржуазна директорія була прислуж-

ницею Антанти, мала в собі чорносотенні елементи. Вона служила різній чорній сотні, володіли там темні елементи, прислані і від французів, і від Пілсудського, і від румунських бояр. Різні отамани робили погроми під охороною Петлюри, розстрілювали робітників і селян, а виявилось, що Петлюра вже тоді на наказ Франції віддавав Східню Галичину Польщі, подібно як Директорія зреклася прав що до Буковини й Басарабії на користь влади румунських бояр.

Злочинна продажність Петлюри й Директорії, торг українськими землями, таємні переговори з польським урядом буржуазії і шляхти були для Пілсудського заохотою ще сильніше наступати на Західню Україну. Там, де не вдавалося йому подолати галицького населення зброєю, приходила на допомогу Антанта із своїми „комісіями“. Галицький Секретаріят, вірячи у справедливість Антанти й Вільсона, писав ноти й скарги до Світової Конференції в Парижі, в яких виводив жалі на поведінку польського війська в Галичині. І це давало грабіжникам Антанти нагоду легко обманювати галицький Секретаріят і поводитися на зразок дрібнобуржуазних українських урядів, як з підлеглими Антанті унтер - офіцерами.

Рівночасно, коли полковник Фрайденберг у Бірзулі диктував наляканим делегатам Директорії, які залізничі вони мають віддати Антанті у поході проти більшовиків, скільки війська мають дати до диспозиції французам, в цей самий час приїхала на Західню Україну антантівська місія з французьких, англійських, американських генералів, полковників, в супроводі польських офіцерів Пілсудського. Цю місію стягнув Пілсудський, щоб зробити натиск на галицький Секретаріят, бо становище польських військ на фронті у Західній Україні ставало дуже скрутне. І тут антантівська місія поводилася з делегацією Секретаріату, як з готентотами в Африці. Французький полковник Бертельмі бив кулаком об стіл, наказував прийняти його демаркаційну лінію, що віддавала майже всю Західню Україну в руки польської шляхетської армії.

А коли в березні 1919 року Львів був під загрозою, що дістанеться в руки західньо - українського війська, і коли становище польського війська було дуже скрутне, тоді антантівські імперіялісти взялися на хитрий підступ. Від Найвищої Ради Світової Конференції прийшла до команди галицької армії радіотелеграма з Парижу за підписом Клеманса, Ллойд Джорджа, Вільсона й Орлянда, де вони пропонують „негайно спинити ворожі кроки під містом і околицею Львова та оставити вільним залізничий рух між Львовом і Перемишлем для щоденного виживлення Львова“.

Секретаріят скорився ганебно цьому наказові Антанти, і з лінії Перемишля йшла не так пожива, як амуніція й нові військові підмоги для польського війська у Львові; туди приїхав і сам Пілсудський, щоб додати відваги польській буржуазії і своїм військам, які хотіли вже здати Львів у руки українців.

Українське народне військо поводилось дуже хоробро, робітничі й селянські маси були сповнені посвяти й вогню; швидко мали

100 тис. армію. Але весь вогонь робітників і селян гасила Національна Рада та її Секретаріат. Дрібнобуржуазний уряд Західньої України обороняв фабрикантів і капіталістів. Робітникам не дозволяли навіть страйкувати проти власників заводів, розганяли й арештовували страйкові комітети. Те саме діяли і з землею. Секретаріат стояв як оборонець поміщицької землі. На ділі переважна частина польських поміщиків втекла із своїх маєтків, але на наказ Секретаріату не вільно було селянам і зачепити панської власності. Селян, що пішли брати дрова до панського лісу, арештувала жандармерія, зовсім так, як за австро-польських часів. До Секретаріату з'явився граф Дзедушицький. Узрів його секретар внутрішніх справ, радикал Макух, склонився низенько і гукнув по-польському: „Цілую руці, падаю до ніг, ясний пане“. Ця оборона поміщиків з боку Секретаріату дратувала не тільки робітників і селян, але й народню армію. Загальна була думка, що належить Секретаріат розігнати, а Макуху, Левка Бачинського, Голубовича арештувати. Виразом цього глибокого обурення на уряд Західньої України був робітничо-селянський з'їзд в Станіславові, що відбувся 30 травня 1919 року. З'їзд ухвалив домагання, щоб прийняти його до складу Національної Ради. Цю справу вів есдек Безпалко, що кричав найбільше, але дався легко зацитькати національним демократам і радикалам. В цей час уряд Радянської України звертався до Секретаріату з пропозицією створити один фронт проти Антанти, щоб в цей спосіб підпомагати пролетарській владі на Угорщині та підтримати революцію, що вибухла тоді у Відні і в Німеччині.

Секретаріат відкинув цю пропозицію, він дожидав „справедливого вирішення Антанти“.

І дождався. Справедлива Антанта озброїла від ніг до голови в усе зняряддя новочасної техніки армію Галера, яка перебувала у Франції й вислала її на придушення української армії та уряду Західньо-Української Республіки.

Галер поспішно вирушив із Франції, щоб руйнувати Західню Україну. Знесилена браком амуніції, західньо-українська армія не могла подолати напору польських військ. На українських землях розгорнули Галерові відділи небувалий терор. Десятками тисяч робітників і селян та інтелігенції загонювали до таборів полонених у Домбю, Пикуличах й Берестю Литовському. Арештованих селян заганяли польські жандарі до церков і масакрували, як у Трускавці, Дрогобицького повіту.

В Нагуєвичах наказали дітям вилазити на дзвіницю, підпалили її, а до хлопців, що зіскакували з горючої верхівки, стріляли, як у горобців. Війська Галера руйнували й палили цілі села: У Косівщині били гуцулів у тюрмах і казали їм пити власну кров. До Галера приєднались і відділи Сикорського, якого післав Пілсудський, що не міг стерпіти, щоб лаври цих погромів і розбоїв впали тільки на Галера. Серед тих погромів і масових вбивств Галера з'явилися ще війська румунських бояр і забрали лінію Коломия — Керешисзо для переїзду проти Радянської Угорщини.

В допомогу Галерові і Пілсудському поспішив отаман Петлюра. Він уже давно був у таємній спілці з Пілсудським через різних французьких агентів. Тепер Пілсудський зажадав від Директорії, щоб вона зреклася своїх прав що до Західньої України. Потреба була цього Пілсудському для вирішення Антанти в справі Східньої Галичини. І Петлюра, що стояв на чолі Директорії, вислав до Варшави одну з цих місій, що заливали всю Європу і продавали всім державам Україну. До одної з таких місій належав і теперішній ватажок „УНДА“, Дмитро Левицький, що виїхав до Данії й купив там за кошт українських мас великий маєток. Взагалі ці місії Петлюри була це банда очайдухів і обманників. До Варшави виїхала місія з Курдиновським на чолі. І якраз тоді, коли відділи Галера та озброєні ватаги Пілсудського плюндрували й нищили Західню Україну, вселюдно виступив у Варшаві із заявою Курдиновський. 6 травня 1919 року зложив він од імени Директорії декларацію у Варшаві, де каже, що Директорія аж ніяк не заінтересована у справі Східньої Галичини. Пілсудський вислав спішно Курдиновського до Парижу, де він склав таку саму письмовну заяву перед Світовою Конференцією Антанти.

Пілсудський потирав руки з радости. Погроми, що їх робив українцям Галер і Сікорський, та заява Курдиновського від імени Директорії були підставою, що Антанта віддала шляхетсько-буржуазній Польщі західньо-українські землі під окупацію.

Найвища Рада Антанти прислала 25 червня 1919 року через польське командування листа до галицького Секретаріату, в якому пише: „Щоб охоронити безпеку й маєток мирного населення Східньої Галичини перед звірствами більшовицьких банд, Найвища Рада Антанти й союзників порішила уповноважити провідників польської республіки продовжувати свої операції аж до Збруча“.

Як не підлещувались до Антанти галицькі партії націонал-демократії і радикалів, як не відкидали всяку допомогу влади Радянської України, а все ж таки Антанта охрестила їх більшовицькою бандою.

Але серед цієї ж самої Антанти гризлись капіталісти поміж собою за посідання галицької нафти і природних скарбів Східньої Галичини. Ллойд Джордж не хотів зразу віддати цю країну „французьким впливам“. Він бажав мати рекомпенсацію від Клеманса.

Дізнався про це Пілсудський від польської делегації в Парижі, й заждав ще раз від Директорії нової місії і нової заяви, обіцяючи Петлюрі вихлопотати гроші й амуніцію проти радянського уряду в Антанти.

І через місяць після виїзду Курдиновського до Парижу, Петлюра вислав до Варшави другу місію з Пилипчуком на чолі. Відразу після свого приїзду до Польщі, Пилипчук оголосив в польських газетах, що „Польща й Україна повинні получитися нерозривними зв'язками“, а Пілсудському дав листа, в якому підкреслювалось, що „Директорія не має ніякого зацікавлення долею Східньої Галичини, бо цю справу вирішила вже Найвища Рада Антанти“.

Так зрадник Петлюра допомагав бандам Пілсудського і Галера мучити та катувати українське населення, допомагав польським панам і всесвітнім капіталістичним грабіжникам заковувати в кайдани неволі західньо-українське населення.

Але даремні були заходи Пілсудського, щоб зразу одержати від Антанти повне посідання західньо-українських земель. Антантівські грабіжники ще не поділилися цілком всією здобичею після світової війни. Тож Ллойд Джордж хотів залишити остаточне розв'язання що до Західньої України на пізніше, він одержав цей край, як об'єкт торгу з французькими та американськими капіталістами. І Антанта прислала Пілсудському та галицькому Секретаріатові таке застереження: „Це уповноваження (полякам зайняти Східню Галичину аж по Збруч) не торкається рішень, які Найвища Рада думає видати в справі політичного становища Галичини. Польський уряд — говорить Антанта — має заключити з союзними державами договір, що його постанови мають забезпечити по змозі автономію території, як також політичну, релігійну й особисту свободу її мешканців, та обіцяє Найвища Рада — що мешканці Східньої Галичини мають виконати самоозначення в справі своєї приналежності“.

Лист Антанти підбадьорив ватажків Національної Ради і Секретаріат. „Антанта дозволяє на плебісцит, а в найгіршому разі дістанемо автономію“ — потішали себе національні демократи і радикали та підносили голову догори.

Робітничо-селянська влада України прислала опять своїх делегатів до Західньої-Українського Секретаріату із закликами створити спільний фронт. В серпні 1919 року писала комуністична партія: „Ви іншого виходу не маєте, як тільки або пійти з нами, або героїчно згинуть“.

Але й тепер ще дрібна буржуазія відкинула спільну боротьбу з робітниками та селянами проти шляхетської Польщі і всесвітніх імперіалістів.

По переході до Кам'янця проводирі галицької дрібної буржуазії зайшли разом із Петлюрою в переговори з царським генералом Деникіном, бо дістали зазиви з Парижу, що Антанта домагається від галицького уряду віддати війська Деникіну проти влади Радянської України.

І до цього Деникіна, що убивав масово українських робітників і селян, що нищив українські товариства і всю українську культуру, передав Петрушевич всю галицьку армію, і цим поклав хрест на галицьку державність.

Із свого боку Петлюра після заяви Деникіна, що не хоче з ними входити в ніякі переговори, вислав до Варшави третю місію з Андрієм Левицьким на чолі, до якої увійшов і теперішній фашист Остап Луцький. Зачалася нахабна дальша [жебранина у Пілсудського, що просив в Антанти амуніції для Петлюри проти влади рад на Україні. В кінці скрився перед українськими народніми масами і Петлюра й сховався

під крила Пілсудського, цього кровижадного руїнника Західньої України. У Варшаві Петлюра звісними договорами запродав Східню Галичину, Холм, Волинь, Полісся Пілсудському й польській шляхті, і, як хортова собака світових імперіялістів, ішов разом з польськими панами здобувати Київ і будувати шляхетську Польщу на Україні. В 1920 році проти робітників і селян, проти Червоної армії та галицького революційного комітету став Петлюра до оборони польських графів і князів на Західній Україні, арештовував селян, робив погроми в Галичині, заковував у тяжке ярмо неволі польського панства населення Західньої України.

Польські окупанти під проводом Пілсудського зачали примусову колонізацію західньо-українських земель, понищили українські школи, завели панування польських поміщиків за допомогою воєводів, жандарів, дефензиви й війська. А всесвітній капітал загарбав для себе нафту в Галичині і взявся руйнувати ліси та скарби на всій Західній Україні. Врешті Антанта 14 березня 1923 року віддала Галичину під анексію шляхетсько-буржуазній Польщі.

І український народ стогне і страждає тепер під чоботом польського фашизму. Кривавився в боях за Західню Українську Республіку, а українська дрібна буржуазія завела його в пазурі польського панства під проводом жандаря Антанти Пілсудського.

Повна сорому й жалюгідна була поведінка української націонал-демократії, радикалів та есдеків у цій боротьбі, в якій робітники й селяни Західньої України показали стільки героїства. Дрібна буржуазія, що дірвалася до влади, боялася провадити явну й отверту війну, казала, що „не можна обстрілювати Львова, бо там можна пошкодити кам'яниці й українців“. Обороняла поміщиків, арештувала селян, що зазіхали на панську землю, що її оброблювали селяни своїм потом і своєю кров'ю. Дрібна буржуазія ставала проти робітників на захист фабрикантів, які визискували працю трудящих. Її підлецування до світових капіталістів впливало із становища дрібної буржуазії, що з природи речі є ворог робітництва й бідного селянства.

Через це робітники й селяни Західньої України програли свою боротьбу, стогнуть у тяжкому ярмі польських поміщиків і всесвітнього капіталу, страждають під нагаєм погонича імперіялістів — фашиста Пілсудського. Нечувана, нікчемна роля Петлюри та його банди залишить незатерті сліди нечуваної зради і продажности Петлюрівщини, цього варшавського „сміття“, що бажало отаманських відзнак із рук Пілсудського й румунських бояр.

Через цю нікчемну дрібну буржуазію на нівець обернуто всі зусилля широких мас Західньої України. Але ці широкі маси не піддалися. Їхній революційний вогонь, хоча придушений і придавлений чоботом польського фашизму, не погас, він тліє, дожидає слухного часу. Незламана воля українських мас з'єднатися з Радянською Україною на всю широчінь триває далі, це прагнення до з'єднання поневолених українських земель взяв на свої плечі революційний міжнародній

пролетаріят, цей клич підніс високо Комуністичний Інтернаціонал, про- водир всіх трудящих, усіх поневолених народів.

Поре нагайка польського фашизму поранене тіло українського робітництва й селянства. Тріумфує Пілсудський, ладить нову зброю проти Радянської України й Радянських Республік. Але дані його панування пораховані. Бо мільйони трудящих Радянської України, мільйони селян, що в огні революції виростили на непоборимих борців революції, а в десять років своєї влади закріпили своє революційне завзяття, ці мільйони простягають руку поневоленим братам Західної України.

Спільними силами вони йдуть дружньо на повалення влади фашистської Польщі, їх сильне рам'я повалить панування поміщиків та буржуазії, змете всяку пілсудчину, а з нею зведе остаточний порахунок з цею петлюрівщиною, що, на зразок Дмитрів Левицьких, цілують нагай польського фашизму, який поре живе тіло українських трудящих.

Західньо-українські робітники й селяни вкупі з польськими робітниками й селянами знищать гніт польського фашизму, завоюють собі радянську владу.

Тільки пролетарська революція в Польщі разом з соціяльним визволенням дасть і національне визволення і приєднання Західної України до Радянської.

Ф. Голуб

Проблеми міжнародного юнацького руху на V Конгресі КІМ'у

Ні наша українська організація, ні будь-яка інша організація комсомолу не може не відмітити тої важливої історичної ролі, що її відіграв V Конгрес Комуністичного Інтернаціоналу Молоди.

Ця надзвичайно велика роль V Конгресу є в тому, що він розгорнув мапу юнацького руху, дав остаточно пророблений і оформлений програм. Жоден попередній конгрес до V Конгресу ні разу так ґрунтовно й гостро не ставив питання про роботу комсомолу в колоніях. V Конгрес цю справу проробляв і дійшов певних революційних висновків.

Ці два яскравих важливих моменти підкреслюють, стверджують історичне значіння V Конгресу. Треба повністю зважити і оцінити їх, зрозуміти їх світове значення і звідси, через них розглядати і обговорювати роботу Конгресу КІМ'у.

Які основні питання були центральними на V Конгресі? Основне питання, основна проблема, ще завжди буде визначати всю роботу всіх комуністичних організацій молоді, яка характеризує весь міжнародний революційний рух молоді і яка була центральною на V Конгресі, це є *питання боротьби за молодь*. Це питання, що і в нас в Союзі Радянських Республік стоїть, надзвичайно актуально, ще більше загострюється перед іншими секціями КІМ'у.

Нам треба прямо і одверто сказати, що в боротьбі за молодь не ми одержуємо успіхи, а, на превеликий жаль, ці успіхи поки-що одержують ворожі нам організації. Через це справа політичної боротьби за молодь була і є для нас основною проблемою.

Зараз відчувається посилення ідеологічного наступу буржуазії на молодь. Після того, як буржуазії вдалося на якийсь час перемогти економічну кризу, перед нею стало питання, яким чином підпорядкувати своєму впливові як-найширші шари молоді. Буржуазія розганяє новий наступ на пролетаріят, зокрема на молодь, щоб запобігти новій кризі. Капіталістична раціоналізація збільшує число молоді, зайнятої в промисловості. Праця молоді витискує працю дорослих, бо праця молоді значно дешевша, а тому, звичайно, й вигідніша капіталістам.

Але це один бік справи. Другий бік є в тому, що заведення конвеєрної системи остільки спрощує виробничі преси, що вони можуть виконуватись некваліфікованими робітниками. Таким чином полегшується притягнення молоді на виробництво. Надзвичайне виснаження молоді сприяє її революціонізуванню і робить її одним із передових загонів в боротьбі з класовим ворогом. Таким чином більшає питома вага молоді в класовій боротьбі пролетаріату. Але буржуазія зацікавлена в притягненні на свій бік молоді, як активного чинника в майбутній війні. Посилена підготовка буржуазії „до нових воєн і класової боротьби примушує її звернути особливу увагу на молодь, як *вирішальний фактор* в майбутніх неминучих сутичках“. Від того, на чий боці в цій новій боротьбі буде молодь, набагато залежить перемога. Кому вдасться підпорядкувати своєму впливові молодь, на боці того буде певний успіх. Таке розуміння справи визначає наявність жорстокої боротьби, що її провадить буржуазія за молодь.

Розвиваючи величезний ідеологічний наступ, буржуазія засновує велику мережу різних буржуазних релігійних організацій. Ці організації втягують значне число молоді до своїх лав. Буржуазія не вагається й асигнує великі гроші на це діло (англійська католицька спілка молоді має 225 міль. доларів на своєму поточному рахунку). У керівників буржуазії є розуміння того, що їм треба робити, щоб потьмарити мізки молоді, щоб спрямувати її прагнення на користь буржуазії. Це видно хоч би з такого прикладу: пруський міністр Гортіфер 1-го грудня 1927 р. на засіданні ландтагу, де розбиралося питання турбот про молодь, говорить таке: „Лорд Гамданс якось сказав мені: проблема майбутнього залежить від правильного використання дозвілля, в цьому єдиний засіб від революції. Тут він вказував на завдання народних шкіл. Турботи про молодь мусять йти тим же шляхом. Потреби духовного життя розвиваються лише на дозвіллі, в повсякденній роботі вони гинуть“.

Міністр Гартіфер досить добре розуміє, що проблема майбутнього залежить від того, чи вдасться буржуазії організувати й використати дозвілля молоді в своїх інтересах, щоб - то скерувати той рух, що починається серед молоді, під свій вплив.

Отже, для цього буржуазія утворює різні буржуазні юнацькі організації і ставить свої завдання перед ними. Кількість членів цих організацій доводить, оскільки це буржуазії вдається. Ось цифри: в буржуазних і релігійних спілках є більш, ніж 8¹/₂ міль. чол., а коли урахувати сюди фашистські організації молоді Італії, Польщі та інших країн, то кількість членів цих організацій в цілому складає понад 10 міль. чол. молоді. Але це тільки інтернаціональні організації, які певними інтернаціональними принципами і традиціями зв'язані між собою.

Є ще внутрішні республіканські організації молоді, які ще до нього інтернаціональними принципами не зв'язані, але роля яких в розумінні охоплення молоді що до кількості також стверджує величезне їх значіння. Кількість членів цих організацій порівняно буде не менша інтернаціональних спілок.

Отже, коли зважити й належно оцінити кількість молоді, що охоплена буржуазними і релігійними організаціями, то стає зрозумілим, наскільки проблема боротьби за молодь є актуальна проблема.

Буржуазія всіма засобами силкується втягти молодь до цих організацій. Коли засоби „культурного“ впливу не допомагають буржуазії, пускається в хід мілітаризація молоді, економічний натиск то-що. Але це не все. Так звані „соціалістичні“ організації молоді з'являються теж одною з ланок буржуазної системи боротьби за молодь. Соціалістичний Інтернаціонал Молоди виконує найганебнішу ролю в системі заходів буржуазії. Правда, наші комсомольські організації і масові організації молоді, що ними керує КСМ, провадять певний розклад Соціалістичного Інтернаціоналу Молоди та його місцевих організацій, і не без успіху. Це може ствердити такий факт, що коли раніше кількість членів Соціалістичного Інтернаціоналу складала 230 тис. чол. молоді, то зараз лишилось тільки 130 тис. чол. Наявність лівої опозиції в організаціях СІМ'у окремих країн так само утворює небезпеку для існування СІМ'у.

Але найцікавіше те, що СІМ веде таку політику, що він є правим крилом II Інтернаціоналу. Керівники СІМ'у всякими спробами хочуть підґрунтувати й виправдати свою політику, але пояснюють і стверджують тільки свій опортунізм, як це зробив Вестфаль, один з керівників СІМ'у, на засіданні Пруського комітету в справах молоді. Він говорив: „Раніше, перед війною, обидві юнацькі організації — буржуазна й соціалістична — стояли одна супроти другої. Тепер у них встановились певні взаємовідносини (що й треба було довести! — Ф. Г.). Буржуазна молодь сильно напилалась духом соціалістичного робітничого руху...“

Що до цього можна додати? Хіба тільки те, що Вестфаль нарочито робить помилку, говорячи, що буржуазні організації багато перейняли у соціалістичних, насправді є якраз навпаки, СІМ і його організації чисто все перейняли у буржуазних організацій, а саме через це їх і не можна відокремити одне від другого.

Зі всього сказаного можна зробити один висновок, що доки буржуазії вдається одержувати певні успіхи в боротьбі за молодь, доки ми це цілком серйозно мусимо констатувати. Становище остільки серйозне, що потребує напруження зусиль всіх закордонних секцій КІМ'у, щоб досягти наслідків, потрібних у цій боротьбі. Це тим більш важливо, що вся боротьба з боку буржуазії за молодь проходить під знаком підготування до війни.

Другим фактором, що характеризує стан юнацького руху і завдання КІМ'у, що підтверджує необхідність постановки в певній гостроті проблеми боротьби за молодь, є становище, що в ньому перебуває молодь. Треба сказати, що загалом становище робітничої молоді погіршується. В більшості країн знижується зарплатня, збільшується робітничий день, погіршуються загальні умови праці, погіршується і стан професійної освіти робітничої молоді. Наприклад, в Німеччині, як нову

форму профосвіти, організовано так звану школу „Динта“. В цій школі протягом 6 тижнів виготовлюється нижчий командний склад підприємства. Утворення такої школи абсолютно негативно відбивається на різних формах учеництва для підготовки кваліфікованої робочої сили. В тій же Німеччині видано закон про заведення в школі *кари на тіло*, в низці провінцій Німеччини (наприклад, в Баварії) школу цілковито віддано до рук попів. Стан учнів на виробництві в Данії і Німеччині абсолютно безправний. Безробітній молоді не дано права організовуватися. Реформістські профспілки допомагають визискувати молодь.

Наступ буржуазії на молодь, сукупність негативних явищ, що погіршують її становище, сприяють полівінню робітничої молоді.

В Німеччині за 1927 рік відбулося 20 юнацьких страйків на заводах і фабриках. Протягом того ж таки часу відбувалися страйки молоді в Канаді, ПАСШ, Голяндії й по інших країнах. Крім цього, молодь брала активну участь у страйках дорослих робітників.

Значно збільшилась роля і активна участь молоді й комсомолу в боротьбі з мілітаризмом та військовою небезпекою. Тому прикладом є робота французького комсомолу проти війни в Марокко, заходи КСМ Англії проти надсилки війська до Китаю, організація повстань серед салдатів Франції і Греції.

Таким чином, у нас є умови, які сприяють збільшенню питомої ваги КІМ'у, збільшенню його впливу та темпу зростання.

Використавши ці умови своєчасно й повнотою, можна безумовно одержати реальні позитивні успіхи. Але зі всією відповідальністю і серйозністю треба сказати, що ці умови нашими закордонними секціями КІМ'у не цілком використовуються.

Наше основне завдання — перетворити КІМ на масову організацію. А проте *„до цієї пори немає ще достатнього повороту в бік масової роботи в лавах КСМ, і допіру наші спілки ніде ще, за винятком ВЛКСМ та частково Китаю, не стали масовими організаціями“* (Резол. на допов. т. Хітарова на V Конг. КІМ).

Кількісно КІМ *майже не виріс*. Дані, що приводяться нижче, стверджують цей висновок :

1. Група легальних спілок (Германія, Англія, Швеція, Франція, ПАСШ)

Початок 25 р.	Березень 26 р.	Листопад 26 р.	Листопад 27 р.	Середина 28 р.
67.663	57.417	59.236	61.205	69.252
2. Нелегальні спілки				
23.930	26.537	32.586	54.316	27.707

Таким чином, за 4 роки кількість членів КІМ'у (за винятком ВЛКСМ) збільшилась на дуже мале число молоді.

Разом з тим дуже характерним є те, що і відносно, і абсолютно КСМ нелегальних країн зростає жвавіше порівняно до КСМ країн легальних.

Було б глибокою помилкою вважати, що КІМ вичерпав всі резерви; навпаки, резервів більш, ніж досить. Це стверджується і співвідношенням між кількістю членів організацій КСМ і партій.

Майже по всіх секціях КІМ'у так звана „піраміда“ поставлена на голову. Кількість членів, охоплених комсомолом, більша, ніж кількість охоплених дитячими організаціями, а кількість членів партії більша кількості членів КСМ.

В Німеччині комсомол охоплює 20.000 членів, партія—120—140 тис., французький КСМ охоплює 10.000, а партія—56.000. Цифри досить виразні.

Друге явище, що потребує серйозної уваги, це велика текучість складу комсомольських організацій. В Німеччині в Берлін-Браденбурзькій окрузі 65,5% організації складають члени спілки зі стажем менше одного року, 18%—менше 2-річного. Коли зважити, що з середини 1927 р. загальна кількість цієї організації збільшилась на 21%, то це визначає, що текучість в Берлін-Браденбурзькій окрузі складає 60%. В Австрійській організації 60% всіх членів вступило до спілки лише після першого липня 1927 р.; у Франції текучість досягає 30%; в Англії в 1926 р. 90% (!); в КСМ Бельгії і Данії—70—90%.

Наведені факти ще раз стверджують квалітет роботи серед широких мас молоді, квалітет роботи що до закріплення завойованих мас. Таке становище дуже небезпечне. Чим же воно пояснюється? По-перше, надзвичайними труднощами роботи в умовах капіталізму, в умовах білого терору. Навіть в найбільш передових „культурних“ країнах капіталу комсомольців гонять з виробництва, не дають їм працювати. Не дивно, чому деякі організації в значній частині мають членами безробітну молодь. В комсомолі Англії 25% членів є безробітні; в Німеччині—20%; в Норвегії—55% (!); в Австрії—30% і т. ін. Це ж країни, де, так би мовити, комсомол працює легально, а в нелегальних країнах становище на багато гірше. Наприклад, в Польщі, половина членів організації знаходиться в тюрмах. А на становищі нелегальних спілок знаходиться 17 організацій, через що робота їх відбувається в надзвичайних труднощах.

Разом з тим було б неправильно замазувати факти гарної роботи нелегальних спілок. Особливо треба відзначити роботу КСМ Італії, Польщі, Болгарії.

Особливої уваги заслуговує КСМ Китаю. Як відомо, Китайський комсомол було організовано в 1920 році, тоді він являв собою дуже невеличку організацію. 1925 рік був знаменним для Китаю Шанхайськими подіями, і з цього часу комсомол почав живіше зростати. Але своїм соціальним складом організація була на 90% студентською. Дальші роки в організації позначають певний переліт що до втягнення робітничої і селянської молоді. Період з 1925 р. по 1928 рік був періодом великих іспитів для спілки, жахливий терор панував у Китаю, особливо це відчувалось на комсомолі. Найбільш страшним був 1927 рік, коли загинуло більше десяти тисяч членів спілки. До кінця року КСМ

зменшився з 35 до 15 тисяч. Але на 1928 рік, не зважаючи на тяжкі умови, організація знов зростає, і нараховує у своїх лавах близько 33 тисяч. Коли урахувати і провінцію Гуандунь, то КСМ Китаю складатиме організацію в 70 тис. членів. При чому, із усієї кількості лише 22⁰/₁₀₀ студентів, а останні — робітнича й селянська молодь.

Серед тих, що гарно працюють, нелегальних секцій КІМ'у зазначимо й КСМ Польщі. Немає ніякого сумніву, що ця організація працювала б ще краще, як би не захоплення фракційною боротьбою. ЦК КСМ Польщі був використаний у груповій боротьбі ЦК партії Польщі. Порівняно так само стояла справа (групової боротьби) і в КСМ Америки. Більшість і меншість польського ЦК комсомолу в груповому засліпленні обвинувачували одна одну в опортуністичних помилках, правих помилках, і на цій підставі розгорялась боротьба. Однак, по суті ця боротьба абсолютно нічим не виправдувалась і нічого принципово-політичного в цій боротьбі не було, крім фракційної групової боротьби, що заслуговує тільки на засудження. Треба сказати, що польському ЦК комсомолу вдалося за короткий термін виростити нові хороші робітничі кадри керівників комсомольської організації. Фракційна боротьба утворила якраз таке становище, за якого зрощувати нові кадри, зміцнювати організації надто трудно. V Конгрес КІМ'у і його спеціальна комісія, яка цим питанням займалася, категорично засудила групову боротьбу в КСМ Польщі.

Конгрес КІМ'у постановив: не даючи нікому монополії на керівництво, утворювати, зрощувати нові сили, новий актив. Треба зробити корінні зміни в комсомольських організаціях, треба поновити сучасне керівництво комсомольськими організаціями.

Як видно з вищенаведеного, нелегальні умови, що є дуже серйозною перепорою для розвитку масової роботи, не заважають деяким організаціям доволі успішно провадити боротьбу і завойовувати, втягувати до своїх лав молодь. Але що більш усього нагативно відбивається на нашій роботі, так це наше неуміння як треба поставити масову роботу, наше невміння просякнути в маси молоді, ми кепсько працюємо в масових організаціях, кепсько використовуємо юнацькі спілки і секції і майже зовсім пагано просякаємо на виробництво. В свій час Конгрес КІМ'у перед усіма закордонними спілками поставив як неодмінне завдання, негайно перейти до системи виробничих осередків. Робота що до цього провадиться мляво. Так, в Німеччині лише 7,1⁰/₁₀₀ організації зараховано у виробничих осередках, у Франції — 7,61⁰/₁₀₀, в Австрії — 6⁰/₁₀₀, в Норвегії — 0,95⁰/₁₀₀ (!) і тільки в деяких країнах досягає 20 — 30⁰/₁₀₀ (Греція, Польща, Італія).

Взагалі ж треба відзначити, що закордонні секції КІМ'у є організаціями молоді середніх і дрібних підприємств. Майже в жодній країні відсоток молоді, що працює на великих підприємствах, не перевищує 30⁰/₁₀₀ усього складу.

Все це примусило Конгрес, в першу чергу, поставити *необхідність сміливого й рішучого повороту* в бік дійсної масової роботи.

Необхідність *корінної переорієнтовки* всіх членів КСМ в бік дійсної роботи в масах.

Важливе місце в роботі Конгресу посідало питання про роботу комсомолу в колоніях. До цього часу так гостро, з такою повнотою це питання не стояло. Чому саме необхідно зараз поставити це питання? Післявоєнні часи характеризуються піднесенням національного революційного руху в колоніях. Досить зважити і пригадати, які сутички траплялися на Філіпінах, в Індії, Індонезії, не кажучи про Китай. На ґрунті розвитку тубільної промисловости колоній в післявоєнні часи тут зростає і оформлюється робітнича класа. Озліднення селянства веде до поширення аграрного руху, що зі свого боку викликає посилення і розвиток організацій селянських спілок, які в значній кількості існують в Китаї, в Індії і по інш. колоніях. Реформістські організації вживають всіх заходів, щоб підпорядкувати цей революційний рух своєму впливові. Цей факт ставить КІМ перед потребою протиставити свій вплив прагненням реформістських організацій. Минулі роки характеризують певні успіхи КІМ'у, розуміючи його роботу в колоніях і полуколоніях. У нас утворені комсомольські організації в таких країнах, як Корея, Сірія, Уругвай, Персія. Імперіялістичне пригнічення в колоніях більше всього відчувається на молоді. Так, в селах колоній лишилися ще рештки крпацтва, що буквально володіють над життям і смертю селянської молоді. Сума цих фактів сприяє активізації молоді в національній революційній боротьбі. Звичайно, якщо ми констатуємо, що ця обстановка сприяє активізації молоді в національно-революційній боротьбі, то комсомольським організаціям треба вжити заходів, щоб цю активізацію спрямувати в той бік, в який це потрібно. На весь зріст треба поставити завдання утворення і розвитку масових організацій КСМ в колоніях.

Треба буде так само утворювати підсобні організації молоді, як юнсекції селянських спілок, студентські організації, спортивні організації та інші, які під керівництвом комсомольських груп будуть допоміжними організаціями в розвиткові комсомольських організацій. В колоніях, капіталістично нерозвинених, як в Монголії, треба утворювати перехідну форму як національно-революційні спілки з умовою впливу комуністичних груп і майбутнього перетворення цих національно-революційних спілок на організації комсомолу.

В колоніях і напівколоніях не існує зараз ще спортивного руху. Це надзвичайно важлива галузь, і коли в цьому ініціативу взяти комсомольським організаціям, то це може спричинитись до підсилення нашого впливу в колоніях і напівколоніях. Отже, завданням КІМ'у на майбутнє є — розвивати спортивний пролетарський рух. От система тих завдань, що зараз постають перед комсомолом метрополій у боротьбі за пролетарський рух в колоніях і напівколоніях.

В. Адріанов

Нові виробництва в промисловості України

Промисловість одсталої країни, що нею була царська Росія, відрізняється від передових в технічному відношенні країн тим, що вона має меншу питому вагу в народньому господарстві, дає меншу продукцію на душу населення, працює на відсталій техніці і, нарешті, в самій промисловій системі не виробляється низки важливих для функціонування народнього господарства продуктів, переважно в галузі продукції засобів виробництва. Наладновання таких виробництв, звичайно, звязане із значними капітальними вкладами, великими витратами по лінії дослідницької і дослідної роботи чи оплати наявних патентів, потребує наявности підготовлених техніків і робочої сили; таке виробництво не завше особливо спершу, конкурентноздатне із закордонним, і часто - густо, не забезпечено надійним ринком збуту. Через це буржуазія відсталих країн має за краще вкладати свої капітали в певні рентабельні і випробувані виробництва, що переважно працюють на споживчий попит, враховуючи, що у відсталих країнах, бідних на капітал, вкладати цей капітал можливо, не ризикуючи перепродувати і зменшувати прибуток; буржуазія уникає клопітних нових виробництв, йдучи на це лише коли можливо ризикувати за казенний кошт (у спосіб одержування по скажених цінах казенних замовлень, чи за встановлення надзвичайних митних рогаток (заборонні мита), що не завше їх дається, бо це спричинюється до протесту сильних сусідів. А буржуазія передових країн заінтересована в уповільненому зростанні промисловости, і особливо нових виробництв у відсталих країнах, цим бо вона зберігає для себе ринки збуту та зміцнює їхню економічну, а иноді й політичну залежність. А капітал, що вона його експортує до відсталих країн, дуже обережно вкладає в нові галузі, хоч для неї це і легше через наявність досвіду в таких виробництвах; але і в таких випадках вона віддає перевагу добувним галузям, що звязані з визиском дешевої робочої сили і складнішим переробним виробництвом. В наслідок вказаних причин нові виробництва у відсталій країні в капіталістичних умовах поступають наперед дуже повільно, що ми й бачили в царській Росії.

Лише такі зрушення, як світова війна, що відрізала країну од звичайних поставників і що розхитала виробничі основи, може дати сти-

мул до збільшеного розгортання нових виробництв. Це ми й бачили у воєнний час, коли в країні виникла коксобензолова промисловість, якісна металургія та деякі інші виробництва. Але наявність економічних зрушень не дозволило цим успіхам вельми поширитись і зміцніти. Дальший період революції і громадянської війни з дальшим розладом економіки не сприяли засновувати нові виробництва, хоч цілу низку праць в цій галузі і робилось, іноді навіть з успіхом, в найтяжчі для революції моменти.

В умовах пролетарської диктатури і будівництва соціалізму, ставлення до нових виробництв, як складової частини індустріалізації країни вельми помітно відрізняється від умов буржуазного ладу. Насамперед, позначається заведення планового начала натомість риночної стихії, що визначає розвиток капіталістичного господарства; замість стихійного розвитку в наслідок дій окремих капіталістів, з яких кожний прагне дістати максимальний прибуток собі, ігноруючи інтереси держави, маємо планове начало, скероване до розвитку і зміцнення народнього господарства в цілому. Нові виробництва ми оцінюємо не з погляду їхньої прибутковості, а з погляду потрібності їх для нашого господарства і тієї ролі, що вони її можуть відіграти в боротьбі за побудову соціалізму. Ми враховуємо особливу небезпеку для нашої країни залежати від капіталістичного світу в тих виробництвах, що потрібні для нормального функціонування народнього господарства і підтримання обороноздатності країни. Це визначає наперед наше ставлення до розгортання продукції засобів виробництва, так і в тих галузях, що були раніш, як і в цілком нових. Це саме змушує нас із речей вжитку вибирати такі, що зв'язані з обороною країни, і продукувати їх у нас. Нарешті, по лінії розгортання нових виробництв ми орієнтуємось і на прагнення завести трудомістські культури, щоб полегшити розв'язання питання що до відносного перенаселення села.

Все сказане підкреслює, що розвиток нових виробництв в Радянському Союзі є завданням не тільки економічним чи технічним, але й завданням політичним. Тому - то вельми бажано, щоб широкі кола нашого партійного активу ознайомились з ідеями, що їх кладеться в основу організації нових виробництв, з труднощами, що зв'язані з цією справою, з попередніми роботами, що їх переводиться з цих питань. Багато з цих виробництв потребують значної перебудови наших метод роботи, підвищення культурного рівня персоналу, який їх обслуговує, також технічного і робітничого, і підготувати радянську суспільність в цій галузі конче потрібне.

Тепер нашу роботу в справі організації нових виробництв переводиться двома головними напрямками. З одного боку, ми беремо до уваги досвід світової техніки і йдемо по шляху перенесення його до нас. Для цього ми купуємо за кордоном речі устаткування, інструмент, вимірні прилади, проекти тих чи цих заводів або їхніх частин, беремо патенти на виробництва, що нас цікавлять, складаємо договори про технічну допомогу і консультацію із закордонними фірмами, запрошуємо

закордонних експертів і консультантів, щоб перевірити ті проекти та роботи, що їх зробили і перевелі наші інженери, посилаємо робітників нашої промисловости за кордон, щоб вони ознайомились з виробництвом на місці і т. ін. Роботу цю розгортається ширше, але вона має свої межі, бо наші можливі можливості обмежені.

З другого боку, ми спрямовуємо наші зусилля в бік самостійного опрацювання тих проблем, що стоять перед нами. Це є конче потрібним так з валютних міркувань, як і через те, що з деякими виробництвами ми не можемо ознайомитись за кордоном, бо вони є секретні, або за них запрошують надто високу ціну. Крім того, не розвинувши власної творчої роботи, ми не гарантовані від перебоїв в разі міжнародних ускладнень. Треба ще брати до уваги, що самостійне опрацювання виробничих проблем сприяє підвищувати рівень технічної думки в країні і створювати кадри кваліфікованих робітників. Ці роботи здійснюється в цілій низці науково - дослідницьких інститутів. Частина їх міститься на Україні. Інститут Прикладної Хемії, Інститут цукрової промисловости, Інститут Силікатів та інші. Деякі роботи переводиться в трестівських установах і лабораторіях (Донвугілля, Коксобензол то - що). Частину робіт передано опрацювати на заводські лабораторії. Промисловість використовує для цієї самої мети і навчальні заклади, доручаючи опрацювати ці чи ті завдання катедрам технічних навчальних закладів, переважно вищих. Проектування нових виробництв переводиться у спеціальних проектних органах, створених, щоб здійснювати нове будівництво: Стеклобуд, Хембуд, Стромбуд, Текстильбуд, Діпромет (Інститут в справі проектування металозаводів) то - що. Останній має свій відділ на Україні.

Деяке, але набагато менше значіння в справі опрацювання нових виробництв мають і індивідуальні винахідники. Партія і радянська влада всебічно підтримує справу винахідництва, але вона неминуче прямує в бік удосконалення тих чи цих приватних питань виробництва. Справа в тому, що складність сучасної техніки потребує колективних зусиль в галузі опрацювання проблем нових виробництв; ці проблеми, за рідкими винятками, не під силу окремим виробникам. Коли ми називаємо наймення таких винахідників, як Фішер, Форд, Бергіус та ін., то треба пам'ятати, що вони були лише керівниками, за якими стояли десятки й сотні лаборантів, техніків і робітників, і роки, а іноді й довгі роки досвідів, невдач, часткових успіхів і величезних витрат.

Натурально, що опрацювання нових виробництв, а іноді і організація їх не без невдач, не без того, щоб було потрібно щось переробити, змінити то - що. В новій справі успіху відразу майже не буває, бо надто складна організація сучасного технічного процесу, і у спосіб розрахунків та лабораторних досвідів неможливо передбачити всіх труднощів. Тому - то сучасна система підготовки нової справи знає, крім лабораторної методи перевіряння, ще методу перевіряння напівзаводським масштабом. Це перевіряння іноді виявляє такі труднощі, що їх зовсім не помічали підчас лабораторної спроби, і змушує часом

відмовлялись од таких виробництв, що в лабораторних умовах здавались цілком підготовленими. Тимчасом такі напівзаводські установки коштують іноді десятки, навіть сотні, тисяч карбованців, і невдача з ними може спричинити серед робітників почуття надмірного незадоволення і навіть обурення. Але це було б неправильним. Ми мусимо стежити, щоб таких досвідів не робилось без попередньої пильної технічної експертизи і підрахунків, але ми мусимо пам'ятати, що ризикувати, як організується нове виробництво, неминучо, і вимога стовідсоткової гарантії успіху засудила б нашу техніку на топтання на місці. Новозаведення в техніці є щось на зразок революції, а потребувати од революції стовідсоткової гарантії успіху є геть не більшовицька справа. Можна вказати, що капіталісти взагалі не схильні до революції, в тому числі і технічних, бо вони знецінюють головний капітал їхніх підприємств, широко фінансують дослідницькі роботи і, наприклад, за тими відомостями досвіди, що до одержання синтетичної нафти коштували не один мільйон марок. Ми бідніші, ніж капіталістичний світ, але ми хочемо стати багатші і дужчі за нього. А цього ми не доб'ємось, не посунувши вперед нашу техніку, для чого потрібно широко розвинути досвідні роботи. У нас на Україні вже маємо деякі успіхи в справі організації нових виробництв.

У нас налагоджено виробництво водомірів на Київському заводі „Фізико-хемік“. Водоміри робиться двох типів — звичайного для комунальних потреб і заводського — для води, що вливається в котли. Крім того, на тому ж таки заводі налагоджено виробництво газомірів, що дали підчас випробовання ліпші наслідки, ніж німецькі. Виробництво це було налагоджено на підставі досвідів київських професорів. Тепер завод переміщується в нове, спеціально для нього побудоване приміщення, та укомплектовується цілою низкою нових імпортованих станків.

Ми збудували в Константинівці завод віконного скла за системою Фурко; за цієї системи розтоплене скло витягається машинами невинною стрічкою, і завод пляшок, за системою Лінча; на цьому заводі пляшки видувається також без допомоги людських легенів. Обидва ці виробництва позбавляють людину вельми виснажної праці, що неминуче спричинює хворобу легенів — енфізему.

На Харківському паровозному заводі в нас налагоджено виробництво гусельних тракторів на 50 сил марки „Комінтерн“. Ці трактори виявили свою цілковиту придатність до роботи в умовах нашого бездоріжжя, як тяглова сила, і до роботи у великих селянських господарствах. Організувати цю справу були запропонували радянські техніки.

На наших хемічних заводах ми організували цілу низку нових підприємств; ми налагодили вироблення деяких зафарбовників, як бетаніфтол (червона фарба), сірчана коричнева, нігрозін, для текстильної і шкіряної справи, в наслідок чого не потребуємо імпорту; ми організували вироблення деяких фармацевтичних препаратів, як, наприклад, саліцилової кислоти то - що. Ми поставили виробництво хлороформу, а також

сірководня, що важить у боротьбі із шкідниками в сільському господарстві. В нас налагоджено виробництво спеціальних сумішей офарбовувати дна морських судів, що не дають обростати їм водорослями.

В ділянці сільсько-господарчого машинобудівництва ми почали розгортати виробництво причіпного знаряддя до тракторів, а також організували виробництво сепараторів.

На Лутугинському заводі в Донбасі організовано виробництво „щок“ для камінедробилень з сталінського чавуна, при чому ці „щок“ далі наслідки не гірші, ніж закордонні. Але треба підкреслити, що, не зважаючи на ці вдалі досвіди, наші будівельні організації уникають замовляти їх цьому заводу і мають за краще одержувати імпортні. ВРНГ УСРР поставила перед Москвою питання про заборону імпортувати „щок“.

В галузі електротехніки у нас налагоджено виробництво могутніх електрогенераторів, і харківський завод ДЕГ'а взявся виконати замовлення на генератори для Дніпрельстану по 35.000 кожний.

В Одесі налагоджено виробництво снопов'язального шпагату з коноплі. Є ще ціла низка дрібніших досягнень.

В опрацьовуваній тепер п'ятирічці передбачається значне число нових виробництв, що їх доведеться частково запозичати за кордоном, частково заводити самим, а частково організовувати у спосіб вживання і того й іншого способу.

В галузі металевого виробництва значні новозаведення намічається коло Дніпрельстану. Передовсім треба вказати на продукцію феро-стопів: феро-марганець, феро-силіцит, феро-хром та ін. Всіх їх діставатиметься в електропічах на сировині частково місцевій, як марганець, і частково довізній, як хром. Дешевість електроенергії Дніпрельстану робить цілком рентабельним виробництво навіть на довізній сировині. Найбільший з цих заводів, феро-марганцю, на 40 тис. тонн і черги дозволить не тільки наситити внутрішній ринок (враховуючи, що крім електровитоплювання буде збережене і доменне витоплення його), але й вийти на зовнішній ринок, замінивши цим менше рентабельний вивіз марганцевої руди.

Далі при Дніпрельстані намічається заснувати нове виробництво металевого алюмінію, що остільки потрібний для авто й аеропланобудівництва. Могутність заводу намічається в 6—10.000 тонн. Сировиною є тихвінські бонеїти (коло Ленінграду). Вироблення алюмінію потребує виключно дешевої енергії, і тому - то економічно доцільно перевозити звідти сировину (бонеїт) чи напівфабрикат (закис алюмінію) на Дніпрельстан, щоб його там опрацьовувати.

В районі Донбасу намічається збудувати завод металевого цинку з використанням сірчаних газів, що їх дістають, як витоплюється цинкову руду, щоб виробляти сірчану кислоту. Сировиною є або кавказькі руди, або навіть східньо-сибірські — з концесії Тетюхе, що може підуть на Маріупіль. В Донбасі має застосування і металевий цинк (для оцинкування) і сірчана кислота для виробництва суперфосфату

і металургії. Через це і наявність дешевого палива, виправдують себе навіть дальні перевозки цинкової руди.

Далі намічається організувати виробництво тракторів та автомобілів на 10.000 шт. на рік. Цю справу ув'язується із завданнями, що стоять перед нашим місцевим транспортом і програмою побудови доріг. Здійснення цього виробництва дозволить зменшити імпорт по цій лінії. Значні новозаведення намічається в галузі хемічної промисловости. При Дніпрельстані, на його дешевій енергії намічається виробляти карбід, кальцій, що його вживається в автогенній справі і як пальний матеріал для ліхтарів. Цієї промисловости у нас майже немає, а тимчасом за кордоном вона більшає по - велетенському, і служить не тільки до різання металу, але й заступає у спосіб зварювання нітових швів. Крім того, карбід є вихідним продуктом для цілої низки важливіших хемікалів, насамперед синтетичної оцтової кислоти. З нього ж таки будуть виготовляти і ціянамід — азотне угноєння, дуже важливе, коли засівається технічні культури.

Намічено організувати виробництво карборунду — важливого для металообробної промисловости штучного точильного матеріалу. Опрацьовується також питання про вироблення синтетичного азоту, що його дістають або на електролітичному водні, у спосіб електролізи води, або на водні газів коксових печей, що його поки - що просто спалюється під котлами. Одержувати азот важливо для вироблення мішаних азотисто - фосфатних угноєнь, а також для воєнної мети, як вихідного продукту виробляти вибухові матеріали.

В галузі генеральних угноєнь радянський вчений проф. Бріцке робить досвід термічного опрацьовання фосфориту, з тим, щоб перетворити на засвоювальний стан рослинам фосфорну кислоту, що є в ньому, без допомоги сірчаної кислоти, як це тепер робиться, коли виготовляють суперфосфат. Якщо цей досвід удасться, то наше сільське господарство збагатиться на нову відміну, остільки потрібну для ґрунту фосфористого угноєння, і при тому вельми дешевого.

Проектується виробляти синю фарбу — синтетичне індиго, — що надзвичайно важлива в текстильній справі; синя фарба друга після чорної поширенням. Намічено виготовляти білу фарбу — літофон, що має в будівельній справі заміняти шкідливі для здоров'я робітників свинцові білила. Проектується виробляти цілу низку „мишяковистих солей“, що є важливим препаратом підчас боротьби із шкідниками в сільському господарстві. Особливо придатні вони підчас боротьби з масовими шкідниками, як наприклад, сарана. В цих випадках їх розпорошується з аеропланів, і це дає вельми значний ефект.

Закінчується тепер також і досвіди з виробленням синтетичних дубил для шкіряного виробництва. Налагодити цю справу особливо важно для нашого господарства та армії, бо воно позбавляє нас імпортувати натуральні дубила.

Можна ще згадати за виробництво апаратури для хемічного виробництва. Але ця справа у нас в зародковому стані, і наша, де - далі

більша хемічна промисловість (а на неї намічено в союзі за 5 років витратити мільйон карбованців), змушена значною мірою базуватись на імпортовій апаратурі, і металевій і керамічній. Нові заводи усувають цей дефект.

Для електролітичного витоплювання металів, а також для деяких хемічних виробництв потрібне значне число електродів, і в п'ятирічці передбачається відповідний завод.

Для каміновугільної промисловості налагоджується виробництво врубових машин (до 1500 шт. за 5 років) та інших засобів для механізації добування і приставки вугілля (1800 електробурів, 100 конвейерних приводів, 1000 електровозів і т. ін.). За збільшення продуктивності праці в каміновугільній промисловості на 50%, що його намічається у п'ятирічці, що його переводиться майже виключно за рахунок механізації, налагодити це виробництво конче потрібно, щоб позбавити нас вельми дорогого імпорту.

Що до стекольного виробництва, в плані намічені механізовані заводи сортового скла, могутністю приблизно 12,5 тисяч тонн річної продукції. Цей завод дозволить значно здешевити посуд та полегшити важку працю стеклодува. Цим переліком геть не вичерпується всього списку нових виробництв, що їх намічено за п'ятирічним планом; в ньому зазначено лише найбільші новозаведення, але, крім того, особливо в металевій і хемічній промисловості, мають організувати цілу низку дрібніших виробництв. Крім цих, що вже більш-менш визначені, об'єктів будівництва ще є й такі, що перспективи їх ще не досить опрацьовані, і про які не сказано ще останнього слова. Серед цих виробництв в першу чергу треба назвати промисловість штучного шовку. Ця промисловість скаженим темпом поступає наперед за кордоном, заступаючи дешевим вихідним матеріалом — деревинною целюлозою — дорожчу і недостатню текстильну сировину. Ця промисловість як-найцільніше звязана з хемією, що продуктами її опрацьовується в процесі виробництва целюлозу. Але поки-що питання про побудову заводів штучного шовку на Україні не розв'язано, бо це натрапляє на гостру опозицію в Держплані СРСР.

Треба зазначити, що із вищеперерахованих об'єктів деякі не зовсім ще стало закріплені за Україною, бо інші частини Радянського Союзу подають докази на користь передати ці виробництва їм. І завданням дослідницьких і планових органів України є як-найпильніше опрацювати всі спірні питання, перевірити всі сумніви, що є, для того щоб переконатись у законності наших претензій. За обмеженості коштів на капітальні роботи, Радянський Союз має пильно зважувати кожне будівництво, щоб найти для нього найвигідніше місце, врахувавши всі чинники: сировину, енергію, робочу силу, ринок збуту то-що. Розв'язання цього завдання потребує, крім науково-технічного опрацювання, що про нього говорилося вище, ще поглибленої економічної аналізи. І налагодження цієї аналізи стоїть перед нами не менш гостро, ніж розгортання науково-технічних досліджень.

Наприкінці треба зазначити, що перелік нових виробництв не є остаточно вичерпним і для 5 років. Дальше науково-дослідницька робота що входить як складовна частина до нашого п'ятирічного плану, можливо виявить ще нові об'єкти, що переведення їх може бути доцільним протягом п'ятирічки, або за рахунок заміни будь-якого з раніш намічених виробництв, або за рахунок поширення обширу будівництва. За нашої відсталості проти світової техніки, ми маємо надзвичайно багато місць, куди можна спрямувати свої зусилля, і широко організована науково-дослідницька робота, в комбінації із засвоєнням досвіду закордону, дозволить нам прискорити наш поступ по шляху опанування всіма досягненнями сучасної техніки.

Ів. Слiнько

Про перспективи житлового будiвництва

Житлова криза є явище загальносвітове, як наслідок імперіалістичної війни. На теперішній території СРСР, зокрема на Україні, гостру житлову кризу відчувалося в 1915/16 році, тоб-то в самий розпал війни, задовго до Жовтневої революції.

Тому зовсім неправильно і помилково було б вважати, що житлова криза у нас є наслідком тільки революції та громадської війни.

Перерозподіл житлової площі після Жовтневої революції, пересування міського населення в сільські місцевості навіть зменшили в багатьох місцях житлову кризу, порівняно з 1915—1917 р. Але після закінчення громадської війни та інтервенції, починаючи з 1922 року, житлова криза з відомих причин починає швидко більшати, особливо у великих промислових центрах (Харків, Донбас, Дніпропетровськ, Кривий Ріг).

Вичерпну картину стану житлової кризи дав всесоюзний перепис 1926 р. За даними перепису, на 1-ше січня 1927 року в 402 містах та населених пунктах на 1-го мешканця припадало пересічно 5,8 кв. метрів „житлової площі“ (санітарна норма житлової площі становить 9 кв. метрів, а так звана „голодна норма“ 6 кв. метрів). Таким чином, забезпеченість житловою площею трудящого населення у нас значно відстає навіть од цієї голодної норми. По окремих містах фактична норма житлової площі ще нижча за пересічну українську, особливо у промислових округах.

Житлова норма на душу в кв. метрах на 1-ше січня 27 р.

Округові центри	Робітничі селища
Сталіно 4,4	Кадієвка 3,7
Артемівськ 5,2	Макіївка 3,8
Запоріжжя 5,2	Горлівка 4,1
Крив. Ріг 5,4	Єнакієво 4,3
Луганськ 5,5	Констант. 4,3
Харків 5,7	Алмазна 4,5

Не меншу житлову кризу слід відзначити також по деяких містах прикордонної смуги. Так:

Житлова норма на душу в кв. метрах на 1/1 — 27 р.

Вінниця	3,7
Коростень	4,4
Шепетівка	4,6

Слід відзначити, що ці пересічні норми на душу геть не цілком відбивають стан житлової кризи. Окремі групи робітників та міської бідноти перебувають ще в гірших умовах, і забезпечення їх житловою площею виходить за межі будь-якої норми.

Але, не зважаючи на досить помітне розгортання житлового будівництва та на значні витрати на нього останніми роками, житлова криза не тільки не меншає, а, навпаки, що - року де - далі більшає. Приміром, за розрахунками Держплану УСРР на 1/1 — 28 року пересічна норма житлової площі поменшала до 5,6 кв. метрів проти 5,8 кв. метрів на 1/1 — 27 року. Пояснюється це явище тим, що темп зростання нової та відбудованої житлової площі ще поки - що відстає від темпу натурального та механічного зростання населення в містах і особливо там, де розгортається нашу промисловість.

Утворилося становище, коли житлова криза стала одною з найсерйозніших перешкод на шляху індустріялізації нашої країни. Але у нас ще забувають про один бік справи, а саме, що житлова криза стоїть на перешкоді здійснити і другу проблему, що її висунув був XV з'їзд нашої партії, — проблему культурної революції. Часто - густо доводиться спостерігати, що зменшення асигнувань на житлове будівництво мотивується потребою збільшити витрати на заходи, зв'язані з переведенням в життя гасла культурної революції, забуваючи, що більш - менш нормальні житлові умови — є потрібна передумова культурної революції, — в першу чергу серед пролетаріату наших промислових центрів.

Все це поставило і повинно ще більш поставити справу житлового будівництва на всю широчінь перед партією, робітничою класою та цілим радянським суспільством, як першорядне, вузлове завдання вже на сьогоднішній день.

Увесь житловий фонд УСРР на 1/1 — 28 року становить 32.392 тисячі кв. метрів. Для того, аби довести житлову площу до санітарної норми, треба було б збудувати 17270 тисяч кв. метр, тоб - то більш, ніж 50% наявної житлової площі. На це потрібно було б витратити приблизно 1943,6 міл. крб. А щоб довести житлову площу бодай до так званої „голодної норми“, треба збудувати 9337 тисяч кв. метрів нової житлової площі. Чи є підстава сподіватись на такий темп житлового будівництва, що найближчими роками довів би житлову площу до встановленої санітарної норми? Щоб відповісти на це запитання, треба побіжно поглянути на житлове будівництво останніх років і на

умови, в яких його провадилось. Житлове будівництво протягом останніх 4-х років більшало досить швидким темпом. Щоб ілюструвати це досить такої таблиці:

	Р	о	к	и	
	1924	1925	1926	1927	1928
Відбудовано житлової площі в тисячах кв. метрів	168	309	627	1060	1455
У відсотках	100	184	373	631	866

Не зважаючи на цей темп, забудовано за весь час 31585 будинків з житловою площею 1265 тисяч кв. метрів. Ці цифри показують, що нинішній стан житлового будівництва не забезпечує того темпу, що потрібний на те, щоб ліквідувати житлову кризу. Більш за це, він навіть не зменшує її. За нинішнього темпу ми не наближаємось, а відходимо від санітарної норми. З цього ясно, що ставити тепер своїм завданням задовольнити житлову потребу розміром санітарної норми було б нереально.

Умови нашого господарського розвитку дозволяють нам це завдання звузити, обмеживши його на найближчий час потребою бодай стабілізувати ту фактичну житлову норму, що ми її маємо тепер. І лише досягнувши цього, ми можемо висувати питання про наближення задоволення трудящих житлом до санітарної норми. Наша обмеженість у капіталах, невідкладна потреба вкладати їх в головні галузі народного господарства (промисловість, сільське господарство то-що) не дозволяють державі давати на житлове будівництво такі кошти, що відразу зліквідували б житлову кризу, або хоч би помітно послабили її.

Але було б великою помилкою думати, що на перешкоді широко розгортати житлове будівництво стоїть лише недостача коштів. Якщо у нас навіть була б змога цілком забезпечити коштами потреби сьогоднішнього дня в житловому будівництві, то й тоді ми були б безсилі розгорнути житлове будівництво таким темпом, що для цього був би потрібний. Справа тут не лише в коштах. Житлове будівництво не може бути розгорнуте необмеженим темпом ще й тому, що нам дуже недостає головних будівельних матеріалів. Майже всі резерви нашої будівельної промисловости вже вичерпані. Потреби будівництва потребують радикально переустаткувати його та значно поширити, а для цього потрібні знову такі кошти. Та навіть і найбільше витрачаючи на переустаткування і поширення промисловости будівельних матеріалів, все ж таки цілковитого ефекту в постачанні будів. матеріалами можна сподіватися лише через декілька років. Цілком зрозуміло, що у всіх наших розрахунках що до поширення житлового будівництва, треба передбачати також і цілковите забезпечення його будівельними матеріалами.

Друга важлива перешкода в житловому будівництві є недостача кваліфікованої робочої сили і, в першу чергу, підготовленого та до-

свідченого технічного персоналу. Щоб підготувати кваліфіковану роб. силу і технічний персонал, також потрібен і час, і знову таки кошти. Всі ці обставини становлять певні об'єктивні рамки, що за межі їх ми не можемо вийти не зважаючи на все наше бажання, як - найскоріше зліквідувати житлову кризу і забезпечити робітничу класу нормальними житловими умовами.

Головною перешкодою все ж таки залишається недостатність коштів у нашій державі. Для того, аби помітно поступити вперед у справі житлового будівництва, треба, щоб широкі маси трудящих усвідомили собі потребу як - найширше мобілізувати власні ощадження в житловому будівництві. Без цього держава не в силі лише своїми коштами зліквідувати гостру потребу в нормальному житлі.

Попередні розрахунки свідчать про те, що з державних асигнувань на житлове будівництво на Україні протягом наступних 5-ти років може бути вкладено приблизно 500 міл. карбованців. Решту коштів повинно вкласти в житлове будівництво само населення. Вливання коштів населення в житлове будівництво відбувається у нас двома напрямками: а) по лінії житлово - будівельної кооперації та б) по лінії приватного будівництва. Ролю житлово - будівельної кооперації в житловому будівництві на Україні показує така таблиця:

Р о к и	Відбудовано житл. площі в квадратних метрах		Відсоток житло-кооперативн. будівництва до всього будівництва
	Всього	В тому числі житл. буд. коопер.	
1926	626,5	18,1	2,9 ⁰ / ₀
1927	1060,0	83,3	7,9 ⁰ / ₀
1918	1470,0	118,4	8,1 ⁰ / ₀

З цього видно, що, не зважаючи на помітне зростання, все-таки житлокооперація в житловому будівництві поки - що посідає незначне місце. Якщо не лічити приватного житлового будівництва і взяти лише будівництво так званого усупільненого сектору, то кооперація посідає витратами — 19⁰/₀, а житловою площею лише 16⁰/₀. Цілком очевидно, що така участь кооперації в житл. будівництві є зовсім недостатня. Перші роки свого існування житлово - будівельна кооперація перебувала в стадії своєї організації та шукання шляхів свого розвитку. Тепер на мою думку, ця доба її діяльності закінчилась. Треба стати на шлях рішучого перелому в роботі житлово - будівельної кооперації і поставити перед нею категоричне завдання врахувати минулий досвід та перебудувати свою роботу так, щоби протягом наступних 5-ти років кооперація збудувала не менш як 20⁰/₀ всієї потрібної житлової площі. Мені здається, що для такої вимоги і для такої директиви є всі підстави. Звичайно, потрібною умовою для цього має бути максимальне збільшення уваги до житлової кооперації, в першу чергу, з боку партії,

а далі — керовничих органів радянської влади, профспілок та всього радянського суспільства.

Треба відзначити, що власні кошти пайовиків в житлобудівельній кооперації до останнього часу не досягли належного рівня. Вони становлять приблизно 10%. Треба сказати, що цього замало. Треба взяти рішучу установку на те, щоб кошти пайовиків у житлобудівельній кооперації найближчим часом було доведено мінімум до 15%, при чому треба встановити обов'язкову диференціацію розмірів пайових внесків за категоріями пайовиків, залежно від розміру зарплати. За тієї умови участь житлобудівельної кооперації в п'ятирічному плані житлового будівництва, беручи на увагу, що кооперація буде одержувати відповідні державні кредити, може бути така:

Роки	Відбудовано житл. площі в тисяч. квад. метр.	Варт. 1 - го кв. м.	Загальна вартість у міл. крб.	В тому числі	
				Державн. коштів	Пайов. нагром.
1928/29	295,5	123	36,1	30,7	5,4
1929/30	326,5	118	38,2	32,4	5,8
1930/31	398,9	113	44,8	38,1	6,7
1931/32	414,5	108	44,6	37,9	6,7
1932/33	432,7	101	43,5	36,9	6,6
Всього за п'ятиріччя:	1867,5	111,4 (пересічно)	207,2	176,0	31,2

Цю директиву житлова будівельна кооперація за певного напруження та пожвавлення своєї діяльності виконати зможе.

Друга форма притягати кошти населення до житлового будівництва є приватне, або так зване індивідуальне житлове будівництво. Роля його в боротьбі із житловою кризою у нас досить значна.

ндив. будівн. у відсотках до всього житл. будівництва (за житловою площею)

1923 р.	1924 р.	1925 р.	1926 р.	1927 р.
76,7	69,7	48,0	51,5	54,6

Особливо розвинено індивідуальне робітниче будівництво в індустріальних центрах. Але поруч з цим слід відзначити значні хиби в індивідуальному будівництві. Це, насамперед, те, що воно має майже виключно споживчий характер. Індивідуальні забудівники будують дрібні будинки найпростішої конструкції з найдешевших матеріалів для потреб своєї родини. Якість цього будівництва досить низька. Почасти цим пояснюється й те, що воно дешевше з усіх відмін житлового будівництва. Одною з особливостей його є також те, що індивідуальне житлове будівництво провадиться на 95 — 98% за готівку при мінімальній і надзвичайній обмеженості кредитування його з боку державних орга-

нів та кредитових установ. До недавнього часу точилися суперечки, чи слід заохочувати індивідуальне будівництво, і, якщо заохочувати, то якою мірою. Постановою Пленуму ЦК ВКП, а також постановою ЦВК та РНК СРСР з 4/1 1928 року ці суперечки закінчено і питання вирішене напрямом всебічного сприяння та заохочування приватного житлового будівництва. З цього не випливає, що індивідуальне будівництво не має регулюватися з боку держави. Навпаки, державне регулювання його треба збільшити, але воно (регулювання) не має ставати на перешкоді індивідуальному будівництву, а відбуватися напрямом усунення тих хиб, що ними воно до цього часу відзначалося, тоб-то напрямом збільшення розміру будинків, поліпшення технічної якості, налагодження постачання будівельними матеріалами то-що. Цього можна досягнути, ставши на шлях енергійного виконання відповідних директив урядів СРСР та УСРР що до всебічного сприяння різним об'єднанням індивідуальних забудівників. Треба також утворити певний перелік у справі кредитування індивідуального будівництва. До останнього часу це кредитування було надзвичайно малим, і провадилося його випадково, до того ж воно було також дорогим. Поширити та здешевити кредитування, як засіб притягти власні кошти населення до житлового будівництва та засіб збільшити розмір будинків і поліпшити якість їх,— це один з потрібних практичних заходів, що треба перевести в найкоротший термін. Слід також сміливіше стати на шлях втягнення приватного капіталу до комерційного житлового будівництва. Принципово це питання вже розв'язане позитивно, але у практичному переведенні на місцях бракує належної рішучості. Урахування всіх особливостей приватного та індивідуального будівництва, за правильного та своєчасного переведення директив Уряду, дає змогу подати орієнтовно участь приватних забудівників у загальному п'ятирічному плані житлового будівництва в такій таблиці:

Р о к и	Житлова площа, що їй треба відбудувати за індивід. сектором у тис. кв. метрів.	Витрати з держкоштів в мільйон. карбов.	Витрати населення	Загальна вартість будівництва у міль. крб.
1928/29	886,0	16,6	27,7	43,3
1929/30	978,0	18,3	30,6	48,9
1930/31	1195,1	22,4	37,3	59,7
1931/32	1244,9	23,3	38,9	62,2
1932/33	1297,9	24,4	40,5	64,9
ВСЬОГО :	5601,9	105,0	175,0	280,0

Таким чином, за цим варіантом¹⁾, житлова кооперація та індивідуальні забудівники протягом п'яти років можуть збудувати 7.470 тис.

¹⁾ Варіант п'ятирічного житлового будівництва НКВС.

кв. метрів житлової площі вартістю в 487 міл. крб.; з них 281 міл. крб. державних кредитів, а решта — кошти самого населення. Це вже було б помітним кроком вперед на шляху ліквідації житлової кризи.

Державне житлове будівництво провадять у нас в першу чергу промисловість та транспорт, і на другому місці стоять Окрвиконкоми, міські і селищні ради та інші державні забудівники. Питому вагу державного житлового будівництва та окремих категорій державних забудівників видно з такої таблиці:

Р о к и	1924/25		1925/26		1926/27		1927/28		Всього за 4 роки	
	Витрати	Пит. вага	Витрати	Пит. вага	Витрати	Пит. вага	Витрати	Пит. вага	Витрати	Пит. вага
1. Промисловість і транспорт .	13981,0	49,8	38725,0	58,1	39357,5	45,7	41840,0	40,0	133903,5	47,0
2. Виконкоми і Ради	7658,0	27,4	10876,0	16,3	12951,0	15,0	14187,8	13,5	45672,8	16,0

Ця таблиця свідчить, що основним забудівником є промисловість і транспорт, а Виконкоми стоять на другому місці (житлове будівництво Окрвиконкомів та рад потроху замінюється кооперативним будівництвом). Тут не можна пройти мимо того факту, що питома вага державного будівництва виявила деяку тенденцію до зниження по обох категоріях державних забудівників. Лінія, що її намічено в директивах ЦК ВКП та Союзного Уряду, що основними забудівниками мають бути промисловість і транспорт та місцеві ради,— ця лінія повинна бути виправлена протягом п'ятиріччя таким напрямом, щоб державне житлове будівництво не відстало в темпі від зростання індивідуального будівництва. Цього можливо досягнути двома засобами: безпосереднім збільшенням державних асигнувань на житлове будівництво та поширенням індивідуального будівництва. Житлове будівництво державних органів є переважно капітальне будівництво і розмірами будинків, і матеріялами, що з них будується їх. Але одночасно з тим воно є й найдорожче будівництво, якщо порівняти його з будівництвом кооперативним та індивідуальним. Проводиться його виключно на державні кошти: в них до останнього часу кошти місцевого бюджету посідали дуже незначне місце (наприклад, протягом 1926/28 р. з місцевого бюджету було вкладено 16,2 міл. крб.). Але, починаючи з 1929 р., роля коштів місцевого бюджету значно буде підвищена, у зв'язку з завданням закону про обов'язкове виділення в місцевому бюджеті житлово-будівельного фонду з відрахувань з 50% прибутків з торговельних приміщень та інш. джерел.

Якщо взяти всі державні кошти (лічучи кошти місцевого бюджету), що їх можна буде з більш-менш реальним передбаченням вкласти в житлове будівництво протягом 5-ти років, то план житлового будівництва по державному сектору матиме такий вигляд:

Р о к и	Відбудуван. житл. площі в тис. кв. метр.	Вартість 1 кв. метра	Загальна міл. крб. будівн. в вартість
1928/29	295,5	129 к.	38,0
1929/30	326,5	124 „	41,2
1930/31	398,4	119 „	47,2
1931/32	414,5	114 „	47,0
1932/33	432,2	106 „	45,6
Всього:	1867,5		219,0

Підводячи загальні підсумки всім передбаченням, що їх можна тепер урахувати, ми доходимо висновків:

Що перспективи житлового будівництва на 5 років дають підставу говорити не про ліквідацію житл. кризи протягом 5 років і не про доведення житл. площі до санітарної норми, а лише про ослаблення житлової кризи, про доведення всієї житлової площі пересічно до 6 кв. метрів на душу населення, тоб-то до так званої „голодної норми“.

Загальний п'ятирічний план житлового будівництва та вплив його на зменшення житлової кризи буде видно з такої таблиці.

	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33
Житл. площ. до пот. року в тис. кв. метр.	32395,4	33510,4	34872,6	36586,4	38367,7
Зношеність за рік в тис. кв. метрів	259,1	268,8	278,0	292,6	306,9
Нов. буд. в тис. кв. мет- рів	1477,0	1631,0	1991,8	2073,9	2163,2
Житл. площ. докінця року в тис. кв. метр.	33510,4	34872,6	36586,4	38367,7	40224,0
Міськ. населен. у тис. душ до кінця року	5934,0	6118,0	6308,0	7503,0	6704,0
На душу припадає кв. метрів	5,66	5,70	5,80	5,90	6,00

Вартість цього будівництва за 5 років, урахувавши загальне зниження вартості одного кв. метра новозбудованої житл. площі, буде становити 706,2 міл. крб., зараховуючи сюди й кошти населення у формі пайових внесків в житлобудів. кооперацію та власні кошти індивідуальних забудівників.

Таким чином, на 1/І 1934 року можна передбачити збільшення загальної житлової площі на Україні максимум на 9,337 тис. кв. метрів, що пересічно збільшить загально-житлову норму до 6 кв. метрів на душу. Навіть цих наслідків можна досягнути лише за нормальних

умов нашого господарчого розвитку. Всі наведені розрахунки не претендують на цілковиту точність та незаперечливість. Їх треба ще не один раз перевірити та удосконалити в процесі дальшої роботи в той чи інший бік. Але вони дають змогу приблизно орієнтуватися в тому, які завдання ми можемо тепер перед собою поставити та якими шляхами йти до здійснення їх. Звичайно також, що зростання житлової площі за розгортання житлового будівництва не може бути однаковим для всіх місцевостей України. Житлове будівництво треба скерувати таким чином, щоб зростання житлової площі було скупчене в наших промислових центрах, в першу чергу, щоб забезпечити житлом постійних робітників промисловости, бодай за рахунок зниження житлової площі в містах та селищах з неробітничим населенням. Фінансування житлового будівництва і планування його треба налагодити в такий спосіб, щоб не допускати зайвого розпорошення коштів і технічних засобів, підпорядкувавши все це сталому непохитному керовництву центру. Брак або недостатність такого керовництва, безперечно, відіб'ється негативно на всьому розвитку житлового будівництва.

Наведені розрахунки впливають з передбачень Держплану УСРР, що в житлове будівництво протягом 5-ти років може бути вкладено державних коштів, разом з місцевим бюджетом, не більш як 500 міл. крб. Тоді зазначений максимальний розмір наново збудованої житлової площі лише на 40% буде належати усупільненому секторові житлового будівництва, тоб - то державним забудівникам та кооперації. А решта 60% припаде на індивідуальне будівництво. Ці передбачення Держплану надто обережні; їх головно зґрунтовано на наявному в даний момент порядку фінансування житлового будівництва. Даремно сподіватися, що цей порядок не буде протягом 5-ти років змінений напрямом збільшення державних вкладів у житлове будівництво. Гострість житлової кризи, потреба забезпечити нормальні виробничі процеси промисловости, підвищення державних прибутків, як наслідок попередніх капітало - вкладань, поліпшення добробуту робітників зроблять деякі поправки у справі фінансування житлового будівництва, а ці поправки, навіть коли б вони були незначні, помітно змінять співвідношення між усупільненим і приватним сектором житлового будівництва.

Але „найбільші, найреальніші поправки“ має зробити здешевлення будівництва. Проблема зниження вартости будівництва має весь час непохитно стояти в центрі нашої уваги. Перший рік кампанії що до здешевлення будівництва показує, що ми навіть не зробили в цій справі потрібного перелому. Виконання директиви про зниження будівельного індексу на 15% протягом 1927/28 року стоїть під загрозою. Це відзначила УЕН, коли обговорювала наслідки попереднього дослідження житлового будівництва в серпні б/року. Про це свідчать і ті відомості, що надходять з місць. Одночасно спостерігається випадки, коли будівельні організації досягають зниження вартости будівництва у спосіб погіршення його якости, явно перекручуючи саму директиву. Тут треба з усією силою підкреслити значіння правильно поставленого

органу контролю над будівництвом, і не лише технічного контролю та догляду, а й громадського. Роль партійних і професійних органів, роль преси має бути збільшена і скерована шляхом систематичного виявлення та усунення конкретних хиб будівництва, з максимальним притягненням до участі в цьому контролі широких мас споживачів-робітників. В тому явищі, що кооперативне будівництво дешевше від державного (цей факт можна вважати за доведений), не останню роль відіграє безпосередня активна участь в контролі самих робітників.

В боротьбі за зниження вартости будівництва та зниження його якости величезне значіння має правильне та організоване постачання будівництва кваліфікованою робсилою. Особливо це стосується технічного персоналу. Тут у нас панує „рвачество та кустарювання“. Спроби впорядкувати цю справу до цього часу не мали належного успіху! Труднощів тут багато, якщо взяти до уваги недостатність кваліфікованих інженерів, техніків, десятників і т. ін.

Але цю справу слід налагодити як-найшвидше.

Про інші дефекти в житловому будівництві (а їх ще дуже багато) я не говоритиму, бо вони вже давно відомі, перелічені й не один раз занотовані в цих постановах та директивах. Треба лише наполягти на перевірку виконання цих постанов та директив більше і систематичніше, ніж це робиться до цього часу.

Наприкінці не можна проминути одного питання—це питання про теперішній порядок регулювання житлового будівництва. Він відзначає величезну розпорошеність керовництва. У нас нараховується щось до десятка органів, що в той чи цей спосіб „планують, керують, регулюють“ житлове будівництво. При нашій бідності у кваліфікованих інженерах, технічних та економічних силах така розпорошеність цих сил є велика розкіш. По-друге, це призводить до надзвичайної невкладистости, шкідливої тяганини та безвідповідальности. Вже час рішуче переглянути теперішній порядок, що межує з непорядком. Слід всі сили та засоби зібрати в міцний кулак, організувавши навколо нього широкий громадський контроль. Від цього справа житлового будівництва значно виграла б і була впорядкованіша, ніж це є тепер.

Р. С. Коли статтю вже було здано до друку, повернулася з закордонної командировки спеціальна комісія Наркомвнусправ, яка привезла надзвичайно цінні матеріали про стан та форми житлового будівництва за кордоном, зокрема в Німеччині. Цей матеріал дасть змогу подати перспективи житлового будівництва в іншому разі в особній статті.

А. Нурінов

Підсумки товарообороту 1927—28 року і перспективи на 1928—29 рік по УСРР

В товаробороті 1927—28 року доволі характеристично відбито тенденції зростання продуктивних сил країни, зміцнення соціалістичних начал в народньому господарстві та здешевлення процесу самого товарообороту. Справді, якщо посередницький оборот 1926—27 р. становив 5601,8 м. карб., то в 1927—28 році він досяг 7.205,7 м. карб., або побільшав на 28,6%. Торговельний оборот вроздріб за тих самих років становив 2581,3 міл. карб. і 2852,6 м. карб., що дасть зростання на 10,5%. Де-далі більші продуктивні сили країни збільшували число матеріальних цінностей, що мали обіг на ринку, тим самим поліпшуючи народній добробут. Головним і переважним провідником товарових мас був усупільнений сектор торгівлі. Держторгівля і кооперація. Вони в цілому посередницькому товарообороті займали 84,6% і в роздрібному — 63,6%; з них кооперація 62,4%, держторгівля 22,2% — у всьому посередницькому товарообороті і в роздрібному кооперація 58,4%, держторгівля 5,2%. Приватноторговельний сектор значно поменшив свою питому вагу у всіх процесах товарообороту, в посередницькому обороті він займав 15,4%, в опті 1,6% і в роздробі 36,4%. Приватник не тільки втрачає свою питому вагу в товарообороті, але і в сумарному вияві він в торгівлі подвійно упідлеглений. Боротьба на цій ділянці була на користь соціалістичному секторові. Концентрація торговельного обороту в руках суспільного сектору дозволила здешевити процес товарообігу. Усупільнений сектор на ділі виявив більшу економічну вигідність, ніж приватна торгівля. Не зважаючи на всі труднощі і складність роботи торгівлі, витрати обігу повоці меншали, приміром, якщо взяти всі витрати обігу споживкооперації 1925—26 р. за 100, то всі витрати її 1926—27 р. становитимуть 70% і 1927—28 року 61,7%. Щоб було наявно видно той процес, що відбувався, подаємо таблицю, що це характеризує (див. табл. на стор. 103).

З таблиці видно, що торговельні видатки за останні три роки побільшали на 30,1%, накладні видатки на 70,7, тоді як торговельні обороти побільшали на 122,7%. Матеріальні втрати поменшали на 32% Прибуток поменшав на 20% проти 1925—26 року. Податки побіль-

Р о к и	Д И Н А М І К А					
	Накладні видатки	Торго- вельні ви- датки	Податки	Матері- яльні втрати	Прибуток	Обороти
1925—26	100	100	100	100	100	100
1926—27	127,3	113,3	207,5	62,3	39,9	148,1
1927—28	170,7	130,1	301,6	68,1	80,2	222,7

шали на 201,6%. По лінії сільсько-господарчої кооперації також є доволі позитивні наслідки що до зменшення видатків, це певно характеризує тенденцію до здешевлення процесів обігу. Приміром, видатки Сільського господаря 1925 — 26 року, що дорівнювали 3,75%, поменшали в 1927 — 28 році до 1,46%, а Райспілки за ті самі періоди з 10,0% підупали до 4,43%. Сіл.-госп. товариства з 11,56% поменшали до 5,69%. Значно поменшали видатки також по лінії спеціальних відмін кооперації і державної торгівлі. Всього цього вдалося досягти в наслідок значного владновання і раціоналізації торговельної роботи в цих галузях; зокрема особливо сприяли процесові раціоналізації такі заходи, як синдукування промисловости і концентрація товарних мас в руках меншого числа державців. Запровадження системи генеральних договорів, що охопила по основних групах від 60% до 90% товарних масивів, що були на споживчому ринку, зокрема, текстиль, гендоговорами охоплений на 78%, металеві товари на 66%, шкіра — взуття — на 57%, ліс — на 69%, цукор на 80%, махорка на 90%, гумові вироби на 82%, сіль — на 95% і т. ін. Вищезазначені два як-найбільші організовані заходи дозволили поширити транзитні операції центрів кооперації, тим самим спростити і прискорити процес товарообігу; приміром, у Вукса транзитні операції в 1924 — 25 році становили 48% проти суми торговельного обороту, а в 1926 — 27 році вони досягають 82,8%. По окремих товарах минулого року транзит має таку питому вагу: металотовари — 84%, текстиль — 100%, шкіртовари — 92%, гума — 100% і т. ін. Все це показує, що начало наукової організації радянського товарообороту хоч і повільно, але починає приходити до торговельної системи.

Крім того, ми вважали б доцільним окремо розглянути досягнення нашого товарообороту в таких ділянках, як заготівний с.-г. ринок, торговельне будівництво, що, безперечно, буде за величезний стимул розвиватися сільському господарству в майбутньому, та ринкові промислових товарів. Почнемо спочатку. На заготівньому ринку треба зазначити одну загальну тенденцію, — вона є в тому, що товарова продукція селянського господарства більшає, і питома вага усупільненого сектору в заготівлі її теж більшає, приміром, посівна площа всіх категорій селянських господарств стоїть на рівні 1913 року, досягнувши в 1927 році 21.270 тисяч десятин. Проте, 8 головних культур трохи відстають од загального темпу зростання, вони становлять 17.619 тисяч десятин посівної площі в 1927 році проти 18.420 тисяч десятин

в 1913 році. Що до двох продовольчих культур — жита і пшениці, їхню динаміку за останні три роки видно з таких цифр: 1925 рік — 4.745 тисяч десятин, 1926 рік — 5.577 тис. десятин і 1927 рік — 6.249 тисяч десятин, або зростання на 30%. Продукція зернових культур також стоїть вище від розмірів довоєнного часу. Всі 8 головних сортів збіжжя пересічно за рік в період 1911—15 року давали 1.050 міл. пудів, в 1927 році гуртовий збір цих культур був 1.089 міл. пудів, а у продовольчих культурах пересічно гуртовий збір вказаного довоєнного періоду давав 635 міл. пудів, тоді як 1927 рік дав 784 міл. пуд., або 23% зростання проти довоєнного пересічно-річного розміру. Відтворивши посівні площі і гуртові збори збіжжя до розмірів довоєнного часу, ми дуже далеко відстали у відтворенні товарового хлібообороту. Пересічний хлібооборот за період 1910—13 рік дорівнював 412 міл. пудів за рік, тоді як за останні три роки ми маємо всього лише пересічно 241 міл. пуд. і навіть в 1927—28 р. 263 міл. пудів, цеб-то проти довоєнного часу товаровість збіжжя значно поменшала. Це пояснюється низкою причин; головні з них ті, що пролетарська революція, знищивши поміщиків, значно зменшивши ролю куркульства на селі, ще не створила таких великих господарств у формі радгоспів і колективів, що були б великими держцями товарового зерна. Наше радянське село тепер є „середняцьке“ своєю господарчою могутністю і, натурально, величезну частину збіжжя використовується на споживчу мету; друга, не менш важлива причина є в тому, що на питання врожайности зернових культур ми не звернули належної уваги. Урожайність на десятину у нас значно менша за низку держав (Німеччина, Америка та інші), ми ще не використали всіх можливостей, що є в нашому розпорядженні. Планові заготівники зерна, цеб-то кооперація та держторгівля, минулого року охопили 93% товарової продукції (8 культур), витиснувши приватника майже цілком з цього ринку. Треба мати на увазі, що в 1925—26 році він на цій ділянці займав 30,9%. Отже, і тут ми маємо присутні досягнення. Що до нехлібних культур в сільському господарстві, то ми далеко випередили довоєнні розміри і поволі поступаємо наперед шляхом поширення товаровості і торговельного обороту. Ось дані, що свідчать про це. Засівні площі в 1913 році під цими культурами дорівнювали 2.323 тис. десятин. В 1927 році вони вже дорівнювали 3.651 тис. десятин; по окремих культурах ці показники ще характеристичніші (в тис. дес.):

Культури	1913	1925	1926	1927	1927 р. проти 1913 у %
Сонячник	60	744	548	663	1105
Ін. маслянкові	190	235	211	212	110
Цукр. буряк	440	388	396	502	114
Картопля	720	916	984	1008	140
Сіяні трави	360	903	494	530	147

Заготівля планових заготівників, у зв'язку з поширенням посівних площ і товаровости нехлібних культур, більшає рік-у-рік. Про це свідчать показники з усіх культур.

Назва культур	1925 — 26 р.		1926 — 27 р.		1927 — 28 р.	
	Тис. пуд.	% проти всієї продукції	Тис. пуд.	% проти всієї продукції	Тис. пуд.	% проти всієї продукції
Картопля	2479	5,8	6827	16,7	26050	32,9
Сонячник	8734	76,5	4008	54,5	13690	80,0
Ін. маслянкові	332	27,8	166	31,1	246	80,0
Конопля прядиво	603	91	911	90,9	912	91,0
Махорка	3149	85,2	3848	90,6	2700	90,6
Хміль	29	65,5	69	92,0	154	97,0

Як видно з таблиці, головні нехлібні номенклатури охоплені доволі значно, винятком є лише картопля, на неї нам треба звернути більшу увагу. Навіть у такій складній галузі, як скотарство, і то маємо значні досягнення, наприклад: рогатої великої худоби в 1927 році було вже 8.579 тис. голів, тоді як в 1916 році її нараховували 8.016 тис. голів. Зростання проти довоєнного часу на 6%. Овець побільшало проти того самого довоєнного періоду на 8%, свиней і коней стало стільки, як у 1916 році. За останній рік, у зв'язку з побудовою молочно-чарських заводів і беконних фабрик, побільшала тенденція зростання молочної худоби і свиней. Так само більшає і м'ясна продукція в сільському господарстві. За орієнтаційними підрахунками в 1927 — 28 р. вона становила близько 43,6 м. пуд. проти 38,4 міл. пуд. в 1925 — 26 р. Зрозуміла річ, що із зростанням тваринного стада більшають і пропозиції таких номенклатур, як шкіра, шерсть, тваринні покидьки тощо. Вони в торговельному обороті починають відігравати теж доволі помітну роль. Отже, за останні три роки ми маємо побільшення товаровости в сільському господарстві у всіх відмінах його продукції, що створювало поширену базу для торговельного обороту. Останній минулий рік повнотою відбиває тенденцію попередніх років.

Розвиватися товаровості сільського господарства багато де в чому сприяло переводжуване торговельне і торговельно-експортне будівництво. Ми вступаємо на селянський ринок з новими методами організації його, цеб-то у спосіб побудови нових підприємств, заведення машини на селі, збільшуємо товарову пропозицію. Програма контрольного будівництва 1927 — 28 р. дорівнювала 21 міл. крб. З них на підприємства, що обробляють м'ясну продукцію, припадало 9.505 тисяч карбованців, птахівництво 3.004 карб., маслоробство 6.035 тисяч карб. і плодоовочі 2.763 тис. крб. Головні роботи вже закінчено або закінчується. Отже, в перспективі ми будемо мати ще більший вплив заново побудованих підприємств на розвиток товаровости і товарообороту в селянській частині України. В галузі промислових товарів

перед минулим роком стояло головне завдання — усунути тенденції, що породжують порушення риночної рівноваги, більше задовольнити де-далі більший попит споживчого населення. Товарова маса по 24 основних товарах в 1927 — 28 році мала бути пройдена через організований ринок в сумі 953 мільйони по відпускних цінах, або 1.166 мільйонів по роздрібних, це дає 98⁰/₁₀₀ наміченого на початку року плану. Враховуючи, що головні організації охоплюють близько 85⁰/₁₀₀ товарового обороту, можна гадати, що весь оборот по 24 групах товарів буде 1.145 міл. крб. по відпускних і 1.413 мільйонів по роздрібних цінах. Головна маса промтоварів пройшла по лінії усупільненого сектору торгівлі. Кооперація зайняла в цих оборотах 69⁰/₁₀₀ і решта держторгівлі 31⁰/₁₀₀. Товари між селом і містом пересічно за рік поділялося так: місто мало 40⁰/₁₀₀ і село 50⁰/₁₀₀ всієї суми товарів, що їх планувалось. Що до окремих товарів, питома вага села значно більша, приміром, шкло дорівнює 88⁰/₁₀₀, рибтовари — 75⁰/₁₀₀, шкіртовари — 68⁰/₁₀₀, чорні матеріали — 62⁰/₁₀₀, бавовна 63⁰/₁₀₀ і т. ін. Це пояснювалось потребою у спосіб посиленого довозу промтоварів стимулювати хлібозаготівлі. Риночна рівновага минулого року була сталіша, ніж попередніх років, хоча ще й тепер в дефіциті є низка товарів, особливо черних металів, попит на які задоволено лише на 50⁰/₁₀₀, суконо-шерстяні тканини 35⁰/₁₀₀, шкіртовари — на 75⁰/₁₀₀; що до бавовни, цементу і пиломатеріалів, то попит на них задовольняється від 80—90⁰/₁₀₀. Що до решти товарів, то становище було відносно стале. Очевидно, залежно від зростання продукції промисловости і раціоналізації товаропросування, нам вдасться усунути тенденції, що спричинюють ненормальні явища на ринку. Ось головні показники підсумовної роботи українського товарообороту за минулий 1927 — 28 рік. Вони безперервно дозволяють стверджувати, що ми перебуваємо на кривій, яка швидко здійснюється вгору, і характеризує розвиток виробничих сил країни. Міцніють усупільнені відміни торгівлі, меншає роля приватника, дешевшає і поліпшується процес товаропросування. Ці чинники виникли, безперечно, в наслідок правильної політики в галузі організації торговельного обороту. Директиву В. І. Леніна про будівництво торгівлі через кооперування цілком відбито і потверджено в підсумках товарообороту України за останні роки.

Зазначаючи позитивні моменти в нашій роботі, ми не можемо пройти повз наші хиби, труднощі та завдання, що стоять попереду. Їх треба викрити і намітити шляхи усунування та виконання. Починаючи новий господарчий рік, треба було б звернути увагу на такі обставини: цього року на Україні ми маємо значне зменшення врожаю взагалі і продовольчих культур особливо; у звязку з цим буде менший і хлібний оборот. Наше завдання в тому, щоб якомога ліпше організувати роботу державних і кооперативних заготівників, добившись максимуму заготівлі товарового хліба їхніми силами. Ми мусимо стати головними державцями продовольчих ресурсів, інакше бо де-далі більша спекуляція на хлібному ринку приватника зірве хлібні ціни і дезорганізує ринок взагалі.

Зменшення врожаю продовольчого збіжжя зобов'язує нас протягом майбутнього року переводити суворе заощадження у використанні збіжжя у спосіб підвищення якості його підчас виникання, раціонального розподілу по споживчих районах, збільшення використання корнеплодів, бобів, ячменю то-що. Це завдання є дуже важливим, і цілком гостро стоїть перед нами. Воно потребує напруженої роботи всього господарчого і регулятивного апарату.

Зменшення гуртових зборів збіжжя спричиниться до збільшеної пропозиції інших с.-г. продуктів, особливо продуктів скотарства: м'яса, молока, масла, яєць і т. ін. Нам треба підготувати до цього заготовний апарат та знайти ринку збуту.

Підвищення цін на хлібні продукти цього року спричинить тенденцію підвищити ціни на інші с.-г. продукти, що створить, безперечно, присутнє напруження на ринку. Ця тенденція є ненормальною, вона дає в наслідок збільшення купівельного попиту населення і може ґрунтовно порушити риночну рівновагу. Ціни на техсировину і с.-г. продукти треба стабілізувати на рівні минулого року. Це важке завдання, але ми мусимо поставити собі метою виконати його, цього потребують інтереси нормального розвитку товарообороту.

Дуже великим і важливим питанням для України є фуражне постачання, бо в низці округ дуже не вистачає фуражу. Це значно вплине на стан скотарства в сільському господарстві. Наше завдання в тому, щоб, напружуючи всі зусилля, заготовити потрібну кількість фуражу та забезпечити ним населення сел і робочу худобу промисловости.

Висновок з усього вищесказаного впливає сам собою. Селянський ринок майбутнього року являтиме собою найважчу і складну ділянку, на неї ми мусимо звернути більше уваги і кинути туди найкращі сили.

Труднощі на сільсько-господарчому ринку обумовлюють нашу роботу і в галузі постачання робітників; недостача окремих продуктів змушує нас особливо уважно підійти до питання використання їх, звичайно в першу чергу забезпечивши робітниче населення. Ми гадаємо, що на самому початку року треба добитись створення резервних запасів харчових продуктів по робітничих районах, таких продуктів, як борошно, картопля, олія, крупа, риба та овочі. Щорічне хронічне запізнювання в цьому питанні нам обходиться вельми дорого. Головні сили і кошти робкоопів на початку цього року треба подати на цю ділянку і забезпечити концентрацію достатніх резервів вказаних продуктів в руках кооперації. На ринку промислових товарів завдання є в тому, щоб у спосіб правильного маневрування товаровими масами зберегти сталість ринку та використати промтовари, як чинник збільшення товаровости селянської продукції. Для цього треба запроваджувати гнучкішу систему регулювання ринку, переходу від адміністративних заходів до економічних, намагаючись з цією метою використати не тільки товари синдикованої, але й кустарної промисловости.

І, нарешті, завдання в справі посилення кооперування населення, усупільнення збуту, витискування приватника, здешевлення процесів

товаропросування за рахунок раціоналізації ще й на майбутній рік залишаються на всю широчінь. Тут ще є величезне поле діяльності, тут треба гасло Леніна про поголівне кооперування населення перетворювати з гасла на реальний факт і тим самим створювати умови, щоб витиснути приватника. Це потребує не тільки здешевити товар, але й поліпшити якість обслуговування споживача. А це у нас стоїть на дуже низькому рівні і потребує нашої особливої уваги майбутнього року, бо справу поліпшення і поширення товарообороту тепер згрунтовано на якість роботи торгівлі. Ось низка головних питань, що стоять перед нами майбутнього року в галузі товарообороту і що на них треба сконцентрувати увагу регулятивним та господарчим органам України.

Є. Гірчак

III З'їзд Ком. Партії Зах. України

Щойно одержано у нас видання КПЗУ¹⁾, з яких довідуємось, що недавно відбувся III з'їзд Комуністичної Партії Західньої України. В цих самих виданнях вміщено дуже цікаві матеріали про роботу з'їзду (постанови, тези, резолюції, привітання). Отже, ми тепер маємо самі широкі можливості ознайомитись і ознайомити нашого читача докладніше з роботою цього з'їзду, що в історії революційного руху Західньої України, в історії КПЗУ займе не аби яке місце.

Ознайомлюючись і вивчаючи постанови і вирішення цього з'їзду, що цілком і повнотою охоплюють всю широку революційну діяльність КПЗУ, сміливо можемо сказати, що він займає цілий етап в більшовизації партії. Його вирішення мають величезне політичне значіння так для КПЗУ, КПП, як і для самої КП(б)У. Обізнання членів КП(б)У з цими вирішеннями, як і з вирішеннями VI Конгресу Комінтерну сприятимуть інтернаціональному вихованню членів нашої партії.

Політична й економічна ситуація на Західній Україні і в Польщі, а також і в усьому світі, що підчас неї працював з'їзд, значно відрізняється від тої ситуації, що була підчас II з'їзду КПЗУ (початок 1926 року). За цей, більш аніж дворічний час, відбулись великі зміни в політичному, економічному і середпартійному житті. З'їздові довелося глибоко проаналізувати ці зміни, підсумувати минулий етап і накреслити завдання на майбутнє, враховуючи нові суспільні явища, нові класові співвідносини.

З'їздові довелося подати оцінку партійного розвитку протягом двох років. Увага з'їзду була зосереджена на оцінці тієї зради, що її вчинили Васильков-Турянський, і подати глибоку аналізу всіх політично-суспільних явищ, що спричинились до цього.

Тепер нема ніякої потреби докладно розповідати про історію цієї зради, її значіння, коріння, наслідки, про ту боротьбу, що її перелала КПЗУ проти цієї зради. Все це нашому читачеві і так відомо. З'їзд як-найрішучіше засудив цю зраду. Політику ж партії, нового керівництва партії, політику КПП, Комінтерну, КП(б)У в справі боротьби і зліквідування цієї зради визнав правильними, і цілком до них

¹⁾ „Постанови III з'їзду КПЗУ“. Львів. 1928 р. Видавництво ЦК КПЗУ.

приєднався. Постанови з'їзду що до зрадників і тих, хто був їхніми ідейними керовниками, ясні, категоричні:

„З'їзд вважає, що заяви групи Василькова до КІ та ЦК КПП є ще одним прикладом тих безсоромних політичних шахрайств, що їх ця група вживала торік, урочисто зрікаючись шумськізму. З'їзд висловлює тверде переконання, що КІ не може провадити ніяких розмов з людьми, які провадять антирадянську агітацію в фашистівській Польщі. З'їзд з обуренням констатує, що справжні ідейні керовники розламу — Шумський та Максимович — не тільки не зреклися всяких ідейних звязків з розламівцями, але насмілюються ще писати в своїх заявах до ЦК ВКП, що більшість КПЗУ йде за Васильковим і Турянським (цеб-то складається із шахраїв та зрадників), і що ЦК КП(б)У робить в своїй національній політиці помилку за помилкою.

З'їзд рішуче ставить питання про дальше перебування в КІ людей, які протягом довгого часу провадили в лавах КПЗУ фракційну роботу, скеровану проти КІ, які безпосередньо звязані з розламівцями, які досі обстоюють позиції розламівців в питаннях про СРСР і УСРР“ (з рез. на політ. звіт ЦК КПЗУ).

З'їзд знаменував і демонстрував цілковите ідейне й організаційне банкрутство цієї політичної жалюгідної авантури. Бо з'їзд був справжнім представником всієї партійної організації.

Але завдання з'їзду, а також і його робота ні в якому разі не обмежувалися цим. Перед з'їздом стояли значніші, важливіші завдання: усунути хиби середпартійної роботи, накреслити шляхи дальшої революційної боротьби, мобілізувати всі сили на цю боротьбу, підрахувати свої і ворожі сили, зміцнити та скріпити фронт революційної боротьби і т. ін.

КПЗУ — бойова партія пролетаріату і трудящих експлоатованих мас, незаможного селянства та батрацтва. КПЗУ ставить своїм завданням — боротися за розкрепачення від соціального і національного гніту цих мас у спосіб революції. КПЗУ доводиться кожний день, кожну годину дбати про те, як здійснити це розкрепачення, як повести маси на боротьбу за це розкрепачення. Одним з головних завдань з'їзду — була робота над тим, як розв'язати це питання.

Питання роботи серед пролетаріату, питання завойовання його і притягнення більшості його на бік партії, питання боротьби пролетаріату за свої класові і політичні домагання — докладно обговорювалось на з'їзді, коли на порядку денному стояло питання — „Праця у професійних спілках і завдання партії“. Так само і молодь. Так само і про селянство.

В ухвалених од з'їзду тезах, що тепер ми їх маємо в руках про роботу у профспілках, про роботу серед молоді, про роботу серед селянства — ми маємо доскональні дороговкази, як рушити ці мільйонові бойові маси в бій проти фашизму, проти класового гніту, проти терору, проти визискування.

Крім цього, через усі ці вирішення червоною ниткою снується одна думка — це небезпека антирадянської війни. З'їзд зосереджує особливу увагу партії на цій небезпеці, викриваючи політику польського фашизму що до цього. З'їзд мобілізує волю і силу партії на боротьбу з цієї небезпекою.

Західня Україна це та частина українського народу, що її загарбала фашистська Польща, це країна національно пригноблена. Національне питання на терені Західньої України має там відігравати революційну роль у визвольній боротьбі трудящих мас. Тому також цілком зрозуміло, що з'їзд присвятив велику увагу українському національному питанню взагалі і роботі серед національних меншостей Західньої України зокрема.

І, нарешті, з'їздові довелось також присвятити чимало часу, щоб висвітлити політику західньо-української буржуазії, її угодовство що до польського фашизму, її контр-революційну роботу, а також і політику Пилсудського і національну, і аграрну, і міжнародню.

Оце, приблизно, такий зміст і розмах роботи з'їзду.

Тепер перейдемо до окремих питань, до окремих постанов з'їзду, що заслуговують на особливу нашу увагу.

І. Праця у професійних спілках і завдання партії. Стан західньо-українського робітництва є тепер як-найгірший. Політичний і національний гніт, економічне визискування у спосіб раціоналізації, скасування 8-годинного робітничого дня і т. ін. — роблять стан робітництва куди гіршим, ніж в інших капіталістичних країнах, і майже подібним до стану кулі. Про безробіття на Західній Україні свідчать такі дані: в середині цього року за урядовими даними було безробітних на терені Західньої України 23.474. По окремих галузях промисловости безробіття розподілялось таким чином: в нафтопереробному промислі загальне число робітників було 7.213 в 1923 році; 6 506 в 1924 році; 5.399 в 1925 році; 5.731 в 1926 році; 4 973 в 1928 р. і, нарешті, 4.809 в середині 1928 р. Тут, як і в інших галузях промисловости, спостерігається таке явище: що далі, то значніше меншає число робітників, і в той самий час більшає продукція виробництва. Це наслідки шаленої визискувальної капіталістичної раціоналізації. В нафтодобувальній промисловості продукцію, напр., збільшено на 8%, порівняно з 1923 роком, а число робітництва зменшено на 34%. Заробітну плату весь час зменшується, поруч із скасуванням 8-годинного робочого дня. З 1924 року реальна зарплата поменшала на 14,2% (за офіційними урядовими даними). Коли номінальна плата побільшала з 1925 року подекуди на 15—20%, то дорожнеча побільшала на 40%. Про зростання дорожнечі і зменшення зарплати яскраво свідчать такі дані: в 1924 році на денний заробіток будівельного кваліфікованого робітника можна було купити 17 клгр. хліба; в 1925 р.—9,75; в 1927 році—7,25. Спостерігається далі зростання цін. Дрогобич-

Борислав є найдорожче місто в Польщі. До цього зростання дорожнечі призводить урядова політика високих цін та протекціонізму.

Шалена капіталістична раціоналізація, що за її допомогою буржуазія скидає весь тягар розбудови своєї промисловости на плечі робітникам, також дуже болюче відбивається на стані західно-українського робітництва. Наслідки цієї раціоналізації маємо вже такі:

1) скасування 8-годинного робочого дня і удовження його до 10, а, навіть, до 12 годин;

2) зменшення числа зайнятих у виробництві робітників і збільшення армії безробітних;

3) безпосереднє і посереднє зменшення заробітної плати, зниження життєвого рівня робітників;

4) максимальна інтенсифікація праці без відповідного піднесення життєвого рівня і поліпшення умов праці;

5) швидше зношення організму робітника;

6) побільшення питомої ваги праці некваліфікованих робітників, дітей і жінок.

Цей тяжкий стан робітництва, що подвоюється політичним фашистівським терором, утворює сприятливі умови успішно працювати КПЗУ на профспілковому терені.

В цій галузі роботи перед КПЗУ стоять величезні завдання. Керівництво економічними акціями профспілок і страйковою боротьбою; боротьба за реорганізацію профспілок на підставі виробничо-промислового, а не цехового принципу; боротьба за умасовлення і убойовлення профспілок; боротьба за правильне розв'язання національного питання у профспілках; боротьба за єдність професійного руху; боротьба проти фашизації профспілок.

З'їзд накреслив таку програму профспілкових акцій:

1) підвищити заробітну плату;

2) боротися проти удовжування робочого дня, за 7-годинний день праці; за 6-годинний день для робітників на підземних працях, шкідливих для здоров'я (соливарний і нафтовий промисли); 6-годинний день праці за невпинного руху в нафтовому промислі і для молоді до 18 років;

3) боротися з усякими явищами, зв'язаними з капіталістичною раціоналізацією;

4) визнати фабричні делегації, фабричні й фільварочні комітети; приймати і звільняти робітників мають професійні спілки;

5) Засновувати на фабричному терені ясла та інші установи, що мають за мету охороняти материнство й дитинство;

6) поширювати на всіх робітників забезпечення від безробіття, сплачування допоміг для безробітних розміром середнього заробітку на весь час безробіття.

7) соціальні забезпечення, що охоплюють всі категорії робітників, як також всіляких забезпечень — старість, хвороба, нещасливий випа-

док, безробіття, каліцтво, охорона жінок і дітей коштом капіталістично держави ;

8) цілковите робітниче самоврядування в галузі соціальних забезпечень ;

9) удержання англійської суботи ;

10) запровадження платних відпусток.

Висуваючи таку програму економічних акцій, партія ставить перед собою завдання — дбати про те, щоб у відповідний і влучний момент перевести ці акції на вищий ступінь, перетворюючи їх на політичні акції, скеровані проти класового гніту і проти фашистського ладу.

II. Завдання роботи комсомолу. З'їзд відзначив нові моменти в роботі КСМ ЗУ: 1) у зв'язку з посиленням підготовлень польського фашизму до збройного нападу на СРСР, дуже посилюється роботу всяких мілітаристичних організацій, що охоплюють в своїх лавах досить значне число трудящої молоді, готують її, як збройну силу на службу імперіялістичним намірам, сіючи в її лавах націонал-шовіністичну отруту; 2) в наслідок капіталістичної раціоналізації більшає число робітничої молоді на виробництві, а разом з цим більшає її роля в загально-пролетарській боротьбі; 3) залежно від цих двох напрямків, вирівнюють лінію своєї роботи серед молоді різні ворожі нам напрямки, з побільшеною активністю формуючи і переводячи серед молоді ідеологію угоди, класового миру та співробітництва, розбиваючи економічну і політичну боротьбу молоді по національній лінії — з одного боку, а з другого — проводячи ідеологічне підготування нападу на СРСР засобами дискредитації його досягнень в справі соціалістичного будівництва, піднесення матеріального і культурного добробуту робітничої класи, будівництва національних республік, розвитку пролетарських національних культур і протиставлення цим досягненням націоналістичної ідеології.

Цими новими моментами обумовлюється і головні завдання роботи КСМ ЗУ, що їх накреслив III з'їзд КПЗУ. Ці завдання такі: 1) розгортати і поширювати масову політичну та економічну діяльність, 2) боротися з мілітаризмом та з усіма заходами фашизму що до війни з УСРР, СРСР; 3) боротися з ворожими нам впливами, боротися за повернення молоді під революційний стяг; 4) посилювати роботу в масових легальних організаціях молоді на закріплення наших там позицій; 5) зміцнювати та умасовлювати саму комсомольську організацію; 6) сполучувати молодечий революційний рух із загальним пролетарським та визвольним рухом країни і всієї Польщі; 7) розгортати роботу на селі серед незаможних, бідняцьких та батрацьких молодечих кол; 8) боротися проти націоналізму та прищеплювати молоді лєнінову науку що до розв'язання національної проблеми на терені Зах. України; 9) політично виховувати молодь, загартовувати її що до цього; 10) боротися з усіма хибами, що виявилися в молоднечому рев. русі, так в організаційній ділянці, як і в економічній та політич-

боротьбі; 11) організувати фабрично - промислові гуртки та пролетаризувати комсомольську організацію; 12) більша увага з боку КПЗУ до комсомолу ЗУ та більша контактація в їхній роботі. Ось головне в постановах з'їзду про роботу комсомолу З. У.¹⁾

III. Про роботу на селі. Для такої країни, якою є Західня Україна, де 80% населення працюють в сільському господарстві, де панує нечуваний земельний голод, де диференціяція селянства досягла свого апогею, де маємо виключно велике число батраків, сільсько - господарчих пролетарів, де зайві руки, де безробітний резерв душить село, де класовий гніт переплітається національним гнітом, і де все ще скріплено неймовірним фашистівським терором, — звичайно, робота партії на селі набирає величезного, виключного політичного значіння. В балансі сил революції і контр - революції, в пролетарській революційній стратегії і тактиці на Західній Україні — питання про селянство, про його неможливість, бідняцьку і батрацьку частину займає величезне місце. Селянство Зах. України у визвольній революційній боротьбі пролетаріату з - під соціального і національного гніту відіграє чималу революційно - рушійну роль. Селянство — це величезний резерв революційної сили, енергії, волі.

Через це цілком зрозуміло, що III з'їзд КПЗУ в своїх постановах присвятив таку велику увагу цій проблемі.

КПЗУ доводиться невпинно дбати про те, щоб революційний визвольний рух селянства скерувати в загальне пролетарське визвольне річище, щоб його сполучити із загальним революційним рухом всієї Західньої України і Польщі і скерувати його проти польського фашизму, скерувати на повалення його і утворення робітничо - селянської влади у спосіб революції.

Це головна проблема, що стояла перед з'їздом.

З'їздові довелося проаналізувати економічний і політичний стан сучасного села Західньої України, а також викрити і політику польського фашизму що до селянства.

Тепер становище західньо - українського селянства характеризується надзвичайним поглибленням процесу диференціяції села, його поляризацією, розщепленням на ворожі класові групи і утворенням двох класових ворожих сил на селі. Поміщицтво, куркульство і глитаїство, заможніші верхи села, які в значній своїй частині ідуть за Пілсудським, що є його головною базою на селі, що є знаряддям його політики — це один табір. Незаможники, значна частина середняцького селянства, бідноти, батраки, сільсько - господарські і лісові пролетарі, одно слово, вся пригнічена, експлоатована маса сільського населення — це другий революційний табір.

На селі там нині надзвичайне класове загострення. На чолі революційного табору стоїть КПЗУ.

*) Див. ст. Якубовича „Комсомол Зах. України в боротьбі за молодь“ — „Більшовик України“ № 19 1928 р.

Політика Пілсудського скерована на той бік, щоб у спосіб парцеляції (скупівля землі за гроші по риночних цінах), комасації („укрупнення“ сільського господарства), кредитів кооперації земельним банкам, у спосіб деяких поступок в ділянці національної і культурної політики — створити собі міцну базу на зах.-укр. селі.

Коли ендецький уряд Грабського хотів цього досягнути дикою колонізацією цього краю, то Пілсудський дбає про те, щоб *українського поміщика, українського куркуля* повернути на свій бік і зробити їх своїм знаряддям у збройній боротьбі проти СРСР, проти УСРР.

Цій самій меті допомагає Пілсудському і політика високих цін на сільсько-господарчі продукти, політика протекціонізму.

Якщо йому його політика майже цілком вдається що до поміщиків, куркулів, то вона крахує і банкрутує що до бідних верств селянства. Бо класові противенства на селі так загострені і такі значні, що ніяка облудна і шахрайська політика не зможе їх скасувати. Класових потреб біднішого селянства не може задовольнити фашистський уряд. Тут є тільки один шлях — шлях революційної боротьби під гаслом „Земля без викупу“ під проводом пролетаріату.

І це становить величезну підвалину того, що селянство покликане відогравати революційну роль в пролетарській революції. Західньо-українська буржуазія, яка давно вже зрадила, і що цілком пішла на послуги до польського фашизму, звичайно, цього усвідомити не може. „Діло“, ундівське „Діло“, що невтомно працює над знищенням всього революційного на Зах. Україні, що працює над тим, щоб увесь український народ повалити на коліна перед польським фашизмом, що само вже давно „скорилось“ і викинуло гасло „скорись“, пише про характер і долю селянства таке:

„Там (Німеччина, Франція, Італія) селянство входить в склад різних *націоналістичних* партій і через них впливає не раз рішучим способом на хід державної політики. *Але ніде в Європі*, за виїмком культурно і політично невироблених народів Сх. Європи в роді нас, українців, білорусів і т. д., селянство не дає зпоміж себе кадрів для соціалістичних і взагалі інтернаціоналістичних партій. Ніде в Європі навіть нікому не прийде на думку, аби був можливий такий курйоз, що селянство взагалі може бути ісповідником соціалізму чи комунізму. Це такий абсурд, як припущення, що риби можуть літати по повітрю, а птахи постійно жити під водою“ („Діло“, 17 жовтня 1928 р. Ст. Лисяка).

У цих людей свідомість і фізичні органи почуття так засмічені їхніми класовими інтересами, інтересами гнобителя, власника, експлоататора, що вони не здатні бачити справжніх класових співвідносин, класової боротьби на селі.

Трудно і неможливо це їм бачити. Тут справді можна сказати, що „скорше риби можуть літати в повітрі, а птахи постійно жити

під водою“, ніж ундівці, попи, адвокати, куркулі, буржуї зречуться своїх класових інтересів.

А дійсність зовсім інакша. І III з'їзд цілком слушно відбив цю дійсність, коли ухвалив:

„Не зважаючи на деякі тимчасові успіхи фашистівської диктатури, робітничо-селянський рух Західньої України має перед собою широкі перспективи розвою вже хоч би з тої простої причини, що соціяльна база фашизму на зах.-укр. селі надто вузька та що Пілсудський, притягнувши на свій бік українського куркуля за допомогою мізерних уступок не є в силах задовольнити насущних потреб широких верств сільської бідноти, малоземельного селянства і основної маси середняків“ (З рез. III з'їзду КПЗУ „Про роботу на селі“).

Західня Україна, як і вся Польща перебуває напередодні пролетарської, соціалістичної революції. Це історичне завдання наступного часу. Буржуазно-демократична революція для них є минулий, пройдений етап. Відповідно до цього, теоретичне висвітлення селянського питання і як тактична проблема набирають особистого вигляду. І тут довелось викрити всі блуди зрадницької васильківської групи. Відома значна помилка цієї групи, коли вона викинула гасло „земля селянам по поміркованим цінам, ними же самими визначеним“. Ця ж таки група не вгледіла і класової диференціяції на селі, до села вона підходила як до чогось одноцільного, монолітного. Вона бачила на селі одну низку противенства — це противенства по національній лінії — українське село і польський поміщик.

На V Конференції КПЗУ було ухвалено помилкову постанову:

„В сучасному західньо-українському селі існують противенства двох родів: по-перше — між сільськими робітниками і сільськими підприємцями (передовсім заможними селянами); по-друге, — між величезною більшістю селянства і пануючими класами поміщиків і капіталістів.

Перше противенство мусить розвиватися лише разом з розвитком капіталістичних відносин на селі. *В даний час західньо-українське селянство диференційоване ще мало* (курсив наш — Є. Г.), західньо-українські сільські робітники ще дуже неписьменні, ще занадто міцно звязані з селянством, над ними ще занадто тяжать загально-селянські кривди, і тому загального значіння рух сільських робітників на початку соціальної революції набрати не може.

Для КПЗУ власне друге противенство — противенство між величезною більшістю селянства і між пануючими класами поміщиків та капіталістів має найбільш суттєве й найбільш практичне значіння, бо дозволяє їм втягнути величезну більшість селянства в боротьбу за повалення сучасного буржуазно-поміщицького ладу“.

Це фактично є відмовлення від пролетарської революції, це сповзання на позиції одноцільного національного фронту, це є одна з модифікацій теорії безбуржуазности української нації.

III з'їзд викрив цей блуд, і дав таке настановлення в цьому питанні:

„В такій країні як ЗУ, перед комуністичною партією, теоретично беручи, стоять дві небезпеки: з одної сторони, обмеження до пролетарської бази, звуження діяльності до вузькокласових, цехових завдань робітничої класи; що грозить відривом від працюючих мас; і з другої сторони, розплив партії в дрібноміщанському середовищі, що веде за собою страти ідеологічного обличчя і відхід від правильних пролетарських позицій. Робота комуністичної партії на селі повинна мати на меті виховування в процесі класової боротьби революційного союзу селянства з робітничою класою та забезпечення в цьому союзі гегемонії пролетаріату. Однак забезпечення цієї гегемонії неможливо при підході до селянства, як до цілості. Комуністична партія не сміє забувати основного моменту, що ним є класова диференціяція села, яке вимагає з боку партії ріжного підходу і ставлення до цих груп. Поруч польського обшарника український поміщик і кулак являється по своїй класовій природі самим рішучим ворогом революційного пролетаріату. Коли в 1919—23 р. р. українська буржуазія грала об'єктивно революційну роль, ведучи з польським поміщиком боротьбу, то сьогодні вона являється одною з головних підпор фашистівської диктатури на Західній Україні“. (З рез. III з'їзду КПЗУ „Про роботу на селі“).

Грунтуючись на цьому, з'їзд во всю широчінь поставив проблему організації сільсько-господарчих і лісових робітників. Це питання заслуговує на окрему тему.

З'їзд накреслив також завдання партійної роботи в легальних установах села (Просвіта, Рідна хата і т. і.), а також завдання боротьби з угодовими, дрібнобуржуазними партіями, що ошукують селянство (УНДО, УСРП, РУНДО).

З'їзд також присвятив багато уваги конкретним завданням роботи на селі (боротьба з воєнною небезпекою, боротьба з шовінізмом і націоналізмом, противоголодова акція і т. д.).

Постанови з'їзду що до селянського питання мають величезне значіння: це справжній крок на шляху більшовизації КПЗУ.

Союз пролетаріату з біднішим селянством під гегемонією пролетаріату для революційної боротьби.

Рішуча боротьба з угодовськими селянськими партіями так українськими, як і польськими.

Невпинне викривання фашистівської селянської політики і зради української буржуазії та дрібноміщанства.

Поглиблення партійної роботи на селі. Ось головний зміст постанов III з'їзду КПЗУ про роботу на селі.

4. *Українське питання і нац. меншості на Зах. Україні.* Українське національне питання в Польщі набирає такого великого політичного значіння, що виходить далеко за межі самої Польщі і має міжнародній характер. Пілсудський, виказуючи волю світового імперіялізму, в першу чергу Англії, а також волю своєї буржуазії, готується до збройної боротьби проти Союзу Рад. З цією метою він відповідний спосіб „розв'язує“ українське національне питання. В майбутній імперіялістичній боротьбі Західня Україна і Західня Білорусь повинні відігравати значну роль. Отже, Пілсудський дбає про те, щоб забезпечити собі підтримку з боку цих країн. Всі його заходи в галузі національної політики скеровані в цей бік, в бік повернення української буржуазії, куркульства, угодовських партій на підтримку своєї фашистівської політики. Пілсудський робить деякі показні поступки в національному і культурному питанні. А що до революційного табору, Пілсудський додержує тої самої політики, що його ендецькі попередники: дальше громити, тероризувати, розбивати. Національний гніт не зменшується, а збільшується. Робітники і незаможні верстви селянства як і раніш перебувають в стані національно під'яремних.

Угодовські українські партії — УНДО, УСРП, УСДП, РУНДО — цю політику Пілсудського фактично підтримують. Західня Україна на ділі являє собою колонію імперіялістичної держави — Польщі. З цього і випливають головні завдання КПЗУ в галузі національної політики.

КПЗУ стоїть на чолі національно-визвольного руху трудящих західньо-українських мас. Ніяка влада Пілсудського не зможе розв'язати національного питання в Польщі, а також українське національне питання. Не може тому, що ця влада може тільки і існувати за умовою національного пригноблення і визискування завойованих українців, білорусів і т. ін. Знищити національний гніт, визволити поневолені народи — це значить знищити ту підвалину, що на ній базується панування польських владних класів. Зрозуміло, що цього він зробити не може.

Завдання КПЗУ є в тому, щоб викрити весь блуд, все ошуканство брехливої, фальшивої фашистівської національної політики і довести найширшим колам трудящих мас, що єдиний спосіб визволитись з-під національного гніту — це боротися вкупі з усіма трудящими всієї Польщі проти польського фашизму, за утворення робітничо-селянського уряду, за з'єднання з УСРР.

Завдання КПЗУ є також в тому, щоб викрити зраду, угодовство, запродакство українських націоналістичних партій, що працюють і дбають на користь польському фашизмові.

Треба довести українським пригнобленим масам, що український націоналізм, висуваючи платформу „всеукраїнства“, „Соборної України“, засуджуючи і цькуючи національну політику КП(б)У — цим самим готує Україну до нової неволі, продає і зраджує її знов, як зраджував 1919 — 1920 р.

Українське національне питання покликане відогравати велику революційну роль на терені Польщі. Партія повинна рішуче боротися з усякими ухилами в національному питанні, так у бік його занедбання, нехтування, недооцінки, як і в бік українського шовінізму та націоналізму.

Треба також рішуче боротися проти москвофільства — РУНДО, цих агентів світової контр-революції. Величезним знаряддям в руках партії в боротьбі проти українського націоналізму, проти УНДО, РУНДО (москвофіли), проти національної політики польського фашизму є висвітлення національної політики КП(б)У, її досягнень, зростання культури Радянської України.

На Західній Україні мешкають ще значні верстви неукраїнського населення — поляки, євреї, німці, чехи й інші.

Буржуазія кожної окремої з цих національностей, а особливо польський фашизм ретельно сіє серед них шовінізм, національну ненависть, нетерпимість. Він вживає старої царської політики — нацькувати одну націю на другу і на цьому погріти собі руки.

Отже, завдання КПЗУ є ще у тому, щоб створити єдиний революційний фронт на Зах. Україні між трудящими масами — українськими, поляками, євреями. Цьому заважає польський, єврейський і український шовінізм. Виховати трудящі маси в дусі інтернаціоналізму — одне з головних завдань КПЗУ і КПП.

Звідси випливає також завдання — посилити боротьбу з націоналістичними і шовіністичними єврейськими (Бунд, сіоністи, П.-Ц.) та польськими (ППС) партіями, що теж перетворились на активну агентуру польського фашизму¹⁾.

Такі головні підсумки політичної роботи III з'їзду КПЗУ. Детально в цій статті їх ще не висвітлено. Доведеться, залежно від того, як одержуватиметься матеріял, не раз повертатись ще до цієї теми, висвітлюючи вже окремі питання (профспілки, аграрне питання, молодь, національне питання і т. і.). Але й на підставі того матеріялу, що маючи його можна було скласти і цю статтю, генеральна політична лінія цього з'їзду яскраво постає перед нами.

З'їзд — це справжній етап більшовізації КПЗУ. З'їзд обговорив і розв'язав кардинальніші питання революційної теорії і практики КПЗУ.

В наслідок з'їзду ми маємо ясну політичну лінію і програму дальшої боротьби КПЗУ. В наслідок з'їзду ми маємо дальше організаційне та ідейне скріплення КПЗУ, скріплення її зв'язків і стосунків з КПП, з Комінтерном.

Комуністична Партія Західньої України, що сама переборола і знищила зраду в своїх лавах, показала і довела, що вона твердо обстоює засади більшовізму і ленінізму.

Перед партією стоять колосальні завдання і, безперечно, що вона з такою новою зброєю, як постанови III її з'їзду, успішно їх розв'яже.

¹⁾ Див. ст. Вінярського „Національні меншості на Зах. Україні і завдання КПЗУ“ — „Більш. України“, №№ 17, 18, 19 — 1928 р.

РЕЗОЛЮЦІЯ ІІІ З'ЇЗДУ КПЗУ

Резолюція на політичний і організаційний звіти ЦК КПЗУ

Заслухавши й обговоривши політичний звіт ЦК КПЗУ, 3-й З'їзд КПЗУ цілком і повнотою ухвалює політичну лінію й роботу ЦК після розламу, що в наслідок її ми маємо відбудову парторганізацій, поширення і зміцнення їх впливу на маси, а разом повний ідейний розгром і майже цілковиту ліквідацію зрадницької розламової групи Василькова-Турянського.

З'їзд із задоволенням відзначає, що за дуже короткий час після розламу, під керівництвом ЦК вдалося налагодити організаційний і технічний апарат партійного керівництва в центрі і в усіх округах Східньої Галичини та Холмщини, розгорнути партроботу в цих округах і розпочати організаційну роботу в деяких округах Волині.

Проте, ці значні досягнення ні в якому разі не зменшують тих надзвичайно трудних і складних завдань, що стоять тепер перед КПЗУ. Партія ще не зуміла завоювати головної маси велико-промислового пролетаріату (металісти, залізничники, гірняки, нафтові, деревельні, комунальні робітники й т. ін.), а також маси сільського пролетаріату (лісові, рільничі робітники). Вплив партії у профспілках, особливо серед профспілок великопромислового пролетаріату ще зовсім недостатній. Партійні організації в найбільших промислових округах (нафтовий район) аж до останнього часу мали занадто вузький характер і були вельми недостатньо безпосередньо зв'язані з масами.

Пролетаризація партії, поширення й поглиблення її впливу на пролетарські маси — польські, українські, жидівські: в першу чергу на маси великопромислового пролетаріату — стоїт перед партією в усю широчінь.

Колишнє керівництво не вмiло й боялося поширювати партійну організацію у пролетарських районах, особливо коштом польського та жидівського пролетаріату, часто густо надаючи роботі серед пролетаріату суто-сектанського характеру, уникаючи також висувати робітників на керівничу партійну роботу. Тепер партія повинна рішуче пірвати з цією спадщиною розламової групи.

У зв'язку з системою керівництва, що її провадила колишня провідна група, уникаючи висувати робітничі кадри, що підростають на активну роботу, знищуючи фактично самодіяльність партійних мас то-що,— ми маємо тепер дуже слабке й тонке прошарування активу. Партія ніколи не зуміє тривко завоювати і закріпити за собою пролетарські маси, якщо їй не вдасться найближчим часом утворити досить значний загартований і вихований пролетарський та селянський актив.

Старе керівництво довело парторганізації в цілій низці дуже важливих районів, що грають першорядну ролю на випадок війни (Волинь), до повного розпаду. Відбудувати ці організації і налагодити в них систематичну партійну роботу є одним з найважливіших завдань нашої партії та її керівництва в майбутній період.

2. Зосереджуючи увагу на зміцненні ідейного впливу й організації партії серед пролетаріату міста й села, З'їзд одночасно підкреслює всю вагу і значіння поглиблення та поширення партроботи серед бідного і середнього селянства, яке на Зах. Україні є надзвичайно важливим чинником революційної боротьби, і яке в цілій Польщі на випадок війни становитиме головну масу армії. Українські угодові партії, що допомагають Пілсудському готувати війну проти Радянського Союзу з безпосередньою метою буржуазної реставрації і на Рад. Україні, кидають всі сили та засоби на роботу серед мас українського селянства, де вони мають ще досить значний вплив. Розбита вщент васильківська група тепер намагається (за ідейної допомоги проводирів правого Сельробу) опертися на певні верстви селянства, особливо на Волині. Слід видзначати також, що

партія досі нічого не зробила в галузі завоювання польського села на ЗУ. В таких умовах робота партії серед селянства набирає величезного значіння.

3. Утворюючи й розгортаючи нелегальний партапарат в умовах фашистівської диктатури, загострення боротьби фашизму проти робітничої класи та її авангарду комуністичної партії й підготовки війни проти Радянського Союзу, маючи на меті як - найширше охопити роботою цього апарату пролетарські й селянські маси та втягти їх до революційної боротьби проти фашизму, партія повинна вжити всіх засобів, щоб законспірувати партапарат перед фашистівською дефензивою й провокацією. З'їзд відзначає, що в наслідок кінцевої потреби як - найскоріше відбудувати партапарат і розгорнути його роботу після розламу, — в діяльності місцевих організацій і краевого керівництва спостерігалось за звітний час деякі браки й хиби в цій галузі, що їх в дальшій роботі треба пильно уникати.

4. З'їзд з особливим задоволенням відзначає майже цілковиту ліквідацію ідейного впливу на робітничу класу розламівської групи Василькова - Турянського, і майже повний розклад їхніх організацій, наслідок енергійної роботи партії та правильного керівництва. Зрадивши інтереси соціального й національного визволення трудящих мас Зах. України, васильківська група після розламу остаточно перетворилася на агєнтуру польського фашизму в революційному таборі Зах. України. Вона виступила проти КПП, КП(б)У й Комінтерну з цілим арсеналом зброї, запозиченої в УНДО й фашизму. За зразком групи Маслова та Рут - Фишер, яка у свій час, заявляючи про прихильне ставлення до СРСР, одночасно заявляла, що в цьому СРСР немає влади робітників та селян, а є влада непманів та куркулів, група Василькова - Турянського спекулює на гаслі захисту Радянського Союзу й Рад. України, в той самий час заявляючи, що керівники ВКП та КП(б)У плентаються у хвості великодержавного шовінізму, що української держави робітників та селян ще нема, й її тільки треба збудувати, що Україна в межах Радянського Союзу користується тільки вузькою національно - культурною автономією. Обвинувачення на адресу КПП ніби - то вона підтримує велико - державний російський шовінізм стоять на одному рівні з тим цькуванням КПП, як московської агентури, що його завжди вживає польський фашизм. Цькування КПП та її національної політики з боку розламівців не може мати іншої мети, крім посіяння недовір'я серед українських трудящих мас до польського пролетаріату та його авангарду, що провадять тепер героїчну боротьбу проти фашизму. Агітація групи Василькова безпосередньо сприяє підготовці наступу польського фашизму на Радянський Союз та Радянську Україну. Щоб характеризувати зрадницько - антирадянську фізіономію цієї групи, треба підкреслити той блок з міжнародньою троцькістською опозицією, який вона встановили й який є досить характеристичний так для васильківської групи, як і для самої троцькістської опозиції, що від неї васильківська група не так давно урочисто відрікалася так само, як від шумськізму. Але всю глибину зради й політичного падіння васильківської групи показують її методи безсоромної брехливої провокації, що їх вона вживає проти товаришів, які стоять на позиції Комінтерну, та проти установ СРСР, явно граючи на руку міжнародньому імперіалізму та польській дефензиви.

З'їзд вважає, що заяви групи Василькова до КІ та ЦК КПП є ще одним прикладом тих безсоромних політичних шахрайств, що їх ця група вживала торік, урочисто відрікаючись від шумськізму. З'їзд висловлює твердо переконання, що КІ не може провадити ніяких розмов з людьми, які провадять антирадянську агітацію в фашистівській Польщі. З'їзд з обуренням констатує, що справжні ідейні керівники розламу — Шумський та Максимович — не тільки не зреклися всяких ідейних звязків з розламівцями, але насмілюються ще писати в своїх зявах до ЦК ВКП, що більшість КПЗУ йде за Васильковим і Турянським (цеб - то складається із шахраїв та зрадників) і що ЦК КП(б)У робить у своїй національній політиці помилку за помилкою.

З'їзд рішуче ставить питання про дальше перебування в КІ людєй, які протягом довгого часу провадили в лавах КПЗУ фракційну роботу, скеровану проти КІ, які безпосередньо звязані з розламівцями, які досі стоять на позиції розламівців в питаннях про СРСР і УСРР.

З'їзд із задоволенням відзначає велику ідейну допомогу, що її дістала партія в боротьбі з розламівцями, від ЦК КПП. З'їзд також підкреслює велику допомогу в боротьбі братерської КП(б)У і вважає далі зміцнення ідейних зв'язків з КП(б)У, широке використання її величезного досвіду роботи за одне з найважливіших завдань майбутнього партійного керівництва.

Ідейний розгром васильківської групи і майже цілковита ліквідація її організації ще не визначає, що партія позбавилася небезпеки українських націоналістичних ухилів, що ведуть до зради комунізму і переходу у фашистський табір. Ця небезпека залишається й надалі, оскільки партія перебуває в оточенні дрібно-буржуазної стихії. Це потребує від партії найенергичнішої виховної роботи в своїх лавах, з метою подолати всілякі можливі прояви українського націоналізму, особливо серед тих товаришів, що переходять до партії від розламівців. Одночасно партія повинна боротися з можливими проявами польського й жидівського націоналізму серед своїх членів і трудящих мас. Партія повинна найрішучіше поборювати також всякі прояви недооцінки українського національного питання в боротьбі трудящих мас Західної України за своє визволення. Така недооцінка ховає в собі небезпеку відриву партії від українських трудящих мас, і фактично вириває ґрунт у перемоги революції на Зах. Україні. Успішність боротьби з національними ухилами: українським, польським та жидівським, а також з недооцінкою значіння українського національного питання на ЗУ потребує від партії посилити роботу що до ідейного виховання своїх членів, підняття їхнього політичного рівня, потребує посилення боротьби з ворожою ідеологією.

Тільки виховавши заготовані й міцні ленінські кадри, тільки ідейно виховавши їх в дусі пролетарського інтернаціоналізму, тільки навчившись немилосердно боротися з проявами впливів чужих клас і ворожої ідеології, партія зуміє об'єднати навколо себе широкі пролетарські та селянські маси та зробити їх здатними до переможної боротьби проти фашизму, разом з трудящими масами цілої Польщі.

6.

7. З'їзд визнає цілком слушною виборчу тактику партії, що дала їй можливість за допомогою певного маневрування добитися максимально можливих наслідків в справі мобілізації широких робітничих селянських мас навколо революційних антифашистських гасел під проводом нашої партії. З'їзд, водночас, відзначає, що підчас переведення в життя цілком слушної виборчої тактики партії в окремих округах, особливо підчас складання виборчих листів антифашистського блоку, траплялись окремі хиби й прогріхи.

8. З'їзд цілковито погоджується з лінією ЦК що до справ КПП, яка була в підтримці без усяких застережень правильної лінії ЦК КПП, в цілковитій підтримці Соймової Фракції, що дала зразок комуністичної парламентської тактики в умовах фашизму, а, насамперед, в твердому переведенні в життя на терені ЗУ постанов 4-го З'їзду КПП про заборону організаційно-фракційної боротьби.

З'їзд визнає надзвичайно шкідливим для цілої партії продовження цієї боротьби на терені Польщі й Зах. Білорусії за браку принципових розходжень, і доручає майбутньому ЦК вжити всіх заходів, щоб запезпечити в КПП одноціле, сконсолідоване ленінське керівництво й ліквідувати фракційність. Продовження й загострення фракційної боротьби в партії З'їзд вважає за злочин в тих умовах, що в них перебуває партія, а особливо перед лицем війни, яку готує польський фашизм проти Радянського Союзу та Радянської України.

Одночасно З'їзд вважає потрібним провадити найрішучішу боротьбу проти всяких ухилів від правильної ленінської лінії в партії і проти правих ухилів в першу чергу, як найнебезпечніших в сучасний момент.

9. Мобілізацію найширших трудящих мас Зах. України з пролетаріатом на чолі навколо гасла боротьби з воєнною небезпекою вважає З'їзд за основне й головне завдання цілої партії, кожної партійної організації й кожного члена партії. Здійснення цього завдання потребує від партії напруження всіх зусиль напрямком утворення міцного неле-

гального апарату й широкого розгорнення партійної роботи серед робітничих і селянських мас, зокрема серед війська, цілковитої консолідації партії та її керівництва на ленінській комінтернівській лінії і встановлення найміцнішого зв'язку з революційним рухом Польщі та Західньої Білорусії і з КПП, як його керівним органом.

Резолюція на доповідь ЦК КПП

Заслухавши й обговоривши доповідь представника ЦК КПП про економічне й політичне становище Польщі й завдання партії, III - й З'їзд КПЗУ приймає за підставу тези III - го Пленуму ЦК КПП в цьому питанні й доручає майбутньому ЦК їх остаточно проредагувати в погодженні з ЦК КПП.

З'їзд визнає політичну лінію ЦК КПП після 4 - го З'їзду цілком правильною. З'їзд констатує в наслідок цієї лінії значне зростання партії, зміцнення її впливів на робітничо - селянські маси в Польщі, на ЗУ і ЗБ, що виявилось особливо у виборчій і першотравневій акції, а також в цілій низці економічних акцій. Перед партією на всю широчінь стоїть далі завдання боротися за більшість пролетаріату, а погім за весь пролетаріят, зокрема в тих районах, де партія досі цієї більшості не має (Горішній Шлезьк, Помір'я, ЗУ, ЗБ, Келецько - Радомський район), при чому партія повинна зосередити свою увагу, щоб тривко закріпити за собою головні командні висоти, тоб - то найголовніші центри промислового й політичного життя країни. Перед партією також стоїть найважливіше завдання поширити свій вплив й організаційну базу серед селянських мас Польщі, далі об'єднати та зміцнити довкола себе національно - революційний рух на ЗУ і ЗБ. Провадячи цю роботу, партія повинна щоденно зосереджувати свою увагу на демаскуванні соціал - фашистівської ППС, що зливається де - далі міцніше з апаратом фашистівської диктатури, і всіх інших агентів фашизму в робітничому, селянському й націонал - революційному русі. В центрі всієї роботи партія повинна тепер поставити питання боротьби проти війни з Радянським Союзом, що її готує фашистівський уряд Пілсудського, і проти нових форм та метод боротьби фашизму з революційним рухом і його керівником — комуністичною партією.

З'їзд з особливим задоволенням відзначає роботу Комуністичної Соймової Фракції, що дала зразок комуністичної парламентської тактики в умовах фашистівської диктатури і закликає всі партійні організації всіляко допомагати героїчній роботі посольської фракції, провадити рішучу боротьбу проти всяких спроб підривати її авторитет і мобілізувати широкі революційні маси на захист посольської фракції проти всяких замахів фашистівської диктатури.

З'їзд визнає цілком слушною виборчу тактику партії, яка дала їй можливість за допомогою маневрування добитися максимальних можливих наслідків в справі мобілізації навколо революційних антифашистівських гасел, під проводом нашої партії, широких робітничо - селянських мас.

З'їзд визнає цілком слушною політику ЦК КПП в українському питанні після 4 - го З'їзду КПП, і в справах розламу КПЗУ. З'їзд відзначає цілковиту згоду поміж ЦК КПП і III - м З'їздом КПЗУ в стосунку до джерел розламу КПЗУ, а також до оцінки діяльності КПЗУ в часі поміж розламом і III - м З'їздом КПЗУ.

З'їзд констатує брак у лавах партії після 4 - го З'їзду таких принципових розходжень, що виправдували б організаційно - фракційну боротьбу. З'їзд із задоволенням відзначає, що ця боротьба не має місця на терені ЗУ, але її провадиться далі тепер в партійних організаціях на терені Польщі та Західньої Білоруси і в партійному керівництві, незвичайно шкідливо відбиваючись на роботі партії, підриваючи авторитет партійного керівництва, партдисципліну й боездатність партії перед лицем фашистівської диктатури. З'їзд вважає потрібним як - найскорше й як - найрішучіше ліквідувати цю боротьбу та утворити в партії міцне консолідоване ленінське керівництво на лінії Комінтерна й 4 - го З'їзду КПП, на лінії визнання цілком слушною політики ЦК після 4 - го З'їзду й рішучої боротьби проти всяких можливих ухилів від ленінської лінії, в першу чергу проти правих ухилів, як - найнебезпечніших.

Умови сучасної боротьби партії, шалений наступ фашизму на робітничу класу та її авангар — комуністичну партію, розгорнення економічних акцій, зростання небезпеки війни диктують цій партії найщільніше, майміцніше скупити свої лави навколо Центрального Комітету КПП, піднести авторитет ЦК і рішуче боротися з усіма спробами підривати цей авторитет, цілком ліквідувати фракційну замкнутість окремих організацій, зміцнити й безумовно провадити в життя партдисципліну, послідовно переводити в цій партії зверху до низу ленінсько-більшовицькі організаційні принципи.

Тільки таким чином партія зуміє піднести свою боєздатність на належну височінь, щоби виконати ті величезні історичні завдання, що перед нею тепер стоять.

III - й З'їзд КПЗУ закликає всю партію до об'єднання сил під твердим керівництвом ЦК і Комінтерну для рішучої боротьби проти фашистської диктатури, проти війни з СРСР, за робітничо-селянський уряд в Польщі, за землю без викупу, за національне самовизначення поневолених народів.

Хай живе по-Ленінському єдина КПП!

Відкритий лист ВККІ до всіх членів компартії Польщі

Дорогі товариші!

VI Конгрес Комінтерну звернув на комуністичну партію Польщі велику увагу, бо вона стоїть на найважливішому посту світової пролетарської революції; на Польщі особливо зосереджено увагу міжнародного капіталу, в Польщі класові і національні суперечності досягли надзвичайно великого напруження. Неймовірне посилення визиску робітничої класи, зв'язане з капіталістичною раціоналізацією, зростання дорожнечі, фашизація промислового законодавства, прагнення фашизувати профспілки та цілком викоринити пролетарську класову боротьбу, спричинює відсіч робітничої класи, посилення страйкової боротьби й дає у наслідок полівіння робітничої класи. Об'єднання основних селянських мас, земельний голод, що його не може усунути поміщицько-куркульська „земельна реформа“ Пілсудського, збільшення податкового тягара, зв'язаного з приготуваннями Польщі до війни, де-далі більші переслідування лівого селянського й національно-визвольного руху — збільшує невдоволеність широких бідняцьких та середняцьких селянських мас і веде їх до полівіння. З другого боку, фашизм, за допомогою брехні, обману, безпосереднього підкупу й терору проходить і в маси робітників та найбідніших селян. Все це ставить перед компартією Польщі величезні завдання.

Які ж найважливіші завдання КПП в сучасний момент?

Головне завдання КПП — *це боротись проти війни з СРСР.*

Вся теперішня внутрішня і зовнішня політика Польщі підпорядкована підготовленню війни проти СРСР. І посиленне озброєння Польщі і мілітаризація населення, і таємні воєнні згоди із західними імперіялістами, Румунією, Прибалтицькими країнами і її політика що до Литви, і похід проти революційних робітників і селянських організацій, розгром національно-революційних організацій в Західній Білорусі і в Зах. Україні, підкуп угодовських дрібнобуржуазних елементів, розгром Незалежної Селянської Партії (НПХ), і прагнення до фізичного знищення комуністичного авангарду робітничої класи, спроби упідлеглити фашистським організаціям робітничі й селянські маси, — все це лише окремі ланки одного й того самого ланцюга. Війна несе робітничій класі й найбіднішому селянству ще лютішу реакцію й невимірний розгул по польських містах та селах кривавої фашистської диктатури великого капіталу і поміщиків. Перемога імперіялістичних хижаків і війни проти СРСР принесли б не тільки поворот поміщиків і капіталістів в СРСР, кошмарну розправу їх з робітниками та селянами, що насмілились взяти владу до своїх рук, і нове закріпачення капіталові і поміщикам мільйонів робітників і селян Радянського Союзу, де-далі більше пригнічення слабкіших національностей, — вона також принесла б надзвичайне посилення реакції, пригнічення та визиску трудящих мас в цілому світі, і зокрема зміцнила б кривавий режим поміщицько-капіта-

лістичної реакції в самій Польщі. Перемога імперіялістів у війні проти СРСР була б безперечно найбільшою поразкою робітничої класи і трудящих мас в цілому світі. Все це ставить перед усіма секціями Комінтерну, а особливо перед КПП, завдання упідлеглити всю свою роботу боротьбі з війною, що її підготовлюється проти СРСР, ув'язати цю боротьбу з масовою боротьбою робітничої класи та найбільшого селянства Польщі за їхні повсякденні потреби, як це намітив VIII пленум ВККІ й як це розвинуто в постановках VI Конгресу Комінтерну.

Разом з цим КПП мусить як найрішучіше боротись проти того, щоб польські імперіялісти захопили Литву. Вона мусить безжально викривати захватницьку політику Пілсудського і всіх буржуазних та дрібнобуржуазних партій що до Литви, і рішуче виступати на захист незалежності Литви проти польського імперіялізму, підтримуваного Англією і Францією. Вона мусить пояснювати масам, що захоплення Литви Польщею це підготовчий крок до війни проти СРСР.

Підчас підготовлення світового імперіялізму і польського фашизму до війни проти СРСР, ППС є цінним інструментом імперіялізму і польського фашизму. Верхи її, як і верхи інших соціал-демократичних партій, зрослись з верхами капіталістичних організацій та з органами капіталістичної держави й відкрито обстоюють погляд незаперечливої підтримки, активного будівництва і безумовного захисту польської буржуазної держави, побудованої на пригнобленні та виснаженні мільйонів робітників, найбільших селян і закріпачених національностей. В інтересах світових капіталістичних хижаків, польських капіталістів і поміщиків, ППС провадить скажене нацькування проти СРСР, кричить, що Радянський Союз є головним джерелом воєнної небезпеки, і цим допомагає імперіялістам підготовлювати війну проти нього. В угоду капіталові проводирі ППС зривають економічні страйки. В боротьбі проти робітничого руху, що лівіє, вони розколюють робітничі організації, виключають з профспілок комуністів та інших революційних робітників, намагаються вигнати їх навіть з фабрик та передати до рук фашистським катам. Дедалі частіш вони чинять насильства над робітничими масами, що з часом лівіють. Ліпшим прикладом цього може бути 1-е травня цього року, коли пепеєсівсько-фашистські банди зорганізували в Варшаві криваву бойню робочим демонстрантам, які прийшли під прапором комуністів, при чому наслідуючи царським чорносотенцям, головний свій удар вони скеровували проти єврейських робітників.

Цілком відповідають за все це не тільки махрові фашисти - пілсудчики, польські чорносотенці та охоранники Яворовські, Малиновські, Земеницькі та компанія, але й увесь ЦК ППС, який недавно ще заявляв, що з головних питань у них все цілком погоджено, який цілком солідаризувався з першотравневими виступами своїх молодців. ЦК ППС так само, як і явні фашисти - пілсудчики, ставлять собі завданням боротися проти комуністів всіма засобами, аж до фізичного винищення. Суттю, що до всіх важливіших питань зовнішньої і внутрішньої політики, він також підтримує фашистський уряд Пілсудського, так звані „опозиційні“ лідери ППС (Недзаківські, Діаманти та інш.) лише грають в опозицію фашистському урядові; радикально-демократичними фразами вони лише прикривають перед робітничими масами свою службу фашизмові. Від ППС відходять незадоволені робітничі маси, чесні революційні робітники йдуть до комуністів, інші — до фашистів, тому-то, щоб утримати робітників від тікання до комуністів, частина лідерів ППС, особливо лідери профспілок (Жулавські, Кванинські та інш.), починають грати в опозицію фашистському урядові. Ці „опозиціонери“ ще небезпечніші для справи робітничої класи, ніж явні прихильники фашизму чорносотенці — Яворовські, які мають вже за собою більшість, що найбільших організацій ППС (Варшавську, Лодзинську, Люблинську). „Опозиційні“ ППС-вці по суті допомагають їм привести туди ж таки всю партію. Те, що відкрито й цинічно роблять Яворовські, по суті є об'єктом прагнень всієї ППС. Тому-то нелад між Жулавськими, Недзаківськими, Яворовськими, аж ніяк не можна вважати за серйозну боротьбу. За допомогою Дашинських та інших агентів Пілсудського з так званого ППСівського центру, вони у слухний для ППС момент заговорять знову спільною мовою, як і досі говорили. Але при цьому рештки ППС, що уцілили від розкладу, що їх підточує, ще певніше підтримуватимуть Пілсудського.

Це ставить перед КПП друге важливе завдання — нещадно викривати ППС та як - найрішучіше боротись проти її зрадницьких проводирів, не тільки Яворовських, але так званих „опозиціонерів“, які цілком пішли на службу до міжнародних імперіялістів та польських фашистів. Неприпустимі ніякі блоки й погодження з цією фашистською соціал - угодовською партією. *Треба загострити боротьбу проти ППС в повсякденній роботі, в страйковій боротьбі, в пропаганді та агітації КПП.* Величезною помилкою було б мати бодай як - найменшу ілюзію що до „опозиції“ ППС.

Проте, з цього загострення боротьби проти ППС, зовсім не випливає, що польські комуністи можуть одмовитись від боротьби за робітників, які ще йдуть за ППС, навпаки КПП мусить вжити всіх зусиль до того, щоб вирвати їх зпід впливу ППС, яка живцем розкладається.

Проблема боротьби за маси, завойовання мас була й залишиться головним завданням КПП. Умови цієї боротьби в Польщі тепер дуже сприятливі для нашої партії. Широким робітничим і селянським масам де - далі більше стає очевидним, що тільки вона є справжнім борцем за інтереси робітничої класи й найбільшого селянства, за єдність пролетарських лав проти єдності з капіталістами; тільки вона є справжнім борцем проти фашизму й війни, проти влади капіталістів і поміщиків, за визволення пригнічених національностей, за право їх на самовизначення аж до відокремлення. Де - далі очевидніше стає широким масам трудящих, що всі інші партії, рахуючи і ППС, фактично так чи інак є помічниками польського фашизму, що вони розколюють пролетарські лави, розбивають профспілки, борються проти революційної спілки робітників і найбільших селян. КПП зобов'язана за таких умов ще більше посилити боротьбу за маси, поліпшити роботу в профспілках і у всіх масових організаціях пролетаріату, посилити роботу серед селян та пригнічених національностей. Ще рішучіше вона мусить пропагувати єдність робітничої класи і щільну спілку з нею найбільшого селянства та пригнічених національностей. *Встановити єдиний фронт робітничих мас, пролетарську єдність знизу, — ось в чому тепер головне завдання КПП.*

Надзвичайне посилення визиску робітничої класи, спричинене капіталістичною раціоналізацією, голодна заробітна плата, зростання дорожнечі, фашистське законодавство, що прагне цілком закріпити робітничу класу капіталові, штовхають робітників Польщі на боротьбу проти своїх визискувачів і фашистського уряду. По Польщі прокочується хвиля економічних страйків, що проте часто відбуваються поза керовництвом партії. Вибухає всезагальний страйк текстильних робітників у Лодзі, де на чолі, всупереч ППСівським проводирям, стоять комуністи. Але взагалі комуністичне керовництво страйковим рухом ще кволе. Комуністам рідко вдається здійснювати, всупереч соціал - фашистським верхам профспілок, керовництво страйковою боротьбою до кінця. *КПП мусить стати на чолі всього страйкового руху і постаратись ув'язати його з політичною боротьбою, з боротьбою за повалення фашистського режиму.*

КПП мусить посилити боротьбу за профспілки, за організацію справжньої широкої профспілкової опозиції, за створення й пожвавлення фабзавкомів, за організацію величезних мас неорганізованих у профспілки робітників.

Зростання фашистського терору, прагнення до фізичного знищення авангарду робітничої класи за допомоги ППСівсько - фашистських бойових дружин ставить перед КПП завдання *організувати масову самооборону робітничої класи.*

При цьому особливу увагу треба звернути на робітничих делегатів і на завкоми щоб використати їх для організації самооборони.

Фашисти та їхні агенти з ППС, щоб полегшити підготовлення імперіялістам війни проти СРСР, викидають комуністів з найважливіших підприємств, які працюють, передовсім, на війну. Компартія Польщі мусить вжити всіх зусиль до того, щоб зміцнити свій вплив саме на цих підприємствах і покрити їх мережею своїх осередків. Вона мусить провадити збільшену боротьбу з прониканням фашизму в робітниче оточення. Серед селян польський фашизм черпає й черпатиме свої головні бойові сили. Польську армію становлять, переважно, селяни. Це зобов'язує КПП *ще більше звернути увагу на роботу серед селян.* Немилосердно борячись проти всього революційного руху, ставлячи ставку на розвиток капіталістичного хліборобства, переводячи своєрідну аграрну політику

столипінського типу, політику високих цін на продукти сільського господарства, підтримуючи створення сільсько - господарських гуртків, даючи цим товариствам кредит, фашистський уряд Польщі привернув на свій бік не тільки поміщиків, але й куркулів. Політикою демагогії, обдурювання, дрібних „подачек“ і підкупу він вносить хитання і в основну селянську масу середняків, а іноді навіть і селянської бідноти, що відбивається в хитаннях верхів „Самодопомоги“, в національно - революційному русі. Нівфашистські селянські організації, як „Визволення“ та інші, своєю радикальною фразеологією ледве утримують під своїм впливом і значні маси найбільш бідних селян що де - далі лівішають. Багаточисленні сільсько - господарські робітники майже цілком перебувають під впливом ППС та інших ворожих робітничій класі організацій. Такого становища далі терпіти не можна. КПП мусить вжити всіх зусиль до того, щоб розвіяти брехню і піддурювання, що за допомогою їх фашистським і напівфашистським організаціям вдається утримувати пролетарські та бідняцькі, а також середняцькі маси в своїх руках. Вона, передовсім, мусить зробити все для того, щоб *вирвати с. - г. робітників з під впливу ППС, НРП та подібних організацій*. Вона мусить викривати перед широкими бідняцькими і середняцькими селянськими масами поміщицько - капіталістичний характер фашистського уряду Пілсудського, що приносить їм де - далі більше зубожіння, пригнічення та визиск, реакційну небезпеку нових імперіялістичних воєн, непосильний тягар податків та інше. Треба посилити також викривання перед масами характеру й ролі напівфашистських організацій на зразок „Визволення“ і *вирвати зпід їхнього впливу де - далі лівіші селянські маси, зміцнити спілку робітників і трудящих селян, зняти в широких селянських масах протест проти підготовлення нових воєн і, передовсім, війни проти СРСР, повести їх на боротьбу за землю без викупу, за право на самовизначення пригнічених національностей, аж до відокремлення і за повалення фашистського режиму*.

Зважаючи на підготовлення війни проти СРСР, перед партією гостріше ніж коли - будь стоїть завдання забезпечити та зміцнити *свою гегемонію в національно - революційному русі* українських та білоруських трудящих мас проти польського фашизму. На спроби фашизму розколоти, знесилити і розкласти національно революційний рух на Зах. Україні і Зах. Білорусі, що їх робиться, партія мусить відповісти збільшеною роботою серед мас, немилосердним викриванням політики фашизму та його агентів в національно - визвольному русі, зараховуючи й тих із них, які прикриваються революційним прапором (група Василькова, верхи правого Сільробу, група Янки Станкевича, Островського). Немилосердно борючись з усіма спробами внести національне порізнення в революційну боротьбу трудящих мас проти фашизму, об'єднуючи що - раз щільніше революційний рух Польщі з революційним рухом на Зах. Україні і Зах. Білорусі, даючи рішучу відсіч усім спробам внести сепаратистські тенденції в цей рух, партія мусить твердо переводити ленінську національну політику, боїчись за право пригнічених національностей на самовизначення, аж до відокремлення, не роблячи ані найменших поступок пережиткам польського великодержавного шовінізму серед трудящих мас. Партія мусить твердо пам'ятати, в момент, коли польський фашизм готує наступ на радянський союз під гаслами відбудування незалежної буржуазної України, всяка недооцінка нац. питання і значіння нац. революційного руху на Зах. Україні і в Зах. Білорусі, в боротьбі з фашизмом дала б надзвичайно шкідливі наслідки для справи революції у Польщі і захисту Радянського союзу. Водночас, партія мусить збільшити роботу серед єврейських, німецьких і литовських трудящих мас.

Товариші! Такі ось важливіші найближчі завдання КПП, що здійснення їх потребує від партії напруження всіх сил. Проте, боротьба за здійснення цих завдань натрапляє на величезні перешкоди в тій середпартійній, двобічній фракційній боротьбі, що роз'їдає партію вже протягом двох з лишнім років. Не зважаючи на постанови IV з'їзду КПП про розпуск фракцій і припинення фракційної боротьби, не зважаючи на неодноразові вимоги ВККІ припинити фракційну боротьбу, її все ж провадилось далі. Останнім часом вона навіть досягла небувалих розмірів, і дала дуже сумні наслідки, що з них можуть радіти тільки вороги робітничої класи. Почались різні взаємні обвинувачення та дискредитування, нацькування сеймової комфракції, хоч вона дала чудові зразки революційної парламентської тактики. На ґрунті фракційної боротьби були забуті елементарні

вимоги конспірації, фракційна боротьба дійшла до того, що ще довго після IV з'їзду залишилось закріплення розділу партійних, окружних організацій між б. більшістю й б. меншістю; відділи ЦК переводили свою самостійну політику й фактично було створено 2 керівні центри. Варшавський Комітет партії і ЦК комсомолу почав не коритись директивам ЦК партії і цькувати ЦК. З другого боку, спроба ЦК, ґрунтуючись на більшості в один голос, боротися проти цього такими заходами, як *розпуск бюро Варшавського Комітету партії і Секретаріату ЦК КСМ, призначення нового ВК і нового Секретаріату ЦК КСМ* тільки загостило фракційну боротьбу. В тилу фракційної боротьби в Варшаві було допущено навіть такий обурливий факт, як скликання у противагу одному мітингові, призначеному для протеста проти агресії фашистського уряду Польщі що до СРСР і Литви, інших мітингів і демонстрацій, в наслідок чого як ті, так і ці були недосить значні. Через це *президія VI конгресу Комінтерну скасувала вищевказану постанову ЦК* і засудила її, як захід, що збільшує середопартійну боротьбу. Проте, разом з цим, Президія конгресу засудила і Варшавський комітет за цькування ЦК і за непокору директивам останнього, а також постановила усунути з ВК і ЦК КПП непоправних фракціонерів, як прихильників б. більшості так і прихильників б. меншості, і „заборонити надалі провадити фракційну боротьбу“.

Ці заходи були продиктовані потребою врятувати КПП від політичного підупаду та організаційного розвалу. ВККІ вважає, що наявні розходження між б. більшістю і б. меншістю ЦК КПП не є остільки глибокі, щоб могли виправдати такі неприпустимі форми середопартійної фракційної боротьби та існування яких-будь фракцій. ВККІ вважає, що умови, потрібні для цілковитої консолідації КПП, безперечно є.

Головною умовою консолідації є *правильна політична лінія ЦК КПП*, що він її переведив після IV з'їзду партії. Правильна комуністична лінія ЦК дала можливість КПП добитися збільшення впливу серед мас, одним з доказів чого є великі успіхи комуністів підчас березневих виборів до польського союму. Проте, фракційна боротьба робить сильний удар зростанню впливу партії. Партія де-далі більше втрачає здатність провадити широкі політичні кампанії.

Визнання правильності політичної лінії ЦК КПП, що в опрацьованні її брав участь цілий ЦК, звичайно не значить, що обидві групи не мали окремих політичних помилок. Були вони так у однієї, як і в другій групі.

Б. більшість КПП не тільки на IV з'їзді КПП, але і в перший час після IV з'їзду недооцінювала націонал-опортуністичних помилок групи Василькова-Турянського і, в наслідок цього, своєчасно не перевела широкої пояснювальної кампанії в КПП про опортуністичні помилки цієї групи; те, що Васильків-Турянський перейшли до табору контр-революції, було тому-то для більшості партії цілком несподіваним. Проте, загальна лінія ЦК КПП що до зах.-українських націонал-опортуністів, хоч її було переведено із запізненням, по суті була лінією Комінтерну і дала дуже добрі наслідки: група Василькова-Турянського, не зважаючи на те, що протягом цілої низки років стояла на чолі КПЗУ, стала підчас переходу до табору контр-революції генералом без армії. Так само була правильною лінія нового керівництва ЦК КПЗУ, що привела групу Василькова до цілковитого розкладу та ізоляції від трудящих мас Зах. України.

Друга помилка б. більшості є в некритичній, незаперечливій підтримці брошури Бранда, де, що правда, взагалі правильно визначено факти і досягнення відносної стабілізації польського капіталізму за фашистського режиму, але де, водночас, недооцінено тенденції польського фашизму до промислової експансії на сьогоднішній день на Схід, що впливає з переоцінки здатності розвитку внутрішнього ринку Польщі. Це значить недооцінювати для даного моменту один з головних чинників війни проти СРСР.

Нарешті, треба відзначити боязкість революційної самокритики та визнання своїх помилок, особливо сильну у б. більшості.

Проте, зазначивши ці помилки б. більшості КПП, не можна не відзначити й помилок б. меншості. Передовсім, треба вказати помилки у проекті резолюції прихильників б. меншості підчас виборів до польського союму, де малося на увазі створити єдиний фронт зверху з ППС та іншими угодовськими партіями, які тоді вже були одним із загонів польського фашизму. Така пропозиція єдиного фронту не тільки не сприяла б

викривати ППС, але створила б нові ілюзії в масах та об'єктивно спричинювалась би до затіпювання її ролі в сучасний момент. Але при цьому треба відзначити, що прихильники б. меншости, розглянувши це питання у ВККІ, визнали цю свою помилку.

Не можна не відзначити також і помилки б. меншости з питання про так зване „єдине село“ проти національного пригнічення в Зах. Білорусі. ЦК КПЗБ у свій час в основному правильно критикував помилки колишнього керівництва КПЗУ (групи Василькова - Турянського), вказуючи на те, що воно проморгало куркуля. Проте, у пристосованні до західньо-білоруських умов, прихильники б. меншости з КПЗБ виявили недооцінку здвигів, що стались у зах. білоруському селі у зв'язку з політикою фашистського уряду в Польщі та деякими успіхами капіталістичної стабілізації Польщі, що привело білоруського куркуля до табору фашизму та збільшило хитання серед середняцтва. Це відбилось і на де-далі більшому відході білоруської інтелігенції від національно-революційного руху, та переході її до табору Пілсудського, що являє надзвичайно серйозну небезпеку для всього національно-революційного руху Зах. Білоруси.

Треба ще зазначити, що в КПП у свій час недооцінювали небезпеки проникання фашизму в робітничі маси на селі, особливо в Зах. Білорусі й на Зах. Україні. Наслідком цього було неминуче ослаблення боротьби проти фашизму серед робітничих і селянських мас, чому чимало сприяла фракційна боротьба в самій КПП. Цьому, почасти, зобов'язані й успіхи фашистів у робітничих районах Варшави підчас виборів до сойму.

Ми мусимо, нарешті, відзначити одну вельми небезпечну загальну хибу, а саме, *недооцінку від обох сторін небезпеки війни проти СРСР*. Кампанія проти війни і в Польщі мала поки - що переважно пропагандистський характер; до неї не були втягнуті широкі маси, вони ще не просяклись свідомістю справжньої небезпеки нової війни імперіялістів проти СРСР. Партія їм цього не зуміла пояснити. Тимчасом представники б. меншости КПП і КПЗБ на I-му з'їзді КПЗБ навіть написали в проекті тез про поточний момент і завдання КПЗБ про „деяке ослаблення небезпеки безпосереднього озброєного нападу на СРСР, що характеризує кінець 1927 р.“, у зв'язку з поразкою Китайської революції. Однак, прихильники б. меншости, після обговорення зовсім одмовились від цих помилок. Масової кампанії проти того, що польські імперіялісти хотіли захопити Литву, зовсім не провадилось. Тільки останнім часом помітно деяке поліпшення в розумінні масової кампанії проти війни. Роботу в армії і в напіввоєнних організаціях провадиться недосить. Скажена фракційна боротьба гальмує і цю роботу.

Розглядаючи помилки так б. більшости, як і б. меншости КПП, ВККІ мусить визнати, що це є переважно праві, опортуністичні помилки. Це сигналізує, передовсім, про праву небезпеку в КПП, що боротьбу проти неї VI Конгрес Комінтерну поставив за центральне завдання цілого Комуністичного Інтернаціоналу. Цю небезпеку в КПП ще більше поглиблюють ті кризи, що вона їх пережила, і ті об'єктивні умови, що в них їй доводиться працювати: відносна капіталістична стабілізація, фашистська політика, що діє, з одного боку, терором та жорстокими переслідуваннями революційного робітника, селянського й національно-визвольного руху, з другого — політика дрібних поступок, підкупів то-що, вплив буржуазного націоналізму (польського, українського й т. інш.) на окремі шари робітничої класи та селянства.

Визнати праву небезпеку, як головну небезпеку в самій КПП, рішуче боротись проти неї і проти примиренницького ставлення до правих ухилів, в головною умовою консолідації КПП та потрібною умовою підготувати її до революційної ситуації в майбутній війні, що вистигає. В минулому, і ще зовсім недавно, прихильники тієї й цієї сторони робили опортуністичні помилки, але на цих помилках вони вчилися і після IV з'їзду КПП провадила правильну політичну лінію. Це останнє є заслугою не будь-якої однієї групи, а досягнуто було за участі обох сторін. З другого боку, неприпустиму фракційну роботу провадила так одна, як і друга група. Тому - то ВККІ вважає, що за тих умов, що виникли, ні одна група неспроможна вивести партію з тієї безвихіди, що в ній вона опинилась. Це можна зробити тільки спільно працюючи, за допомогою Комінтерну і за активної підтримки пролетарських низів партії, які більш не можуть терпіти того, що триває фракційна боротьба, які хочуть забезпечити продуктивність всієї роботи партії, а не дальше взаємне нацьковування та дискредитування на радість

ворогам робітничої класи. ВККІ вважає, що політичні розходження між б. більшістю і б. меншістю не остільки значні, щоб вони не давали їм змоги спільно працювати в одній партії. В кожному разі, окремі розходження в самій партії аж ніяк не можуть виправдати дальшого існування фракцій та будь-якої фракційної боротьби, що її ще провадилось у КПП.

Головне лихо КПП, що розкладає партію та заважає їй виконати ті величезні завдання, що стоять перед нею — це середопартійна фракційна боротьба. З нею треба покінчити хоч би що, відтворивши залізну більшовицьку дисципліну в партії. Вийти із становища, що є тепер, можна тільки так:

1. Безумовно знищити фракції і припинити фракційну боротьбу, упідлеглити меншість більшості, і всіх членів партії її керівничому органу та запровадити більшовицьку дисципліну в партії.

2. Рішуче боротись проти фракційности і правих помилок, хоч би де вони виникали.

3. Знищити закріплення „монополії“ на партійні окружні організації за б. більшістю чи б. меншістю КПП. Використати на роботі всіх здатних товаришів, які обстоюють позицію Комінтерну.

4. Цілком упідлеглити відділи ЦК загальному керівництву ЦК та безумовне переведення від них лінії ЦК.

5. Безумовно упідлеглити ЦК КСМ загальному керівництву ЦК КПП.

6. Підвищити теоретичний рівень членів партії, особливо її активу, та оздоровити товариську самокритику, що не переходить на дрібне прискіпування, і не доводить партії до перманентної дискусії. Все це, разом з тим, потребує від кожного партійця, не зважаючи на його минулу належність до однієї з фракцій, чесного визнання своїх помилок, своїх хиб. Це має сприяти зростанню комуністичної свідомости і більшовицької з'єднаности партійних лав.

Товариші! Всі члени партії зобов'язані допомогти вижити фракційну боротьбу, що розкладає КПП та об'єктивно допомагає ворогам робітничої класи. Беручи до уваги ті величезні завдання, що стоять перед КПП, і ті небезпеки, що за них їй доводиться працювати, ВККІ буде як-найрішучіше боротись проти всіх тих, хто буде провадити далі фракційну боротьбу та заважати консолідації партії, аж до виключення дезорганізаторів і непоправних фракціонерів з партії та Комінтерну. Хто й після цих постанов ВККІ буде лише на словах їм коритись, а на ділі провадитиме фракційну боротьбу і цим руйнуватиме партію, хто не буде цілком коритись Центральному Комітетові і не переводитиме в життя залізної більшовицької дисципліни, той фактично порушуватиме лінію Комінтерну, тому не місце в лавах компартії.

ВККІ висловлює певність в тому, що всі члени партії, міцно з'єднанні з Комуністичним Інтернаціоналом, вживуть всіх заходів до того, щоб вижити фракційну боротьбу та консолідувати партію на основній лінії Комінтерну, що її прийняв VI його конгрес. ВККІ висловлює певність в тому, що всякі спроби дальшої дезорганізації в КПП, хоч би з якого боку вони йшли, матимуть як-найрішучішу відсіч в її пролетарських лавах. ВККІ певен того, що КПП переведе рішучу боротьбу проти всяких опортуністичних ухилів і виконає великі завдання, покладені на неї історією. ВККІ сприяв створити в КПП стале й авторитетне керівництво з прихильників б. більшості й б. меншости в тій пропорції, як було встановлено на VI з'їзді КПП, та зміцнив центральне керівництво новими силами з представників ЦК КПЗУ і ЦК КПЗБ, що не брали участі у фракційній боротьбі в КПП.

Тільки виявивши тверду волю покінчити з фракційною боротьбою, КПП справиться з тими величезними завданнями, що стоять перед нею: завданнями боротися проти воєнної небезпеки, проти ППС, що тепер цілком перейшла до табору фашизму, завданнями посилити боротьбу за маси, боротьбу проти правих помилок, з'єднання та консолідації партії. Тільки тоді вона буде здатною відповісти на удар фашизму ударом, а не стати пасивною жертвою фашистської реакції та її кривавого терору, на другий день після оголошення війни. Тільки тоді вона зуміє повести масу на боротьбу за повалення фашистської диктатури, за робітничо-селянський (радянський) уряд, за диктатуру пролетаріату.

Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу

КРИТИКА Й БІБЛІОГРАФІЯ

А. СТОЛЯРОВ. — Диалектический материализм и механисты. Наши философские разногласия. Ленінградський Науково - Дослідницький Інститут Марксизму. Вид. „Прибой“. Л. 1928, ст. 231. Ціна 2 карб.

В наш час „пролетаріят знаходить у філософії свою духовну зброю“ у найбуквальнішому і безпосередньому розумінні. Абстрактні, теоретичні питання міцніше, ніж будь-коли зв'язується з питаннями конкретної практики і політики; теорія при наших очах стає „матеріальною силою“.

В зв'язку з цим надзвичайно важливо усунути ті „ножиці“ між читацькими інтересами та наявною літературою, що даються в знаки ще в багатьох пунктах. Книжка тов. Столярова є *першою* і поки-що єдиною спробою задовольнити давно настиглу потребу: викласти *популярно* підсумки дискусії між механістами та діялектиками. Загальне настановлення книжки автор характеризує так: „Ця брошура не претендує на значіння дослідницької роботи. Наше завдання простіше: в популярній, по змозі, формі дати картину тих розходжень, які є нині в марксистському оточенні серед діялектиків-ортодоксів, з одного боку, і механістів і інших філософських ревізіоністів — з другого. Наше завдання — викрити антимарксистську, антиленінську суть методологічної позиції механістів, релятивістів і фрейдистів, — викрити перед більш-менш широкими масами, які зовсім не вважають філософію своєю „спеціальністю“, але бодай трошечки знайомі з основами діялектичного матеріалізму. Перш за все автор має при цьому на увазі наш партійний актив і нашу пролетарську молодь...“

Це популяризаторське завдання, по суті, своїм значінням виходить за межі простої популяризації. Дати ортодоксально-витриманий виклад підсумків дискусії, пристосований до потреб і рівня широких мас, — стало в певному смислі *актуальним* завданням філософської політики.

Тов. Столяров цілком справився, на нашу думку, з цим завданням. Передовсім, не зважаючи на відносну трудність порушених проблем, книжку написано справді популярно. Авторіві чужий шкільний академізм „підручників марксизму“; книга просякнута бойовим духом воєнного матеріалізму. Вона, за авторовою заявою, наскрізь „партійна“.

Спеціально питанням про відношення філософії до класової боротьби і „партійности“ в філософії присвячені перші й останні розділи,

вступ і висновок з книги. Розглядаючи, переважно, звязок революційної теорії і революційного руху, автор підкреслює, що філософія є „командною височінню“ серед командних висот теорії. Спеціально з питання про особливості ідеологічної боротьби в СРСР, автор зауважує, що „зовнішній фронт“ ідеологічної боротьби в сучасних умовах неминуче доповнюється і перетворюється на фронт „внутрішній“ (ст. 11). Це значить, що боротьба за марксизм проти буржуазної ідеології непоривно звязана з боротьбою проти ухилів в „рямках“ самого марксизму. Підкреслюючи такий самий непоривний звязок філософії з політичною боротьбою, тов. Столяров разом з тим вказує, що „в певній степені, до певної міри можна розмежувати, відокремити філософію і політичну боротьбу“. Але категорії „міри“ треба додержувати і тут, „якщо в окремих людей в даний час філософський ревізіонізм не йде поруч політичного ревізіонізму, то в тенденції перехід від одного до другого в масових явищах неминучий“ (ст. 228).

„Вступним“ синтетичним характером відрізняються і наступні за цим розділи: „Заперечення філософії марксизму і теорії діалектики“ та „механічний матеріалізм“. Специфічна форма філософського ревізіонізму в наших умовах — заперечення філософії — автор цілком справедливо і гостро критикує. Автор подає історію філософського ліквідаційства, починаючи з по-геростратівському відомого Мініна, вияснює (що правда недостатньо) відношення філософії до природознавства. Вдала полеміка автора проти спроб перетворити діалектику „тільки“ на методу, заперечуючи тим самим значіння діалектики, як науки¹⁾. Тов. Столяров справедливо вказує, що тут діалектика втрачає своє „організаційне“ керівниче значіння, стає синонімом теоретичного хвостизму. На жаль, в позитивній формі, взаємовідношення метод і теорії, їх взаємопроникання і перехід в книжці не вияснені. В дальшому викладі автор розглядає „специфічні риси обмежености“ матеріалізму XVIII ст. і виявляє ставлення теперішніх механістів до механічного матеріалізму в його класичній формі. Наприкінці розділу подається загальний „звід“ всіх ухилів од діалектичного матеріалізму, характеристичних для сучасного механістичного світогляду. В цьому зводі виявлено особливість, властиву деякою мірою всій книжці тов. Столярова в цілому. Автор в багатьох пунктах зосереджує головну увагу на домежних „пітагорейських“ висновках з механістичного матеріалізму. Тим часом і тут логіка викладу має йти за логікою об'єкту: непослідовність є конечним інгредієнтом світогляду більшости представників механістичного табору.

Головному, чи принаймні, одному з головних питань дискусії присвячено четвертий розділ книжки, що її рецензується: „Якість і кількість

¹⁾ В останній книзі Л. І. Аксельрод, що її ще не використав автор, цю думку „дипломатично“ сформульовано такими рядками, набраними курсивом: „Діалектика, коли вона не є зброєю дослідження, цеб-то методом, залишаючись чимсь самостійним і відірваним від усякого конкретного змісту, перетворюється як на найсправжнішу схоластику . . .“

(„В защиту диалектического материализма“. Ст. 218).

в розумінні механістів“. Щільно звязаний з ним дальший розділ про проблему „зведення“, що є „значною мірою перекладом питання про якість і кількість на мову методології позитивних наук“. Автор показує, що *volens-polens* механісти мусять прийти до заперечення якості, виявляє діалектичне відношення якості і кількості і значіння якісних моментів в науковому нослідженні. Вдало вияснено суть „методи зведення складного до простого, що згідно до чого все кінець-кінцем впадає в механіку, як ріки, що плвуть в океан“.

Трохи „сухіше“ викладено розділ про „механічне розуміння матерії і руху“. Добре написані і в теоретичному відношенні, і в розумінні популярности розділи: „єдність протилежностей в розумінні механістів“, „випадковість і конечність“. Не діалектичне, формально логічне розуміння розбіжностей, як боротьби порізнених, зовнішніх однієї до одної сил спричинюється, за правильним зауваженням авторовим, до заперечення „саморуху“. Проте, саме поняття „саморуху“, а у звязку з цим діалектичне розгортання відмін, що є в тотожності, залишається непоясненим. В розділі про випадковість автор вживає вдалу методу викладу. Він ґрунтується на виясненні механічного розуміння причиновости з його „абстрактною конечністю“, за виразом М. Кареева, щоб по тому перейти до випадковости, як особної „форми конечности“. Отже, тут відтінюється важливу сторону марксистського детермінізму— його конкретність, вивчення специфічної *форми* закономірности.

В 9-му розділі: „Суб’єктивізм і релятивізм“ критикується надто суб’єктивістську течію в таборі механістів, виявлену в працях тов. Сарабьянова. Підсумовуючи свою критичну роботу, автор питає: „Що ж залишилось у механістів од діалектики? Єдности протилежностей вони зрозуміти не спроможні. Переходу кількості на якість і навпаки—у них немає, бо якість зводиться до кількості. Негування заперечення замінено у них механічною схемою переходу від однієї рівноваги, через порушення її, до іншої рівноваги... Але там, де немає діалектики, позиції *матеріалізму* втрачають всяку сталість“ (ст. 165). Тому-то неминучі ухили в ідеалізм; хоч би в якій формі їх не висловлювалось, чи у формі „активного релятивізму“ тов. Сарабьянова, чи в формі ухилів у фрейдизм і т. ін. Останньому типові ухилів присвячено прикінцевий критичний розділ: „Фрейдизм і фрейдомарксистичність“. Тут цінне те, що автор підходить до критики фрейдизму з боку його методи і теорії проформи психіки. Цю сторону справи звичаєм обминали критики, які підходили з боку критики соціологічних концепцій фрейдизму і в ліпшому разі з боку *змісту* індивідуальної психіки.

З дрібних хиб, що їх не зазначено вище, вкажімо, що на ст. 33 автор стверджує: „Кант визнавав матерію, причиновість, боровся проти телеології (що до „об’єктивного“ світу природи), проти спиритизму і т. ін., опрацьовував теорію виникнення сонячної системи з первісної туманности і, проте, все це не заважало йому бути одним з найбільших філософів-ідеалістів, не визнавати просторони та часу поза людськими уявленнями і т. ін. „Неправильно, що Кант визнавав причиновість

„що до „об'єктивного“ світу“; саме з того, що Кант вважав категорію причиновости пристосовною лише до явищ, але не до речей в собі, впливає одна з головних розбіжностей його системи. Космогонія Канта стосується не до його критичного періоду, як видно з поданої цитати, а до першої фази його розвитку.

На ст. 195-й автор протиставляє Ленінську вимогу, вивчаючи об'єкт — охопити, вивчити всі його сторони, всі зв'язки і „опосередкування“, — поглядів Сараб'янова, який „підкреслює, що вивчати об'єкт у всіх „опосередкуваннях“ не можна, що це буде „безсуб'єктивне вивчення“, що... дорівнює „безкорисному спогляданню“. Якщо цим обмежитись, а автор цим обмежується, то виникає уявлення, ніби діалектика заперечує вивчення об'єктів у певних відношеннях. Тимчасом саме в суб'єктивістському невмінні сполучити всебічне вивчення з вивченням в певних відношеннях і є помилка Сараб'янова.

Якщо на ст. 192 автор пише, що „з погляду матеріалізму тепле, холодне, червоне і т. ін. не є, зрозуміла річ, об'єктивно якимсь „небуттям“..., то не завадило б спеціально відзначити принципіальну різницю цієї „об'єктивности“ вторинних якостей з погляду діалектичного матеріалізму від об'єктивности наївного реалізму.

Проте, всі ці хиби часткового характеру. Їх легко виправити в наступному виданні. Закінчуючи огляд, ми можемо тільки повторити оцінку, що її вище подано. Книжка тов. Столярова безперечно являє собою значливе явище в популярній літературі з діалектичного матеріалізму.

Г. Г.

Л. І. ЦУКЕРМАН. Економічна політика радянської влади. Книга навчальна. За редакцією П. І. Коломойцева. ДВУ. 1928. Стор. 330. Ціна 3 крб. 10 к.

З передмови редактора до зазначеної книги, що вийшла під маркою Комуністичного Університету ім. тов. Артема, можна бачити, що ця книга, не претендуючи виконати цілком ролю загально визнаного допоміжника з економічної політики, як такого, являє собою спробу дати певним категоріям викладачів і слухачів „посібника з радянської економіки й економполітики у вигляді систематично зібраного оригінального матеріалу, що стосується до вузлових питань нашого господарчого будівництва“.

Книга т. Цукермана є переробленим виданням хрестоматії „Основные начала советской экономической политики“ (2 випуска 1926 — 27 р.). Автор поставив за завдання, перероблюючи згадану хрестоматію, значно зменшити розмір книги, але з тим, щоб з одного боку дати теоретичні і принципіві основи радянської економполітики і водночас подати достатньо „такі конкретні відомості і фактичні матеріали, які реально стверджували б так основні лінії, як і результати господарчої політики пролетарської диктатури в СРСР“.

Таку „цілеву установку“ слід визнати за цілком правильну з погляду марксистсько-ленінської наукової методології, що покладає за основу діалектичну єдність „абстрактного“ й „конкретного“, теорії і практики. Проте, інша справа, оскільки автор „Економічної політики радянської влади“ та її редактор виконали в даному разі вимоги зазначеної методології, викладаючи на зразках та матеріалах на 330 сторінках програму курсу економічної політики, що вони її накреслили. Відзначаючи певну послідовність викладу всього дібраного матеріалу з галузи економполітики радвлади і партії і не заперечуючи самої програми економполітики, як економічної дисципліни переважно конкретного змісту, слід все ж таки визнати, що теоретичну, „абстрактну“ частину економполітики складачі книги не досить або подекуди занадто мало виявили на користь збільшення, навпаки, „конкретних відомостей і фактичних матеріалів“.

Справді, що поперед кожної з основних тем, що на них тут поділяється програму економполітики в цілому, ми бачимо вступну частину від автора, що має значіння не стільки „розділу, що синтезує“, як про це неправильно, на нашу думку, каже редактор книги т. П. І. Коломойцев, а являє собою короткий зміст самої теми. Таких тем, що вони вичерпують цілком програму курсу економполітики на сьогоднішній день, налічується в книзі Л. І. Цукермана сім, а саме: 1) економічна політика пролетаріату та основні принципи НЕП'и; 2) сільсько-господарська політика СРСР; 3) промисловість у системі господарства СРСР; 4) політика в галузі праці та заробітної платні; 5) торгівля й торговельна політика СРСР; 6) фінанси і кредит і 7) політика індустріалізації і процеси усупільнення. Кожну тему, за загальним правилом, поділяється на розділи, а розділи — на пункти. За своєю структурою, програмою і за характером матеріалу (постанови партз'їздів, законодавчі постанови, витяги з доповідей на з'їздах, цитати з Леніна, Молотова, Сталіна та ін.) книгу Цукермана, що ми її оце розглядаємо, цілком пристосовано до вимог і умов лабораторного плану (Дальтон-плану), і з цього погляду її треба вважати за одну з перших спроб що до цього і за спробу цілком вдалу, але, звичайно, не вичерпну, оскільки життя й розвиток народнього господарства кожного дня йде вперед, висуваючи нові факти, нові матеріали й нові перспективи.

Щоб пожвавити самий виклад, дати поширеніше теоретичне висвітлення багатого фактичного матеріалу і правильно аналізувати систему економічних заходів радвлади в тій чи іншій ділянці народнього господарства, треба було б авторові „Економічної політики радянської влади“ подбати про встановлення, так би мовити, певної „рівноваги“ між теоретичною (абстрактною) частиною своїх „вступів“ до кожної основної теми і конкретним змістом їх, що впливає з фактичного, літературного та ін. матеріалу, наведеного в межах кожної теми.

Насамперед, викладаючи окремі галузі економполітики, що по суті накреслює шлях перетворення капіталістичної системи на кому-

ністичне суспільство, слід користуватися при цьому з тих чи інших певних критеріїв, щоб аналізувати конкретний матеріал з галузи економіки й економполітики, що впливають з наявної загальноновизнаної теорії радянського господарства. Наприклад, цікаво й корисно було б для автора виявити у відповідних місцях книги й розв'язати такі питання: 1) оскільки на даному рівні розвитку радянської економіки знесилюється основний закон капіталістичної системи — закон вартості — в умовах де-далі більшого планового господарства СРСР; 2) які ефективні наслідки має за даних конкретних умов скасування приватної власності на основні засоби виробництва взагалі в тих чи інших ділянках народнього господарства СРСР; 3) оскільки і залежно від яких умов в усупільненому секторі народнього господарства СРСР поступово знищується, йде на нівець закон капіталістичної експлоатації найманої праці; 4) в чому саме соціально-класовий зміст процесу індустріалізації в умовах радянської економіки то-що. Розгляд всього фактичного, конкретного матеріалу економполітики „через призму“ зазначених та інших подібних критеріїв у вигляді жвавого й самостійного викладання автора, безперечно, надав би книзі т. Цукермана характеру оригінальнішого й теоретично обґрунтованого допоміжника з економполітики, пристосованого до вимог сучасного теоретичного рівня викладачів і слухачів комуністичних ВУЗ'ів. Але не вина авторова, що за останній час програму економполітики по цих ВУЗ'ах, видбиваючи посування вперед теоретичної економічної думки, поряд поступових процесів реконструкції в народньому господарстві СРСР, теж значно перетворюється напрямом від звичайного вивчення економічних заходів партії й радянської влади до теоретичного освітлення сучасних проблем радянського господарства, зараховуючи до цього, як правило, й питання з історії народнього господарства взагалі. Такий поворот майже на 180° напрямом викладання економполітики проти нового навчального року відбився так у комуністичному університеті ім. Я. М. Свердлова, як і в ком. універс. ім. тов. Артема.

З вузлових питань, що їх зовсім не висвітлено у книзі т. Цукермана, треба вказати на національне питання у зв'язку з перспективами соціалістичної індустріалізації народнього господарства СРСР.

Проте „Економічна політика радянської влади“ Л. І. Цукермана в жодному разі не втрачає свого значіння, як навчальна книга для студентських кол, що вивчають економічні дисципліни по ВУЗ'ах, і як добре систематизований порадник чи довідник для викладачів зазначених дисциплін.

В. Федоров.

Редакція	{	Є. Гірчак	А. Річицький
		С. Губерман	М. Скрипник
		В. Затонський	С. Трикоз
		П. Любченко	А. Хвиля
		П. Маркитан	В. Юринець
		М. Попов	

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ:

ГРОМАДСЬКО - НЕДАГОГІЧНИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
ОРГАН НАРКОМОСВІТИ УСРР

РАДЯНСЬКА ОСВІТА

ЗА РЕДАКЦІЄЮ М. СКРИННИКА

„РАДЯНСЬКА ОСВІТА“ ДОПОМАГАЄ НАШОМУ ОСВІТНИКОВІ ЗНАЙТИ НАЙБЛИЖЧІ Й НАЙЛЕГШІ ШЛЯХИ ДО КОМУНІСТИЧНОЇ ОСВІТИ Й ВИХОВАННЯ ТИХ КАДРІВ ДИТИНСТВА Й ЮНАЦТВА, ЩО НИМИ ВІН КЕРУЄ

„РАДЯНСЬКА ОСВІТА“ МАЄ РОЗДІЛИ: 1) ЗАГАЛЬНИЙ; 2) ДИТЯЧИЙ РУХ; 3) МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА ШКОЛИ; 4) ПОЛІТ-ОСВІТНЯ ПРАЦЯ; 5) ЖИТТЯ ШКОЛИ Й УЧИТЕЛЯ; 6) ЗА КОРДОНОМ; 7) ПОЛІТОГЛЯД; 8) ХРОНІКА; 9) РАДЯНСЬКА КНИЖКА; 10) ІНФОРМАЦІЯ; 11) ЛИСТУВАННЯ

Передплата: 1 рік — 3 крб. 50 коп., 6 міс. — 1 крб. 80 коп., 3 міс. — 90 коп., 1 міс. — 35 коп. Окреме число — 40 коп.

ПОПУЛЯРНО - НАУКОВИЙ
ТА МЕТОДИЧНИЙ АНТИ-
РЕЛІГІЙНИЙ МІСЯЧНИК

БЕЗВІРНИК

Орган Всеукраїнської Ради пілок Безвірників

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: І. С. ГАЙБОВ, А. ІВАНОВСЬКИЙ, ДМ ІГНАТЮК (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР), ПРОФ. А. А. КОРШИКОВ

ЖУРНАЛ Є ЗАСОБОМ МА О ОІ АНТИ-РЕЛІГІЙНОЇ АГІТАЦІЇ Й ПРОПАГАНДИ

Адреса редакції: Харків, вул. К. Лібкнехта, 64

Умови передплати: 1 рік — 3 крб. 50 коп., 6 міс. — 1 крб. 80 коп., 3 міс. — 90 коп., 1 міс. — 35 коп. Окреме число — 40 коп.

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ ЛІВОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ МИХАЙЛЯ СЕМЕНКА

Журнал присвячено питанням теорії та практики лівого фронту мистецтв і вміщатиме: оповідання, романи, вірші, статті формального порядку, теоретичні, полемічні та критичні, памфлети, літерат. огляди, інформацію, бібліографію й т. инш.

Ціна журналу: на 1 рік — 7 крб., на 6 міс. — 3 крб. 75 коп., на 3 міс. — 2 крб., на 1 міс. — 70 коп. Окреме число — 75 коп.

Передплату приймають: Сектор Періодичних Видань ДВУ, Харків, Севгіївська площа, Московські ряди, 11, та уновноважені Період-сектору скрізь по Україні

Ціна 40 коп.

